DOBRI PASTIR

1980.

KALENDAR

11780

DOBRI PASTIR

KALENDAR

ZA PRESTUPNU GODINU 1980.

Uredio: Fra Vlado Karlović

IZDALA: REDAKCIJA »DOBRI PASTIR«
71101 Sarajevo, I 211
Obala V. Stepe 39.

Sarajevo 1979.

GODINA 1980.

Godina 1980. je prestupna i ima 366 dana. Nedjelja-blagdana u njoj ima 52.

Proljeće započinje u petak 21. ožujka.
Ljeto započinje u subotu 21. lipnja.
Jesen započinje u utorak 23. rujna.
Zima započinje u nedjelju 21. prosinca.

Godini 1980. odgovara 6692. godina julijanskog kalendara i 2733. godina od sagrađenja grada Rima, te 2755. godina od prve Olimpijade. Židovske ere to je godina 5740., a prema muslimanskom kalendaru, brojeći po Hidžri, godina 1400.

ASTRONOMSKI PODACI O POMRČINI SUNCA I MJESECA

Potpuno pomračenje sunca 16. veljače 1980.

Pomračenje će se moći vidjeti iz Afrike, jugozapadnog dijela Azije, Indijskog oceana i jugoistočnog dijela Atlanskog oceana.

— Početak djelomičnog pomračenja	u 7 s 16 m	po SEV
— početak centralnog pomračenja	u 8 s 13 m	„
— kraj centralnog pomračenja	u 11 s 35 m	„
— kraj djelomičnog pomračenja	u 12 s 32 m	„

Prstenasto pomračenje sunca 10. kolovoza 1980.

Pomračenje će biti vidljivo iz Južne Afrike, južnog dijela Sjeverne Amerike, istočnog dijela Tihog oceana.

— Početak djelomičnog pomračenja	u 17 s 15 m	po SEV
— početak centralnog pomračenja	u 18 s 20 m	„
— kraj centralnog pomračenja	u 22 s 5 m	„
— kraj djelomičnog pomračenja	u 23 s 10 m	„

Pomračenje mjeseca polusjenom 1. ožujka 1980.

Početak pomračenja bit će vidljiv sa Grenlanda, iz Evrope, Afrike, Azije, Australije, Antarktika, Sjevernog-ledenog mora, Indijskog oceana i zapadnog dijela Tihog oceana.

Kraj pomračenja će se moći vidjeti iz Evrope, Azije, Antarktika, istočnog dijela Južne Amerike, poluotoka Labrador, Grenlanda, Atlanskog oceana, Sjevernog-ledenog mora i Indijskog oceana.

— Ulazak mjeseca u polusjenu	u 19 s 44 m	po SEV
— Trenutak najveće faze	u 21 s 46 m	„
— Izlazak mjeseca iz polusjene	u 23 s 48 m	„

Pomračenje mjeseca polusjenom 27. srpnja 1980.

Početak pomračenja moći će se vidjeti iz Istočne Evrope, Afrike, Azije, Australije, Novog Zelanda, Antarktika, zapadnog dijela Tihog oceana, Indijskog oceana i jugoistočnog dijela Atlanskog oceana.

Kraj pomračenja moći će se vidjeti iz Evrope, Afrike, Azije, Australije, Antarktika, Indijskog oceana i istočnog dijela Atlanskog oceana.

— Ulazak mjeseca u polusjenu	u 18 s 57 m	po SEV
— Trenutak najveće faze	u 21 s 9 m	„
— Izlazak mjeseca iz polusjene	u 22 s 21 m	„

Pomračenje mjeseca polusjenom 26. kolovoza 1980.

Početak pomračenja će se vidjeti iz Evrope, Afrike, Antarktika, Južne Amerike, na istočnom dijelu Sjeverne Amerike, Grenlanda, Atlanskog oceana, na istočnom dijelu Tihog oceana i zapadnom dijelu Indijskog oceana.

Kraj pomračenja bit će vidljiv iz Sjeverne i Južne Amerike, Grenlanda, jugoistočnog dijela Evrope, sjeverozapadnog dijela Afrike, Antarktika, Atlanskog oceana i istočnog dijela Tihog oceana.

— Ulazak mjeseca u polusjenu	u 2 s 42 m	po SEV
— Trenutak najveće faze	u 4 s 31 m	„
— Izlazak mjeseca iz polusjene	u 6 s 21 m	„

CRKVENE ZAPOVJEDNE SVETKOVINE

Nova godina	1. siječnja
Bogojavljanje (tri kralja)	6. siječnja
Sveti Josip	19. ožujka
Uskrs	6. travnja
Spasovo	15. svibnja
Duhovi	25. svibnja
Tijelovo	5. lipnja
Sveti Petar i Pavao	29. lipnja
Uznesenje bl. dj. Marije	15. kolovoza
Svi Sveti	1. studenog
Bezgrešno začeće bl. dj. M.	8. prosinca
Božić (rođenje Gosp. I. K.)	25. prosinca

DRŽAVNI PRAZNICI U SFRJ

1. i 2. siječnja	Nova godina
1. i 2. svibnja	Međunarodni praznik radnika
4. srpnja	Dan borca
29. i 30. studenog	Dan Republike

REPUBLIČKI PRAZNICI

7. srpnja Dan narodnog ustanka u SR Srbiji
13. srpnja Dan narodnog ustanka u SR Crnoj Gori
22. srpnja Dan narodnog ustanka u SR Sloveniji
27. srpnja Dan narodnog ustanka u SR Bosni i Hercegovini
27. srpnja Dan narodnog ustanka u SR Hrvatskoj
11. listopada Dan narodnog ustanka u SR Makedoniji
25. studenog Dan državnosti SR Bosne i Hercegovine

SIJEČANJ ● JANUAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
U	1	**Nova godina — Marija Bogorodica**	
S	2	Bazilije Vel., Grgur Nazijanski	○
Č	3	Ime Isusovo, Genoveva, Cvijeta	
P	4	Anđela Fol., Libencije	
S	5	Telesfor, Emilijana	
N	**6**	**Bogojavljanje — Sveta 3 kralja**	
P	7	Rajmund Penjafort	
U	8	Teofil, Severin, Bogoljub	
S	9	Julijan, Celzo	
Č	10	Agaton, Vilim	☾
P	11	Palemon, Mihael Kozal, Neven	
S	12	Ernest, Tatjana	
N	**13**	**Krštenje Isusovo**, Hilarije, Veseljko	
P	14	Anastazija	
U	15	Pavao Pustinjak, Mavro	
S	16	Berard, Oton i drugi franj. mč.	
Č	17	Antun Pustinjak, Marijan	●
P	18	Priska, **Poč. molitv. okt. za jed.**	
S	19	Marija i Marta, Mario	
N	**20**	**2. n. k. g.**, Fabijan i Sebastijan	
P	21	Agneza, Janja	
U	22	Vinko, Vice, Ranko	
S	23	Emerencijana, Ema, Parmenas	
Č	24	Franjo Saleški	☽
P	25	Obraćanje sv. Pavla	
S	26	Timotej i Tit, Časlav	
N	**27**	**3. n. k. g.**, Anđela Mer., Živko	
P	28	Toma Akvinski, Tomislav	
U	29	Valerije, Akvilin, Tvrtko	
S	30	Hijacinta, Martina, Hipolit	
Č	31	Ivan Bosko, Vanja	

Mjesečeve mijene:

○	Pun mj. (ušt.)	2. u 10 s 3 m
☾	Zadnja četvrt	10. u 12 s 50 m
●	Mladi mjesec	17. u 22 s 20 m
☽	Prva četvrt	24. u 14 s 59 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 7 s 21 m	15. u 7 s 17 m
Zalazi:	1. u 16 s 18 m	15. u 16 s 34 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru, kojim se služe u zemlji pravoslavni i velik dio katolika istočnog obreda (grkokatolici). Prvi datum je prema gregorijanskom, a drugi, u zagradi, prema julijanskom kalendaru.

7. I (= 25. XII) — BOŽIĆ ROĐENJE HRISTOVO
14. I (= 1. I) — Nova godina (Obrez. Gospodnje)
19. I (= 6. I) — BOGOJAVLJANJE
27. I (= 14. I) — sv. Sava, srpski arhiepiskop

BILJEŠKE

VELJAČA ● FEBRUAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Sever, Veredijana	
S	2	**Prikaz. Gospod., Svijećnica,** Marija	
N	3	4. n. k. g., Blaž, Vlaho	
P	4	Andrija Kors., Veronika	
U	5	Agata, Dobrila	
S	6	Petar Krst., Pavao Miki	
Č	7	Koleta, Rikard, Držislav	
P	8	Jeromin Emilijani	
S	9	Apolonija	☾
N	10	5. n. k. g., Skolastika, Vilim	
P	11	Gospa Lurdska, Marica	
U	12	Eulalija, Reginald, Zvonko	
S	13	Katarina Rici, Teodora	
Č	14	Valentin, Zdravko	
P	15	Faustin, Vitomir, Đurđa	
S	16	Julijana, Julija, Onezim	●
N	17	6. n. k. g., Donat, Darko	
P	18	Šimun, Bernardica, Zoran	
U	19	Konrad, Mansuet, Blago	
S	**20**	**Čista srijeda — post i nemrs**	
Č	21	Petar D., Maksimil., Eleonora	
P	22	Katedra sv. Petra, Biserka	
S	23	Polikarp, Grozdan	☽
N	24	1. n. korizme, Modesto, Julijan	
P	25	Berislav, Viktorin	
U	26	Aleksandar, Branko	
S	27	Gabrijel P., Tugomir — **Kvatre**	
Č	28	Hilarije, Veseljko, Antonija	
P	29	Osvald, Roman — **Kvatre**	

Mjesečeve mijene:

○ Pun mj. (ušt.)	1. u	2 s	22 m	
☾ Zadnja četvrt	9. u	8 s	36 m	
● Mladi mjesec	16. u	9 s	52 m	
☽ Prva četvrt	23. u	1 s	15 m	

S u n c e:

Izlazi:	1. u	7 s	4 m
	15. u	6 s	46 m
Zalazi:	1. u	16 s	56 m
	15. u	17 s	15 m

FEBRUAR — VELJAČA

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

10. II (= 28. I) — Nedjelja mesopusna
12. II (= 30. I) — Tri Jerarha — Svetitelja
15. II (= 2. II) — Sretenje Gospodnje
17. II (= 4. II) — Nedjelja siropusna
18. II (= 5. II) — Poč. velikog posta

BILJEŠKE

OŽUJAK ● MART

Dani		Rimokatolički kalendar	
S	1	Albin, Hadrijan — **Kvatre**	🌕
N	**2**	**2. n. korizme,** Lucije, Zoran	
P	3	Asterija, Zvjezdana, Marin	
U	4	Kazimir, Elpidij	
S	5	Euzebije, Zakarija	
Č	6	Fridolin, Miroslav, Marcijan	
P	7	Perpetua i Felicita, Terezija	
S	8	Ivan od Boga	
N	**9**	**3. n. k.,** Dominik S., Franciska R.	
P	10	Viktor, Kandid, Svjetlan	☾
U	11	Firmin, Zozim, Tvrtko	
S	12	Inocent, Bernard	
Č	13	Kristina, Sabin, Modesto	
P	14	Matilda, Paulina, Pavica	
S	15	Longin, Žarko	
N	**16**	**4. n. korizme,** Heribert, Smiljan	●
P	17	Patrik, Domagoj, Hrvoje	
U	18	Ćiril Jeruzalemski	
S	**19**	**Josip, zaručnik BDM**	
Č	20	Niceta, Vladislav, Eufemija	
P	21	Kasijan, Vesna, **Poč. proljeća**	
S	22	Benvenut, Oktavijan, Lea	
N	**23**	**5. n. korizme — gluha,** Jasna	☽
P	24	Timotej, Bogoslav	
U	25	**Blagovijest,** Irenej, Anuncijata	
S	26	Emanuel, Maksima, Goran	
Č	27	Filet, Lidija, Leda	
P	28	Priska, Dorotej, Nada	
S	29	Jona, Eustahije, Viktorin	
N	**30**	**Nedjelja Muke — cvjetna**	
P	31	Benjamin, Balbina	🌕

Mjesečeve mijene:

🌕 Pun mj. (ušt.)	1. u 22 s 00 m	
☾ Zadnja četvrt	10. u 00 s 49 m	
● Mladi mjesec	16. u 19 s 57 m	
☽ Prva četvrt	23. u 13 s 32 m	
🌕 Pun mj. (ušt.)	31. u 16 h 15 m	

Sunce:

Izlazi:	1. u 6 s 24 m
	15. u 6 s 00 m
Zalazi	1. u 17 s 34 m
	15. u 17 s 52 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

9. III (= 25. II) — Krstopoklona 3. nedjelja Velikog posta
29. III (= 16. III) — Lazareva subota
30. III (= 17. III) — Cvjetna nedjelja

BILJEŠKE

TRAVANJ ● APRIL

Dani		Rimokatolički kalendar	
U	1	Hugo, Viktor, Teodora	
S	2	Franjo Paol., Leopold	
Č	3	**Veliki četvrtak,** Rikard, Irena	
P	4	**Veliki petak — post i nemrs**	
S	5	**Velika subota,** Vinko Ferer.	
N	**6**	**Uskrs — Vazam**	
P	7	**Uskrs. ponedjeljak,** Ivan Sal.	
U	8	Dionizije, Ljubomir, Ljubo	☾
S	9	Demetrije, Marija Kleofa	
Č	10	Ezekijel	
P	11	Stanislav, Stanko	
S	12	Julije, Damjan	
N	**13**	**2. uskrsna n., Martin, Ida**	
P	14	Valerija, Lidvina	
U	15	Rastislav	●
S	16	Benedikt	
Č	17	Anicet, Rudolf, Robert	
P	18	Apolonije, Eleuterije	
S	19	Konrad, Leon	
N	**20**	**3. uskrsna n., Teotim, Bogoljub**	
P	21	Anzelmo, Fortunat	
U	22	Kajo, Soter, Spaso	☽
S	23	Juraj, Đuro, Đurđica	
Č	24	Fidelis, Vjerko	
P	25	**Marko Evanđelista**	
S	26	Klet, Marcelin, Jakov Zadr.	
N	**27**	**4. uskrsna n., Ozana Kot.**	
P	28	Euzebije, Petar Chanel, Polion	
U	29	Katarina Sijenska, Petar Veron.	
S	30	Pio V, Josip B. Cottolengo	○

Mjesečeve mijene:

☾ Zadnja četvrt 8. u 13 s 7 m
● Mladi mjesec 15. u 4 s 47 m
☽ Prva četvrt 22. u 4 s 00 m
○ Pun mj. (ušt.) 30. u 8 s 36 m

Sunce:

Izlazi: 1. u 5 s 29 m
15. u 5 s 2 m
Zalazi: 1. u 18 s 12 m
15. u 18 s 29 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

4. IV (= 22. III) — Veliki petak
6. IV (= 24. III) — USKRS, VASKRS — VOSKRSENJE HRISTOVO
7. IV (= 25. III) — Uskrsni ponedjeljak — Blagovesti

BILJEŠKE

SVIBANJ ● MAJ

Dani		Rimokatolički kalendar	
Č	1	**Josip Radnik**	
P	2	Atanazije, Boris	
S	3	Filip i Jakov, Juvenal, Mladen	
N	**4**	**5. uskrsna n.,** Julijan	
P	5	Anđeo, Irena, Mira	
U	6	Judita, Lucije, Zoran	
S	7	Dujam, Duje, Gizela	☾
Č	8	Marija Posrednica	
P	9	Celestin, Rajko, Šimun Fil.	
S	10	Gospa Trsatska, Izidor, Job	
N	**11**	**6. uskrsna n.,** Mamerto	
P	12	Leopold Mandić, Pankracije	
U	13	Robert, Imelda	
S	14	Matija, ap., Bonifacije	●
Č	**15**	**Spasovo,** Izidor, Sofija	
P	16	Ivan Nepomuk, Margareta	
S	17	Paškal, Paško, Bruno	
N	**18**	**7. uskrsna n.,** Ivan, Feliks, Srećko	
P	19	Celestin, Dubravka	
U	20	Bernardin Sijen., Zvjezdan	
S	21	Andrija, Hrabren	☽
Č	22	Helena, Bosiljko, Emil, Milan	
P	23	Deziderije, Željko, Željka	
S	24	Marija Pomoćnica	
N	**25**	**Duhovi,** Grgur, Beda	
P	26	Filip Neri, Slobodan	
U	27	Augustin Kant.	
S	28	German, Marija — **Kvatre**	
Č	29	Maksim, Veljko, Velimir	○
P	30	Ivana O., Ferdinand, Ferdo — **Kvatre**	
S	31	Pohođenje BDM — **Kvatre**	

Mjesečeve mijene:

☾ Zadnja četvrt	7. u 21 s 51 m
● Mladi mjesec	14. u 13 s 1 m
☽ Prva četvrt	21. u 20 s 17 m
○ Pun mj. (ušt.)	29. u 22 s 28 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 4 s 39 m
	15. u 4 s 22 m
Zalazi:	1. u 18 s 48 m
	15. u 19 s 5 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

6. V (= 23. IV) — Velikomučenik Georgij — Đurđevdan
15. V (= 2. V) — Spasovo — Vaznesenje Gospodnje
24. V (= 11. V) — Sv. Ćiril i Metodije, slavenski apostoli
25. V (= 12. V) — Silazak Sv. Duha Duhovi

BILJEŠKE

LIPANJ ● JUNI

Dani		Rimokatolički kalendar	
N	1	**Presveto Trojstvo,** Justin	
P	2	Marcelin, Petar	
U	3	Karlo L., Dražen, Drago	
S	4	Kvirin Sis., Optat	
Č	5	**Tijelovo,** Bonifacije	
P	6	Norbert, Berislav	☾
S	7	Robert, Anđeo Zvjezd.	
N	8	**10. n. k. g.,** Medard, Vilim	
P	9	Efrem S., Felicijan	
U	10	Margarita, Biserka, Olivija	
S	11	Barnaba, ap., Fortunat	
Č	12	Ivan Fakundo, Leon	●
P	**13**	**Antun Padovanski**	
S	14	Rufin, Marcijan	
N	15	**11. n. k. g.,** Vid, Vida, Čedo	
P	16	Franjo R., Gvido	
U	17	Adolf, Laura	
S	18	Elizabeta, Ljubomir, Marcelin	
Č	19	Romuald, Julijana, Bogdan	
P	**20**	**Srce Isusovo,** Naum Ohr.	☽
S	**21**	**Srce Marijino,** Alojzije, **Poč. ljeta**	
N	22	**12. n. k. g.,** Ivan F., Toma Mor	
P	23	Sidonija, Zdenka	
U	**24**	**Rođ. Ivana Krstitelja**	
S	25	Vilim, Vilko, Nada	
Č	26	Vigilije	
P	27	Ćiril Aleksandr., Ladislav	
S	28	Irenej, Smiljan	○
N	29	**13. n. k. g., Petar i Pavao,** ap.	
P	30	Prvomučenici rim. Crkve	

Mjesečeve mijene:

☾	Zadnja četvrt	6. u 3 s 54 m
●	Mladi mjesec	12. u 21 s 39 m
☽	Prva četvrt	20. u 13 s 33 m
○	Pun mj. (ušt.)	28. u 10 s 3 m

Sunce:

Izlazi:	1. u	4 s 7 m
	15. u	4 s 3 m
Zalazi:	1. u	19 s 21 m
	15. u	19 s 30 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

2. VI (= 20. V) — Početak Petrov. posta
3. VI (= 21. V) — Car Konstantin i carica Jelena
24. VI (= 11. VI) — Nedjelja Euharistije
28. VI (= 15. VI) — Vidovdan, knez Lazar

BILJEŠKE

SRPANJ ● JULI

Dani		Rimokatolički kalendar	
U	1	Šimun, Aron	
S	2	Krescencije, Vital, Živko	
Č	3	Toma, ap., Leon	
P	4	Elizabeta Port.	
S	5	**Ćiril i Metod**, sl. ap.	☾
N	6	**14. n. k. g.,** Marija G.	
P	7	Vilibald, Lukrecija	
U	8	Elizabeta, Hadrijan	
S	9	Nikola P., Leticija	
Č	10	Veronika, Amalija, Ljubica	
P	11	Benedikt, Olga	
S	12	Feliks, Srećko	●
N	13	**15. n. k. g.,** Henrik, Hinko	
P	14	Kamilo, Miroslav	
U	15	**Bonaventura,** Bono	
S	16	Gospa Karmelska	
Č	17	Aleksije, Marcelina, Branko	
P	18	Filastro, Mirko, Marina	
S	19	Aurelija, Martina, Zlata	
N	20	**16. n. k. g., Ilija Prorok,** Ilinka	☽
P	21	Lovro B., Danijel	
U	22	Marija Magdalena	
S	23	Brigita, Liberije, Slobodan	
Č	24	Kristina, Petronila	
P	25	Jakov, ap., Kristofor	
S	26	Joakim i Ana, rodit. BDM	
N	27	**17. n. k. g.,** Natalija, Klement Ohr.	○
P	28	Nazarije, Celzo, Inocent	
U	29	Marta, Beata, Blaženka	
S	30	Petar Kr., Rufin	
Č	31	Ignacije L., Ognjen	

Mjesečeve mijene:

☾ Zadnja četvrt 5. u 8 s 28 m
● Mladi mjesec 12. u 7 s 46 m
☽ Prva četvrt 20. u 6 s 51 m
○ Pun mj. (ušt.) 27. u 19 s 54 m

Sunce:

Izlazi: 1. u 4 s 7 m
15. u 4 s 17 m
Zalazi: 1. u 19 s 32 m
15. u 19 s 27 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

3. VII (= 20. VI) — **Metodije, Naum Ohridski**
7. VII (= 24. VI) — Rođenje Jovana Krstitelja — Ivandan
12. VII (= 29. VI) — Apostoli Petar i Pavao — Petrovdan

BILJEŠKE

KOLOVOZ ● AUGUST

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Alfonz M. Liguori	
S	**2**	**Gospa od Anđela — Porcijunkula**	
N	**3**	**18. n. k. g., Augustin K., Lidija**	●
P	4	Ivan M. Vianney	
U	5	Gospa Snježna, Siksto	
S	6	Preobraženje Kristovo	
Č	7	Kajetan, Donat, Darko	
P	8	Dominak, utem. dom. r., Nedjeljko	
S	9	Firmin, Roman, Tvrtko	
N	**10**	**19. n. k. g., Lovro, Laura**	☾
P	11	Klara, Jasna, Suzana	
U	12	Hilarija, Veseljka	
S	13	Hipolit, Poncijan	
Č	14	Maksimilijan K., Euzebije	
P	**15**	**Uznesenje BDM — Velika Gospa**	
S	16	Rok, Stjepan	
N	**17**	**20. n. k. g., Hijacint, Miron**	
P	18	Helena, Jelena Križarica	☽
U	19	Ivan E., Ljudevit, Lujo	
S	20	Bernard, Samuel	
Č	21	Pio X, Silvan	
P	22	BDM Kraljica neba i zemlje	
S	23	Ruža Lim., Filip, Zdenko	
N	**24**	**21. n. k. g., Bartolomej, Bariša**	
P	25	Ljudevit, Josip K., Elvira	
U	26	Anastazije, Zefirin	
S	27	Monika, Margarita	
Č	28	Aurelije, Augustin, Zlatko	○
P	29	Mučen. Ivana Krstitelja	
S	30	Gaudencija, Radoslava	
N	**31**	**22. n. k. g., Rajmund, Rajko**	

Mjesečeve mijene:

☾	Zadnja četvrt	3. u 13 s 1 m	
●	Mladi mjesec	10. u 20 s 10 m	
☽	Prva četvrt	18. u 23 s 29 m	
○	Pun mj. (ušt.)	26. u 4 s 43 m	

Sunce:

Izlazi:	1. u 4 s 34 m	15. u 4 s 50 m
Zalazi:	1. u 19 s 11 m	15. u 18 s 51 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

2. VIII (= 20. VII) — Ilija prorok (Ilindan)
9. VIII (= 27. VII) — Kliment Ohridski
14. VIII (= 1. VIII) — Makaveji, Početak Velikogosp. posta
19. VIII (= 6. VIII) — PREOBRAŽENJE GOSPODNJE
28. VIII (= 15. VIII) — USPENIJE BOGORODICE — VEL. GOSPOJINA

BILJEŠKE

RUJAN ● SEPTEMBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Egidije, Verena, Beatrica	☾
U	2	Kalista, Divna	
S	3	Grgur Veliki, Budimir	
Č	4	Ruža Vit., Dunja, Ida	
P	5	Viktorin, Makarije	
S	6	Petronije, Boris	
N	7	23. n. k. g., Marko Križevč.	
P	8	**Rođenje BDM — Mala Gospa**	
U	9	Petar Klaver	●
S	10	Nikola Tolent., Pulherija	
Č	11	Hijacint, Prvoslav, Miljenko	
P	12	Ime Marijino, Gvido	
S	13	Ivan Zlatousti	
N	14	24. n. k. g., **Uzvišenje S. Križa**	
P	15	Gospa Žalosna, Dolores	
U	16	Kornelije, Ciprijan, Edita	
S	17	Rane sv. Franje A., Robert B. — **Kvatre**	☽
Č	18	Josip Kup., Sofija, Irena	
P	19	Januarije, Deziderije — **Kvatre**	
S	20	Kandida, Svjetlana — **Kvatre**	
N	21	25. n. k. g., Matej, ap. i ev.	
P	22	Toma Vil., Mavro	
U	23	Lino, Tekla, **Poč. jeseni**	
S	24	Pacifik, Miroslav, Gerard	○
Č	25	Kleofa, Aurelija, Zlata	
P	26	Kuzma, Damjan	
S	27	Vinko Paulski	
N	28	26. n. k. g., Vjenceslav, Višeslav	
P	29	Mihovil, Gabrijel, Rafael	
U	30	Jeronim, Jerko	

Mjesečeve mijene:

☾ Zadnja četvrt	1. u 19 s 8 m	Izlazi: 1. u 5 s 9 m
● Mladi mjesec	9. u 11 s 1 m	15. u 5 s 25 m
☽ Prva četvrt	17. u 14 s 55 m	Zalazi: 1. u 18 s 23 m
○ Pun mj. (ušt.)	24. u 13 s 9 m	15. u 17 s 58 m

Sunce: (Izlazi / Zalazi, see above)

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

11. IX (= 29. VIII) — Glavosek Jovana Krst. — Usekovanije glave Jov. Krst.

21. IX (= 8. IX) — Rođenje presv. Bogorodice — Mala gospa

27. IX (= 14. IX) — Vozdviženje — Uzvišenje čas. Krsta (Krstovdan)

BILJEŠKE

LISTOPAD ● OKTOBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
S	1	Terezija od M. Isusa, Rezika	☾
Č	2	Anđeli Čuvari, Anđa	
P	3	Kandid, Svjetlan	
S	4	**Franjo Asiški,** utem. franj. r.	
N	**5**	**27. n. k. g.,** Placid, Velimir	
P	6	Bruno, Fides, Vjera	
U	7	Bl. dj. Marija od Ružarja, Ruža	
S	8	Šimun, Demetrije	
Č	9	Dionizije, Ivan Leonardi	●
P	10	Danijel i dr. mč. franj. r.	
S	11	German, Aleksandar	
N	**12**	**28. n. k. g.,** Maksimilijan, Serafin	
P	13	Eduard, Edo, Hugolin	
U	14	Kalist, Krasna	
S	15	Terezija Avil., Rezika	
Č	16	Marija Margareta Al., Hedviga	
P	17	Ignacije Ant., Vatroslav	☽
S	18	Luka Evanđelist, Svjetlovid	
N	**19**	**29. n. k. g.,** Pavao od K., Petar Alk.	
P	20	Irena, Miroslava, Vendelin	
U	21	Uršula, Hilarion	
S	22	Verekund, Melanije, Čedomil	
Č	23	Ivan Kapistran	○
P	24	Antun M. Claret	
S	25	Katarina Kotr., bos. kr., Darija	
N	**26**	**30. n. k. g.,** Dimitrije, Radovan	
P	27	Florencije, Sabina, Cvjetko	
U	28	Šimun i Juda T., ap., Tadija	
S	29	Narcis, Ida, Darko	
Č	30	Alfonzo Rodr., Gaudencija	☾
P	31	Rajmund, Rajko, Volfgang	

Mjesečeve mijene:

☾	Zadnja četvrt	1. u 4 s 19 m
●	Mladi mjesec	9. u 3 s 50 m
☽	Prva četvrt	17. u 4 s 48 m
○	Pun mj. (ušt.)	23. u 21 s 53 m
☾	Zadnja četvrt	30. u 17 s 34 m

S u n c e:

Izlazi:	1. u 5 s 43 m
	15. u 6 s 00 m
Zalazi:	1. u 17 s 29 m
	15. u 17 s 4 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

12. X (= 29. IX) — Miholjdan
27. X (= 14. X) — Sv. Paraskeva — Petka
28. X (= 15. X) — **HRISTOS CAR (grkt)**

BILJEŠKE

STUDENI ● NOVEMBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
S	1	Svi Sveti, Svetislav	
N	**2**	**31. n. k. g.,** Dušni dan	
P	3	Martin Porres, Silvija	
U	4	Karlo Borom., Drago	
S	5	Zakarija, Elizabeta, Emerik	
Č	6	Leonard, Sever	
P	7	Zdenka, Cvjetko	●
S	8	Gotfrid, Bogomir	
N	**9**	**32. n. k. g.,** Gracija Mulj., Teodor	
P	10	Leon Veliki, Lav	
U	11	Martin, Davorin	
S	12	Jozafat, Emilijan	
Č	13	Didak, Stanislav Kostka	
P	**14**	**Nikola Tavelić**	
S	15	Albert Veliki, Berto	☽
N	**16**	**33. n. k. g.,** Margareta, Gertruda	
P	17	Elizabeta Ug., Eufemija	
U	18	Posveta bazil. sv. Petra i Pavla, Maksim	
S	19	Janja As., Krispin, Faust	
Č	20	Feliks Valoa, Edmund, Srećko	
P	21	Prikazanje BDM u hramu, Gospa od zdravlja	
S	22	Cecilija, Slavujka	○
N	**23**	**34. n. k. g., Krist Kralj,** Klement	
P	24	Krizogon, Krševan, Prvoslav	
U	25	Katarina, Katica	
S	26	Leonard a Portu Maur., Silvestar	
Č	27	Severin, Virgilije, Maksim	
P	28	Jakov Markijski, Držislav	
S	29	Svi sveti franj. reda, Saturnin	☾
N	**30**	**1. n. došašća,** Andrija, ap.	

Mjesečeve mijene:

●	Mladi mjesec	7. u 21 s 43 m
☽	Prva četvrt	15. u 16 s 48 m
○	Pun mj. (ušt.)	22. u 7 s 40 m
☾	Zadnja četvrt	29. u 10 s 59 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 6 s 21 m
	15. u 6 s 40 m
Zalazi:	1. u 16 s 38 m
	15. u 16 s 21 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

8. XI (= 26. X) — Vlmč Dimitrije (Mitrovdan)
21. XI (= 8. XI) — Arh. Mihajlo (Sabor) — Aranđelovdan
28. XI (= 15. XI) — Početak Božićnog posta

BILJEŠKE

PROSINAC ● DECEMBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Eligije, Natalija, Božana	
U	2	Bibijana, Živana, Vesela	
S	3	Franjo Ksaverski, Klaudije	
Č	4	Ivan Damaščan., Barbara	
P	5	Saba, Savka	
S	6	Nikola, Niko, Dionizija	
N	**7**	**2. n. došašća,** Ambrozije	●
P	**8**	**Bezgrešno začeće BDM,** Ljiljana	
U	9	Valerija, Ciprijan, Zdravka	
S	10	Gospa Loretska, Julija	
Č	11	Damaz, Davorin, Danko	
P	12	Ivana Franc. de Chantal	
S	13	Lucija, Luca, Svjetlana	
N	**14**	**3. n. došašća,** Ivan od Križa, Oton	
P	15	Irenej, Kristina, Valerijan	☽
U	16	Albina, Adela, Zorka	
S	17	Lazar, Florijan, Cvjetko — **Kvatre**	
Č	18	Ruf, Zozim, Teotim	
P	19	Urban, Vlado, Tea — **Kvatre**	
S	20	Eugen, Zefirin, Tin — **Kvatre**	
N	**21**	**4. n. došašća,** Petar Kan., **Poč. zime**	○
P	22	Flavijan, Zenon	
U	23	Ivan de Kety, Viktorija	
S	**24**	**Badnji dan,** Adam, Eva	
Č	**25**	**Božić — Rod. Kristovo,** Božo	
P	**26**	**Stjepan,** Kruno	
S	**27**	**Ivan,** ap. i ev.	
N	**28**	**Sveta Obitelj,** Nevina dj., Nevenka	
P	29	Toma Beket, David	☾
U	30	Mansuet, Tihomir, Eugen	
S	31	Silvestar, Melanija, Goran — **Zahvalnica**	

Mjesečeve mijene:

● Mladi mjesec	7. u 15 s 36 m	
☽ Prva četvrt	15. u 2 s 48 m	
○ Pun mj. (ušt.)	21. u 19 s 9 m	
☾ Zadnja četvrt	29. u 7 s 33 m	

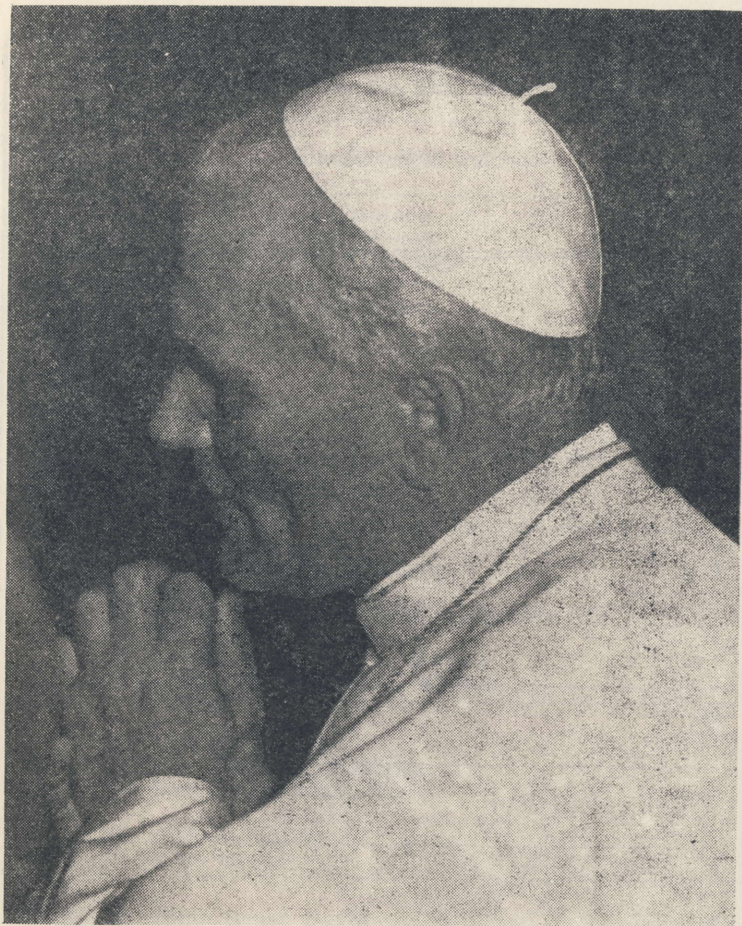
Sunce:

Izlazi:	1. u 7 s 00 m
	15. u 7 s 13 m
Zalazi:	1. u 16 s 10 m
	15. u 16 s 9 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

4. XII (= 21. XI) — **Vavedenije Presv. Bogorodice — Prikazanje Bogorodice u hramu**
19. XII (= 6. XII) — **Nikola — Nikoljdan**
22. XII (= 8. XII) — **Neporočno Začatje Bogorodice (grkt)**

BILJEŠKE

Plemenito je nastojati shvatiti svakoga čovjeka, istraživati svaki sustav da bi se priznalo ono što je pravo; ali sve to nipošto ne znači izgubiti čvrstoću vlastite vjere ili oslabiti moralna načela.

Ivan Pavao II, enc. »Redemptor hominis«

Riječ čitateljima i prijateljima

Ove godine u našem kalendaru govor je o Šestoj Božjoj zapovijedi, a također i Devetoj jer su one tijesno povezane.

U prošlogodišnjem kalendaru smo rekli da nikad neće biti dovoljno govoriti o Petoj Božjoj zapovijedi, jer je neiscrpiv život koji ona štiti. Nešto tako mogli bismo mirne duše reći i o Šestoj Božjoj zapovijedi: nikad neće biti dovoljno upozoravati na sadržaj i obaveze Šeste zapovijedi, jer je ona određena da štiti čitavu ljudsku vrstu, sav ljudski rod.

Kad čovjek kršćanin govori o Deset Božjih zapovijedi, onda on ima na umu onih deset biblijskih zapovijedi što ih je Gospodin Bog dao Mojsiju na brdu Sinaj. U stvari, tih Deset zapovijedi to je prirodni zakon što ga je Bog upisao u srce svakog čovjeka. A svrha je tog prirodnog zakona da uređuje odnose između Boga i čovjeka i između ljudi međusobno.

Sve stvoreno dobilo je od Stvoritelja zakon po kojem živi. I sve stvoreno neumoljivo živi po tom zakonu. Sve osim čovjeka. Jedino je čovjeku ostavljena sloboda da se može i ogriješiti o taj zakon. Ljudska slobodna volja može se suprotstaviti zakonu. Naravno, na taj način čovjek izabire i posljedice koje nastaju iz tog nepokoravanja; Sam sebi izabire i kaznu što slijedi iz nepokoravanja zakonu.

Već prvi čovjek se je poslužio božanskim darom slobode na zlo, poslužio se njim da se ne pokori Bogu. Posljedice toga snosimo svi mi, potomci prvog čovjeka. Na svakog od nas prenosi se sklonost da se ne pokorimo zakonu.

Ako se igdje očituje ta naša sklonost onda je to sigurno kad je u pitanju Šesta zapovijed Božja. Ne bismo se ni čudili što se to događa s onim ljudima koji ne znaju ili i neće da znaju za Božje zapovijedi. Ali se moramo čuditi da ima toliko ljudi koji se priznaju vjernicima, a koji se vladaju tako kao i da ne postoji ta Šesta zapovijed. U pogledu Šeste zapovijedi podlegli su mišljenju da je čovjek svoga tijela neograničeni go-

spodar i da može s njim raditi što hoće i što mu se sviđa. Zaboravio je da postoje zakoni po kojima mora živjeti čovjek i njegovo tijelo i da se svako prestupanje zakona osvećuje, jer je prirodni zakon neumoljiv.

Svakom živom stvorenju Stvoritelj je dao dio svoje stvoriteljske moći da se može razmnažati i tako dalje prenositi i umnožavati život. Odredio je i zakone po kojim se to zbiva. I sva živa bića se umnožavaju po tim zakonima. Ako se dogodi da se ne mogu održavati ti zakoni, onda je ugrožen opstanak tih bića koja ne mogu održavati taj zakon. Dokaz je za to nestanak tolikih vrsta živih bića. A dokaz je i današnja borba čovjeka za čistoću čovjekove prirodne okoline. Prestupima prirodnih zakona ugrožen je život na zemlji.

I čovjeku je Stvoritelj dao dio svoje stvaralačke moći. Najprije seksualni nagon, spolni nagon, da se ljudska vrsta može umnožavati. A onda i sve druge sposobnosti da si može stvarati povoljnije uvjete za život.

Gospodin Bog se svojom moći i svojim zakonima brine za održavanje svega stvorenog. A čovjeku je, uz dio stvaralačke moći što je na njega prenio, dao i odgovarajući dio odgovornosti za porod što od njega nastaje. I opet u naknadu za taj dio odgovornosti za teškoće vezane uz njega Stvoritelj je čovjeku dao dar ljubavi i prema potomstvu i prema onom s kim stvara to potomstvo i ujedno mu je dao i ugodan vrlo privlačan tjelesni užitak u stvaralačkom spolnom činu. To mu je nagrada za odgovornost što je preuzima.

Teškoće nastaju u tom što bi mnogi ljudi htjeli užitak bez odgovornosti i bez tereta. A to ne može biti. Svaki užitak se mora platiti. Ako ne predviđenom odgovornošću i teretom, onda na neki drugi način.

Uzalud je što ljudi pokušavaju nijekati i Zakonodavca i njegov zakon. Tim nisu ukinuli ni jedno ni drugo, jer ni jedno ni drugo ne ovisi o priznavanju ljudi.

Činjenica je da je spolni nagon Bogom data vrijednost. Ali nikako apsolutna i neovisna vrijednost. On ima svoju svetu svrhu i svoju zakonitost i prema tomu mora se i ravnati. Ali ga čovjek može — kao i sve drugo — zloupotrijebiti. Ako se njega učini samo izvorom uživanja, on postaje razorna moć koja ne poznaje granica. Dobro bi se pri tom bilo sjetiti riječi sv. Pavla Korinćanima: »Ako netko oskvrni hram Božji i Bog će njega uništiti; jer je hram Božji svet, a to ste vi« (1 Kor 3,16).

Čovjek kršćanin ne bi se smio dati zavesti kojekakvim mišljenjima koja tobože žele na ovom području čovjeka osloboditi i unaprijediti rješavajući ga svih obaveza i obzira. (Još prvi čovjek je jeo s drveta znanja dobra i zla i oči su mu se otvorile pa je vidio svoju golotinju).

Nesreća je upravo u tom što je plod takvog oslobođenja pravo ropstvo, ropstvo sljepilu nagona i tu ne pomažu sva lijepa imena koja mu se daju. Nazivaju ga ljubavlju, a misli se na trenutačni užitak, a taj opet vodi do vrlo brzog i potpunog razočaranja. Nije ih malo koji danas lutaju svijetom razočarani tom takozvanom ljubavlju i slobodom.

U prvoj zapovijedi smo naučili istinu o jednom Bogu, i to Bogu koji ne trpi drugih bogova uza se. Svejedno, kako se oni zvali: vlast, novac, slava ili seks. Ako bilo šta stavimo kao glavno u svom životu, počinili smo izdaju prema jedinom Gospodaru života i smrti. Naša je dužnost da ostanemo vjerni svom Bogu, ne obazirući se na to šta će nam ljudi reći i da li će nam se smijati i proglašavati nas nazadnim. Za nas i Šesta zapovijed Božja, a isto tako Deveta, kao i sve druge zapovijedi Božje, ostaje svetom i opomenom da ih moramo držati, ako hoćemo da ostanemo dosljedni svojoj vjeri i vjerni svom Bogu.

Eto, o tome nam govori ovogodišnji kalendar.

Sarajevo, na svetkovinu sv. Franje
4. listopada 1979. godine

Urednik, Fra Vlado Karlović

UMJESTO UVODA

Već je prošlo šest godina (počeli smo 1974) kako u našem kalendaru obrađujemo zapovijedi Božje. Ove godine na redu su nam šesta i deveta zapovijed koje glase: NE SAGRIJEŠI BLUDNO! i: NE POŽELI TUĐEG ŽENIDBENOG DRUGA!

— Zar ćete nam i vi o tome govoriti? — kao da čujemo prigovor mnogih.

— Zar nam nije dosta seksa i pisanja o tome u našoj štampi, časopisima, romanima, pripovijestima, filmovima i kazališnim komadima? Zar nismo upravo pretrpani seksom u ovo naše današnje vrijeme, pa zar da nam i vi o tom predmetu pišete?

— Dragi prijatelju! Baš stoga ne smijemo ni mi šutjeti o toj temi. Svatko govori i piše o tome, zvani i nezvani, stručni i nestručni — a zar samo mi da moramo šutjeti?

— Znajte da bi nama bilo mnogo lakše i jednostavnije preći preko te zapovijedi i proslijediti odmah sa sedmom. Ali bi smjeli tako postupiti? Zar nas ne bi jednoga dana mogao upitati Gospodin: Zašto ste šutjeli kad je trebalo govoriti? Zašto ste ostavili povjerene vam duše da se napajaju iz sumnjivih i često puta zatrovanih izvora, pravih nečistih baruština, umjesto da im pružite čistu izvor-vodu, čistu nauku kojoj sam vas ja učio?

— Zar smijemo dozvoliti da vjernici o stvarima seksa budu informirani samo ulicom, opscenim tiskom, nećudorednim filmovima i tome slično?

— Ne! Ne smijemo šutjeti. Da je Gospodin Bog htio da o tim stvarima šutimo zar bi u svom DEKALOGU (deset zapovijedi) dao čak dvije zapovijedi na tu temu: šestu i devetu?

Željeli bi našim čitateljima — pogotovo onim mlađim — pomoći kako bi ljubav i seksualnost što pravilnije shvatili. Da i našu seksualnost prime kao veliki dar Božji, kao veliku vrijednost života, da što dublje proniknu u pravi smisao seksualnosti i ljubavi.

VI. ZAPOVIJED BOŽJA

PLAN BOŽJI

Promatrajući prirodu, živu i neživu, možemo primjetiti kako tu vlada osnovno pravilo: **ono što Bog može stvoriti po drugome, to ne čini sam.** On se služi svojim stvorenjima u daljem razvoju svijeta. Svijet je neopisivo mudra umjetnina u kojoj — jednom stvorene sile i zakoni — neprekidno dalje djeluju, tako da kod toga ne mora izravno sudjelovati sam Stvoritelj.

To automatsko djelovanje svih prirodnih zakona odvija se tako savršeno i u redu da čovjek lako zaboravi na Onoga početnog pokretača svega toga, na Onoga koji je postavio tako logične i svrsishodne zakone, pa pomisli da iznad svega toga više ništa i nema, kako nažalost mnogi i misle. No pustimo sada to, pa se vratimo našoj početnoj temi.

U ovom vidljivom svijetu posebno mjesto zauzima čovjek. Od svih živih bića na zemlji jedini je čovjek SLOBODNO BIĆE. Sva ostala stvorenja na svijetu slijede svoje nagone. Htjeli to oni ili ne htjeli, tim se nagonima moraju pokoravati. Tako, pokoravajući se prirodnim zakonima i svojim nagonima, sva živa bića na zemlji izvršuju i ostvaruju plan Božji. Jedina iznimka je čovjek. On se može odlučiti: hoće li na nj pristati ili neće, hoće li djelovati u skladu s planom Božjim ili će ga ignorirati.

No, ni čovjekova sloboda nije potpuna. Ona je umanjena, ograničena nagonima. Bog je i čovjeku dao nagone koji ponekad tako snažno djeluju na nj da im se skoro nemoguće oprijeti. Uzmimo za primjer gladna čovjeka. Gladan čovjek osjeća tako veliku potrebu za hranom, za jelom, da mu je potrebna veoma snažna volja da bi se opro tom nagonu. Čitamo pokatkad kako je ovaj ili onaj štrajkovao glađu da bi iznudio neka oteta prava, a i ne pomišljamo kako je teško zdravu čovjeku štrajkovati glađu. Ne može to svatko. Treba imati veoma jaku volju. Tko ne vjeruje neka pokuša pa će se brzo uvjeriti u to.

NAGONI ILI INSTINKTI KOD ČOVJEKA

Već smo spomenuli riječ NAGON. Pošto će se i na slijedećim stranicama češće javljati taj izraz, bit će dobro da reknemo koju riječ o vrstama nagona kod čovjeka.

Dva su glavna nagona kod čovjeka:

a) nagon za samoodržanjem,
b) nagon za održanjem vrste.

Kad govorimo o nagonu za samoodržanjem onda bi mogli posebno govoriti o:

1. hranidbenom nagonu (nagon za jelom i pićem) i
2. o obrambenom nagonu (da se zaštiti vlastiti život).

A kad govorimo o nagonu za održanjem vrste onda trebamo razlikovati:

1. spolni nagon i
2. roditeljski nagon (briga za potomstvo)

Mogli bismo još govoriti o nagonu za imponiranjem, o nagonu za vladanjem i još o pokojem nagonu, no za razmatranje naše problematike bit će posve dovoljno ovo što je rečeno o nagonima.

PRVA ŽENIDBA

Na samom početku Biblije, odmah u prvom poglavlju prve knjige Staroga Zavjeta, u knjizi Postanka stoji doslovno ovako:

— Na svoju sliku stvori Bog čovjeka,
na sliku Božju on ga stvori,
muško i žensko stvori ih.
I blagoslovi ih Bog i reče im:
— Plodite se i množite i napunite zemlju,
i sebi je podložite!

(Post 1,27—28)

Kako iz gornjeg vidimo, Bog je stvorio prvi par ljudi Adama i Evu. Iz njih dalje trebalo je da poteknu svi ostali ljudi na zemlji. Čudesno je i divno sve to urađeno. Ljudi će se dalje razmnažati, a pri tom obnavljanju ljudskoga roda ništa neće gubiti: otac i majka kad donose na svijet novo biće ništa tim ne gube, ne postaju nimalo siromašniji i manje vrijedni stvorovi; baš naprotiv, obogaćuju se, dobivaju nove vrednote kojih ranije nisu imali. Zar roditeljski užitci nisu lijepi i puni sreće?

No djeca, njihovo nošenje, rađanje te daljni odgoj i podizanje do pune zrelosti donose za roditelje mnogo tereta, brige, izdataka, muke i boli. Radi toga mogla bi nastati mogućnost da se mnogi ljudi sustegnu od braka i rađanja djece, da dođe do opasnosti da ljudski rod izumre na zemlji.

Da do toga ne bi došlo i opet se Bog pobrinuo. Pronašao je nešto što će učiniti da se većina ljudi odluče za brak: usadio je u čovječju narav SPOLNI NAGON. Ako tako gledamo na tu stvar, onda jasno otkrivamo koliko je divljenja vrijedna mudrost i dobrota Božja. Sve je tako divno uredio da Njegove uredbe postizavaju svoj uzvišeni cilj, i pri tom još čovjeka mnogo nagrađuje: pruža mu obilje zemaljskih radosti i užitaka.

MUŠKARAC I ŽENA

Bog je stvorio muškarca i ženu prilično različne. Ne samo u fiziološkom smislu. Njihov značaj i njihov način mišljenja tako su različiti, da bi se skoro moglo pomisliti kako muškarac ima drukčiju dušu negoli žena. Naravno da nije tako. Nema posebno muških, a posebno ženskih duša, već samo ljudskih duša i te su jednake kod svih ljudi. Muškarac je sa svojim tijelom i dušom cjelovit čovjek, upravo tako cjelovit i potpun kao i žena. Pa s obzirom na postizanje posljednjeg cilja čovjeka nema nikakve razlike ni značaja da li je dijete tj. onaj zametak iz kojeg će nastati novi čovjek muškarac ili žensko.

No zbog razlika u tjelesnim svojstvima i zadaći koju će u budućem životu dotični zametak imati da ostvari ipak postoji razlika između muška i ženska. Ta je razlika u nekim područjima očita, u drugim manje jasna.

Muškarac je više orijentiran na vanjski rad. Njega upravo njegova narav goni da otkriva sile prirode, da ih učini sebi korisnim, da organizira, izgrađuje i stvara. Da bi to postigao, potreban mu je oštar um, trijeznost i velika upornost kojom svu svoju aktivnost upravlja prema određenom cilju. Potrebna mu je neustrašivost da ga ne bi razne životne poteškoće olako skrenule s puta, nego da se ustrajno hvata u koštac s poteškoćama i da ih svlada. Njemu je njegov posao i cilj koji si je postavio sve i za to je spreman sve žrtvovati. Zar nismo svjesni da je u tim nastojanjima čovjek upravo na poslu kako bi što bolje ostvario onu volju Boga Stvoritelja:

». . . napunite zemlju i sebi je podložite!«

(Post 1,28)

Tako muškarac. Posve je drugu zadaću odredio Bog ženi. Njoj je prvenstveno dato materinstvo. Tek to je, htjela ona to ili ne, više veže za kuću, pa je posve prirodno da

žena preuzima glavnu brigu u vođenju kućanstva. Ona je ta koja čini dom ljepšim i privlačnijim za muža, djecu i sve stanovnike svoga doma. Ove njene dužnosti iziskuju posve druge sposobnosti, negoli aktivnost muža. Pa zar je nije Bog obdario i posebnim divnim svojstvima kojima će to što bolje postići? Ona nesebična požrtvovnost, predanost, divna strpljivost i dobrota, obzirnost i brižljivost za najsitnije stvari, ono duboko suosjećanje svega što tišti srce muža ili djece, spojeno sa željom da pomogne, da se smiluje, da tješi, da liječi, da se žrtvuje, da razveseli.

Sve su to svojstva srca. Srce — to je područje u kome se krije bogatstvo i snaga žene. Ona se nikada ne osjeća sretnijom nego kad upravo ta svojstva može razvijati do maksimuma. Kad može ljubiti, odricati se, žrtvovati se, trpjeti za one koje ljubi — to je čini sretnom, tu je ona velika, nedostižna. Toliko se služi srcem da se događa te i životne poteškoće koji puta rješava više srcem nego pameću. No i tu se divno nadopunjuje žena s mužem, kod koga opet, rekli bismo, srce premalo radi, a prevaga je data razumu.

MUŠKO ILI ŽENSKO: TKO IMA PREDNOST

Mogao bi netko postaviti gornje ili neko slično pitanje. Međutim, nije nam ni na kraj pameti da bi na to pitanje pokušali odgovoriti. Ludo bi to bilo. Nemoguće je uspoređivati muške i ženske osobine s ciljem da bi se moglo prosuditi kome pripada prednost. Kad bi se to oboje moglo staviti na vagu, kada bi postojala takva vaga, još uvijek bi bilo pitanje koja bi strana vage pretegnula.

Prema tome, ako bi muškarac malo cijenio ženu, jer kod sebe opaža neke prednosti, koje ženi nedostaju, to bi bio dokaz da nema razumijevanja za njene duševne prednosti koje nipošto nisu male.

Isto bi tako bilo ludo, kada bi se djevojka stidjela svojih vlastitosti, prigušivala ih i nastojala da imitira muškarce, te činila i živjela isto ono i onako kako čine i žive muškarci. Tako postupajući ona bi se odrekla onoga boljega dijela svoga bića, a da ipak ne bi postigla istu vrijednost koju ima muškarac. Žena se razlikuje od muškarca, to je istina. Njezina je djelatnost u mnogočemu drukčija od djelatnosti muškarčeve, ali zato nipošto nije manje vrijedna, šta više može ga i preteći po vrijednosti.

Mogli bismo sve ovo sažeti ovako:

— Žene! Ostanite žene i razvijajte svoju ženstvenost! Budite zadovoljne i sretne na svoj način! Nipošto ne imitirajte muškarce, jer MUŠKARAČE nisu nimalo lijepe ni poželjne!

— Muškarci! Budite zadovoljni sa spolom koji vam je Bog dao! Dobro se čuvajte prezira prema ženskom rodu, jer biste time pokazali svoju plitkost, a bili biste i nepravedni.

MEĐUSOBNA PRIVLAČNOST SPOLOVA

U mudroj svojoj Providnosti Stvoritelj je usadio u srce svakog čovjeka naravnu sklonost koja snažno privlači osobu jednoga spola k osobi drugoga spola.

Svaki mladić i djevojka prije ili kasnije dolaze do toga da se zanimaju za osobe drugoga spola, da u njihovoj prisutnosti postaju osobito pažljivi. Najčešće su to osobe s kojima smo provodili dane djetinjstva, s kojima smo se igrali ili išli na šetnju. Među tim osobama već dosta rano počinjemo tražiti svog životnog druga ili družicu.

Ubrzo se javlja i **prva ljubav.** Teško je reći gdje i kako je to počelo. Ta osobna zainteresiranost počinje posve neznatnom stvari: nekoga privuče lijep glas, nekoga mio pogled, nekome se svidi način hodanja kod druge osobe ili njezin osmjeh. Ponekad

su to duhovne kvalitete: snažna volja, vedrina duha, veselost u društvu, njegov način zabavljanja, duhovitost, optimizam, nježnost i tome slično.

Čim je naša pozornost uhvaćena u smjeru jedne osobe drugoga spola, stvar se dalje veoma brzo razvija i uskoro osjećamo da smo »zarobljeni«, »osvojeni« ili »svladani«. To je početak svake ljubavi. Ona će malo po malo, a kod nekih to ide i veoma brzo, preobraziti dvije osobe do međuspoja dvaju života.

PERIOD ODBOJNOSTI

Dječak i djevojčica koji su se doskora zajedno igrali najednom počnu osjećati između sebe neko odbojno čuvstvo. To je nova faza u spolnom sazrijevanju. Najprije se javlja odbojnost, pa će se kasnije pojaviti zainteresiranost.

Dječak sada s nekim prezirom i omalovažavanjem promatra, od sebe fizički slabiju, djevojčicu. Oduševljava se za junačka djela i voli igre u kojima može pokazati svoju odvažnost i snagu, tipično muške osobine. Djevojčica se naprotiv osjeća zapostavljena tim divljim i bezobzirnim vladanjem dječakovim, te i ona sa svoje strane gleda ljutito i prezirno na toga »neotesanca i grubijana«.

I tu otkrivamo mudrost Božju. Dobro je to što se javlja u to doba odbojnost između dječaka i djevojčice. Svako treba da se razvije u svojim osobinama, da svijet misli jednoga ne utječe na svijet misli drugoga. Jer samo se tako može mladić razviti do potpunog muškarca, a djevojčica do potpune žene. Samo će takvi kasnije kao potpuni muževi i kao potpune žene moći u braku davati jedno drugome ono za čim oboje čeznu.

Međutim, ta prirodna, a često puta i fingirana odbojnost neće dugo potrajati. Dječak će se početi, makar i prikriveno i stidljivo, interesirati za djevojčice i obratno također one će ispod oka dobro gledati što rade dječaci, kakvi su, i među njima već sada probirati sebi budućeg životnog druga.

Zaljubljeni gimnazijalac

Sedamnaest mu je godina. Doživljava svoju prvu ljubav. Stidljiv je i nikome ne smije povjeriti svoju slatku tajnu. Otkriva to samo svom najvjernijem drugu, svom dnevniku. Tu zapisuje ovako:

— O dragi moj dnevniče. Još nikada nisam pisao takvo što na tvojim stranicama! Što da radim? Srce mi je prepuno, ne mogu prešutjeti. Povjeravam ti svoju tajnu: zaljubljen sam. Da, nemoj se crvenjeti! Nemoj se čuditi! Ništa ne mogu protiv toga. Da znaš, evo, bilo je to ovako. Već nekoliko tjedana gotovo svakog jutra dolazi na ovaj tramvaj na kome se i ja vozim u školu, divna

djevojka. Kako je samo lijepa! Neću je opisivati jer to ne bi bilo moguće... Sasvim je uzburkala moju dušu. Odonda nemam više mira. Ne znam što je sa mnom. Bojim se to napisati, ali tebi, dragi dnevniče, ipak moram sve reći. Smrtno sam zaljubljen!

— Nisam mogao dugo izdržati — piše dalje u već spomenutom dnevniku — potražio sam svoga vjeroučitelja. Bilo što mu drago, sve ću mu reći. Nikad još ništa nisam pred njim krio! Priznajem: nikad mi još nije bilo tako teško biti iskren kao sada... Već sam četvrt sata kod njegovog pisaćeg stola i još se uvijek skanjujem. Na kraju sam ipak počeo:

— Oče, imam vam nešto kazati...

— No, zar misliš da ja već odavno ne vidim kako se boriš sa samim sobom? Dakle, govori!

— Oče, želio bih vam nešto reći o njoj.

— Tako, hoćeš li reći da si zaljubljen?

Nisam se iznenadio na pitanje. Već sam se privikao na to da me uvijek prozre pa se nisam začudio. Samo sam rekao:

— Samo me nemojte osuditi!

Tada sam mu sve ispričao: naš susret, moje sanjarenje, baš sve... Završio sam s upitom:

— Oče, recite mi smije li trećoškolac biti zaljubljen?

Postavio sam to pitanje dosta kuražno ali sam osjetio kako mi je krv oblila užareno lice. Moj me duhovni prijatelj pogledao, ovaj puta nekako više zamišljeno nego ranije, iza toga došao je njegov odgovor:

— O ljubavi, ukoliko je u Božjem planu, dovoljno si čuo u moralci. Znaš da je to jedna od najuzvišenijih namjera Stvoritelja. Dakle, ljubav ne može biti dječja igračka. Ona to nipošto nije. A ljubakanje to jest. Satima sanjariti, šetati po korzu, kovati ljubavne pjesme, trčati za djevojkama i uz to još odlično ispunjavati svoje đačke dužnosti — zar misliš da je to moguće?

— Znam da je upravo tako. Pa ipak ne mogu ništa protiv toga, ja je volim. Uhvatila je moje srce i ja sam nemoćan. Zar da uistinu prekinem svaku vezu? — pitao sam veoma zabrinutim glasom. Možda se i po mom glasu moglo vidjeti kolika se borba u meni vodila. Veoma zabrinut očekivao sam odgovor:

— Bilo bi bolje da se to nije dogodilo. Ali sad se ne možeš boriti protiv toga na taj način da odjedanput sve to protjeraš iz srca. Da li se s njom često susrećeš?

— Samo u tramvaju.

— Dopisujete li se?

— Ne. Jedanput sam pokušao, ali sam odustao.

— Možeš li isto tako dobro učiti kao prije?

— Čini mi se čak i bolje. Ako mi katkad dođu kakve neplemenite misli u glavu, smjesta ih otjeram. To mi polazi za rukom čak bolje nego ranije.

— Dobro. Neka te ta stvar ne uznemiruje. Samo mi jedno obećaj: da ćeš prema meni ostati iskren, makar štogod krenulo i kako ne treba. Dogod možeš prema meni biti iskren, ne bojim se za tebe. Bila bi nesreća kad bi učinio nešto za što bi rekao u sebi: »To neću kazati ni velečasnom!«

ČUVAJ SE PRERANIH LJUBAVI!

Svaki onaj koji se želi dobro izgraditi, koji računa s tim da danas sutra postane potpun čovjek (bilo muškarac ili žena), treba da se čuva preranog zaljubljivanja. Prerano — to je zaljubljivanje još u srednjoj školi ili u danima ranog sveučilišta. Prerano je to stoga što je pomisao na brak još daleko. Evo nekih razloga koji govore za to:

1. prerano zaljubljivanje znači gubitak vremena veoma potrebnog za studij, za učenje;

2. usljed takvog zaljubljivanja nužno će službene dužnosti trpjeti;

3. ljubakanje u mladenačkom dobu sprečava odgoj čvrstog karaktera, te je redovno znak slabosti i popuštanja;

4. kod preranog zaljubljivanja postoji ozbiljna opasnost da dotičnima ovlada seksualnost i da se sav idealizam prebrzo sroza;

5. to povezivanje dviju osoba u preuranjenoj ljubavi ne ostaje puko voljenje — platonska i romantična ljubav — nego se to redovito srozava na obični seks i seksualno zadovoljavanje, pa je kao takvo velika opasnost za bludnost, za grijeh.

Prava ljubav traži sreću ljubljene osobe, a kriva ljubav prvenstveno misli samo na sebe.
Ljubav treba rasti u odricanju, a ne da se srozava u popuštanju.

ŠTO JE LJUBAV?

Već se par puta u našem tekstu pojavila riječ LJUBAV, a to će na idućim stranicama biti još češće, pa je potrebno da o tom reknemo par riječi.

— Što zapravo mi mislimo pod riječju »ljubav«?

Nije to lako točno reći: jedni misle da je već obična SIMPATIJA ljubav. Drugi zamjenjuju ljubav sa običnim prijateljstvom. Neki smatraju da je onih par gesta erotskog značenja, koje izmijeniše s osobom drugoga spola u kupeju dok su putovali vlakom — ljubav. Za mnoge je ljubav tek seksualno sjedinjenje. Ako bi ovi zadnji imali pravo, onda bi i svinje vodile ljubav! Koliko srozavanje takve divne riječi: LJUBAV!

Da pronađemo pravu definiciju ljubavi, treba da uklonimo sve te elemente iz općeg načina mišljenja i govora, koji ponekad mogu imati nešto zajedničko s ljubavlju, ali ipak nisu sama ljubav.

— Što je dakle prava ljubav?

Već smo rekli: to nije SIMPATIJA. Simpatični nam mogu biti mnogi ljudi i mnoge žene — sve one osobe koje su u nama izazvale stanoviti interes i stanovito divljenje.

PRIJATELJSTVO je osjećaj dosta blizu ljubavi, ali to još nije ljubav. Kod prijateljstva ima dosta zajedničkoga s ljubavlju. To su ove osobine: stalnost, slaganje s osobom s kojom smo u prijateljstvu, spremnost na žrtvu za svog prijatelja i sl.

Pa ipak LJUBAV daleko nadilazi prijateljstvo. Ona je daleko jača u svom izražavanju i nadasve ljubav ima jednu posve specifičnu i nezamjenjivu dimenziju, a to je ona EROTSKO-AFEKTIVNA dimenzija, čega u prijateljstvu apsolutno nema.

ZNAKOVI PRAVE LJUBAVI

Prvi znak prave ljubavi je STALNOST. Kad se dvoje istinski vole oni svakim danom idu uvijek prema većoj stalnosti. Ne radi se kod njih više o osjećaju koji bi bio vezan za izvanjske prilike. Naprotiv, njihova je ljubav pomalo postala čitav njihov život. Ta njihova ljubav sudjeluje u njihovim uvjerenjima, radostima i njihovim razočaranjima. Oboje nastoje da jedno drugo što bolje i što dublje upoznaju. Da uzajamno proniknu u osobine, ideale i težnje onoga drugoga. Često govore jedno drugome o svojim najintimnijim unutrašnjim osjećajima.

Druga značajka prave ljubavi je MEĐUIZMJENA OSOBNIH VRIJEDNOSTI. To se javlja kod svake ljubavi. To je početak razvoja koji će se kasnije, u zreloj dobi razviti u duhovno jedinstvo. To duhovno jedinstvo je osnova svakog sretnog braka. Bez toga nema one prave, istinske, trajne bračne sreće. Dvoje idu za tim da se nadopune. Poštivanje koje ima jedno prema drugome dovodi do međusobnog kopiranja, nasljedovanja, slobodno bismo mogli reći do OPONAŠANJA.

Posve je prirodno da u tom razdoblju »oponašanja« dolazi do česte izmjene malih darova koji simboliziraju, ili još bolje rečeno,

potvrđuju volju da se međusobno daruju jedno drugome. To je doba romanticizma u njihovoj ljubavi, doba zanosa. Tu gospoduje divljenje jednog prema drugome i veliko međupoštovanje.

U tom vremenskom razmaku, u doba rane, čiste romantičarske ljubavi bila bi velika zabluda popustiti napastima i željama tijela te oboriti i porušiti taj idealan odnos ljubavi i sve to svesti na seksualne i grube erotske forme. Nažalost, danas mnogi tako čine. I što je još gore, pri tome misle da sebi žele i čine dobro i da na taj način zasvjedočavaju svoju ljubav, dok u stvari sve srozavaju na seks, na BLUDNOST. Takvim popuštanjem pokapaju svaki ukus za plemenitost i za velikodušnost u ljubavi. Prevladao ih je grub egoizam, čista sebičnost i račun i želja za zadovoljavanjem. Takvi redovno misle i govore otprilike ovako:

— Želimo si dobro i zato se želimo i seksualno zabavljati.

Takvo obrazloženje je prilično plitko i naivno. Takvo shvaćanje pokazuje veliko neiskustvo i očituje potpuno pogrešno shvaćanje ljubavi.

Treći znak prave ljubavi jest SLAGANJE u bitnim stvarima: ideološka, politička i socijalna orijentacija mora biti, bar u bitnim crtama zajednička kod oba partnera. Životni ideal, ćudoredna i vjerska uvjerenja, osjećaj pravde, vrednovanje vanjskih događaja — u svemu tome treba se slagati, ako se misli ostvariti idealan brak, idealnu životnu zajednicu. Ne misli se ovdje na potpunu identičnost mišljenja i ukusa, nego na slaganje u svemu onomu što je bitno.

Idealan ljubavni odnos, koji će u budućnosti sigurno uroditi sretnim, stalnim i idealnim brakom, traži dakle slogu u svim važnim i temeljnim stvarima, a diskretan kompromis u manje bitnim i nebitnima. Razlike mišljenja i ukusa bit će zanimljiva točka konfrontiranja i izmjene misli, a nipošto prilika za rušenje ljubavi. Sasvim je prirodno da mora biti nekih kompromisa, nekih neslaganja u osobnim ukusima. Na primjer, neslaganje u tome kako bi trebalo provesti neku večer ili kako bi trebalo rasporediti pokućstvo u sobi neće srušiti vedrinu i neće stvoriti zabrinutost, nego će pokazati da se to dvoje ljudi osposobilo za toleranciju u tim razlikama i za međusobno poštivanje osobnih mišljenja. Međutim, treba da zabrinjava svako neslaganje u bitnim stvarima, kao vrednovanje vjere, ćudoređa, bračnog morala i tome slično. Takva duboka različnost u tako bitnim pogledima i vrednotama života ne može opstojati skupa s ljubavlju.

Neka mi bude dozvoljena upravo na ovome mjestu jedna digresija, jedno malo odstupanje od teme. Imajući pred očima upravo maločas iznesene misli, lako ćemo shvatiti stav Crkve prema mješovitim ženidbama svojih članova.

Često se puta zna čuti prigovor na račun Crkve: kako ona nije dovoljno tolerantna prema drugim vjeroispovijestima, kako je to samo na riječima, a da se baš u pitanjima mješovitih ženidbi vidi njezino pravo lice i pravi stav, njezina sebičnost u pogledu krštenja djece, njihovog odgoja i tome slično.

Ne možemo ovdje ulaziti u detaljnije razglabanje toga, ne malog problema, nego samo da reknemo slijedeće:

Kao brižna majka, Crkva nije ravnodušna prema sreći svojih članova, svoje djece. Ne može joj biti svejedno da li će sklopiti sretan brak ili će se brakom unesrećiti. Za idealan brak — to smo upravo maloprije ustanovili — potrebno je SLAGANJE U SVIM BITNIM STVARIMA. A jedna od tih bitnih stvari jest i religija i naš stav prema religijskim problemima. Ako tu nema jedinstva već kod ulaženja u bračnu zajednicu, kakvu budućnost imaju očekivati takvi bračni drugovi? Trzavice kod svakog novog djeteta: hoće li se krstiti, gdje će se krstiti, da li će se vjerski odgajati ili ne, tko će ga u tom odgajati itd.

Čak i tamo gdje postoji maksimum dobre volje u pogledu poštivanja preuzetih obaveza (da će se dijete odgajati u vjeri svoga oca, katolika ili sl.), može se punim pravom postaviti pitanje kakvo je postavila jedna poštena protestantkinja:

— Za ljubav mojem mužu ispunila sam sve postavljene uvjete njegove Crkve. Ali kako ću ja nekatolkinja odgajati djecu katolički, to uistinu ne znam. Ponekad pomislim kako bi bilo bolje kad ne bismo imali djece!

Nadalje o zajedničkoj molitvi u takvim brakovima, obiteljima i kućama ne može biti ni govora. Nikada se zajednički ne ide u crkvu. U najpovoljnijem slučaju, recimo to slobodno: majka npr. ide s djecom u crkvu, a otac u međuvremenu ili kod kuće pije kavu, ili ide sam u svoju crkvu ili se izležava ili ide u svoje društvo itd.

To su samo neki od razloga zašto je Crkva u načelu protiv mješovitih ženidbi. A kadgod do njih dolazi, ona je žalosna i zabrinuta.

— Zašto je žalosna i zabrinuta?

— Zato jer nema garancija da će takav brak uroditi srećom, što ona od sveg srca želi svim ljudima, a svojim članovima napose.

— Zašto onda ipak nekada dopušta takve brakove?

— Dopušta tamo gdje se to ne može izbjeći, birajući od dva zla manje. Dopuštajući takav brak uvijek ostaje mjesta za žalost i zabrinutost.

— Imajući sve to na pameti zar ćeš još uvijek pomišljati na mješoviti brak? Ili tvrditi kako je Crkva netolerantna prema drugim vjerama?

Nego vratimo se našoj temi. Govorimo o znakovima prave ljubavi, a to — kako smo već do sada vidjeli — su:

1. stabilnost
2. međuizmjena osobnih vrijednosti
3. slaganje u bitnim stvarima
4. spremnost na žrtvu u korist ljubljene osobe.

O prva tri znaka prave ljubavi već smo govorili. Sad je ostalo da reknemo koju riječ i o ovom četvrtom: SPREMNOST NA ŽRTVU.

Ta **spremnost na žrtvu** logično proizlazi iz onoga što je ljubav. Ljubav je želja za usrećivanjem. Ljubav je zapravo isto što i **darivanje samoga sebe drugome.** Onda je posve razumljivo da se želim sav dati onome koga iskreno volim. U tom smislu se kaže:

— Prava se ljubav ne iskazuje riječima nego djelima. Stoga i kada dođe u braku do neke diskusije, to nije nimalo tragično, jer tamo gdje vlada ljubav rado popušta jedno drugome te se uvijek nađe zgodno i prihvatljivo rješenje. Nema tu mjesta netoleranciji, ujedanju za srce, omalovažavanju i slično tome.

Nema na Zemlji savršenih ljudi. Stoga će i mladi bračni drugovi prije ili kasnije otkriti pogreške na svome partneru za koje prije nisu znali. Međutim, ni to neće biti nimalo bolno, jer prava ljubav ide za tim da i pogreške na ljubljenom biću što bolje shvati, da ih podnese, da ih ne uveliča.

Kada nastanu teški trenuci za jedno od njih dvoje (bolest, neuspjeh u poslu ili neka druga krizna situacija), tada će se pokazati da prava ljubav ide za tim da jedno drugom pomogne, da jedno drugo pridigne, da se posve uživi u situaciju, da u njoj bude sudionik. A poznato je da se svaki teret lakše nosi u dvoje, nego svaki za se.

Konačni znak koji osobito karakterizira pravu ljubav i po čemu se naročito razlikuje od svakog drugog osjećaja, pa i prijateljstva jest EROTSKO-AFEKTIVNO OSJEĆANJE. To je ta silna privlačnost različitih spolova, koja do svog punog izražaja dolazi tek kod prave ljubavi u braku ostvarene.

Upravo radi gore spomenutog obilježja ljubavi kod osoba koje se ljube javlja se jaka međusobna zainteresiranost i zabrinutost te velika želja da se jedno drugome posve predaju, daruju, poklone i posve posvete. I jedno i drugo osjeća da su konačno našli osobu koju su oduvijek čekali, o kojoj su sanjali, pa se pojavljuje želja da u nju preliju sve štogod imaju i posjeduju, da se tako međusobno nadopunjuju, da ostvare ono što je Bog Stvoritelj rekao prvom ljudskom paru:

»... i bit će njih dvoje jedno tijelo«. (Post. 2,24).

Ako bismo samo malo analizirali taj jaki erotsko-afektivni osjećaj među zaljubljenicima, brzo bismo tu otkrili onu uvijek prisutnu želju da su stalno zajedno, uvijek jedno uz drugo, ono teško podnošenje odsutnosti drugoga. Nadalje ta ljubav pokazuje očitu **ekskluzivnost.** Nema više mjesta za nekog trećeg. Stoga se veoma lako javlja osjećaj ljubomore, to jest neke vrste strahovanja da se ne umiješa treća osoba koja bi mogla ugroziti interese zaljubljenoga.

Ponovimo ukratko sve do sada rečeno!

Ljubav, privlačnost spolova, seksualnost — nije to ništa prljavo ni ružno, ništa grešno ni nečisto, ništa sramotno čega bi se morali stidjeti — sve je to veliki dar Božji. Dar s kojim nas je pozvao na suradnju u Njegovom stvoriteljskom djelu pri podizanju novih naraštaja ljudskoga roda.

Rekosmo dar je to Božji. Ali nismo rekli da se taj dar ne bi mogao zloupotrebiti, što se nažalost često i događa. Ima li uopće ikoji dar Božji koji čovjek nije zloupotrebio?

Da spomenemo samo one najveće, najglavnije darove Božje: SLOBODA VOLJE i RAZUM.

— Zar i tu nema zloupotrebe?

Kadgod se čovjek opredijeli za grijeh, a protiv volje Božje, eto zloupotrebe. Zar to rijetko biva? Kamo sreće da je rijetko! No, nažalost, prečesto biva tako!

Druga velika odlika čovjekova je RAZUM. Dar Božji koji je jedino čovjeku dat, među svim živim i neživim bićima jedino je čovjek na Zemlji obdaren razumom. Pa taj dar je prečesto na zlo

upotrebljavan. Pomislimo samo na tolike pisce, filozofe, mislioce, ljude od pera i ideja koji su svojim idejama i pisanjem daleko više zla nego li dobra prouzrokovali. Toliko blasfemija i zavođenja nevinih nađoše svoje mjesto i dođoše do ostvarenja preko štampe, tiska i ljudi od pera!

— Pa onda JEZIK — dar govora. Zar nije i to veliki dar Božji. A koliko ga puta zloupotrebismo? Tolike psovke, tolike laži! Koliko ogovaranja, vrijeđanja i kleveta! Sve su to jadni proizvodi jezika, toga, inače, velikoga dara Božjega!

Bog je želio usrećiti ljude. Stoga je i dao tu divnu sposobnost ljudima: da se vole, da se zaljubljuju, da se međusobno usrećuju. Dao im je LJUBAV.

Ali je Bog znao kako čovjek sve zna izigrati i pokvariti i na zlo upotrebiti. Bude li to čovjek i s ovim velikim darom Božjim, s LJUBAVLJU i sa SEKSUALNOŠĆU činio, znao je Bog, čovjek će se unesrećiti, bit će nesretan u životu, mnogi će i duše svoje radi toga izgubiti.

Opet Bog priskače u pomoć čovjeku. Želi ga upozoriti na opasnost. Želi ga odvratiti od te opasnosti. Stoga i daje svoju posebnu zapovijed, zapravo zabranu:

— NE SAGRIJEŠI BLUDNO!

S tim kao da veli Bog čovjeku:

— Čovječe, budi pametan! Velik sam ti dar dao gledaj da se pametno s njim služiš! Ne zloupotrebljavaj ga, jer ćeš se unesrećiti! Bit ćeš nesretan za sav svoj život! A ja sam te, čovječe, želio usrećiti! Stoga ne srljaj u nesreću: NE SAGRIJEŠI BLUDNO!

U ČEMU SE SASTOJI PRAVA LJUBAV?

Danas se većinom vjenčanje obavlja ili subotom pred večer ili uoči kakvog državnog praznika. Ti se dani izabiru zato što se slijedeći dan ne radi pa se može cio slijedeći slaviti odnosno zabavljati.

Ima još mnogo toga što se danas radi nedjeljom, a nekad se nije tako radilo. Nedjeljom se i sijeno suši, jer se, vele, radnim danom nema kada. Nedjeljom beru vinograde — jer se nedjeljom ne radi. Nedjeljom se i kuće grade — jer se nedjeljom ne radi. Nedjeljom se auto popravlja i dotjeruje — i opet zato jer se nedjeljom ne radi. Nedjeljom se i rakija peče — jer se nedjeljom ne radi. Došlo je dotle da se danas nedjeljom više radi — zato jer se ne radi.

A to nije uvijek tako bilo.

Nekad se nedjeljom nije radilo, pa nam nisu bili potrebni godišnji odmori. Nekad se nedjeljom nisu ni po cestama gubili živci i životi. Pa se nekad ni svatovi nisu priređivali nedjeljom ni subotom. Vjenčanja su se redovito obavljala srijedom. Tako su se i najuporniji svati mogli do nedjelje i odmoriti i otrijezniti.

E, pa o jednom takvom vjenčanju koje je trebalo biti obavljeno srijedom, a nije obavljeno ni srijedom ni subotom, niti ikada kasnije, želim opširnije pripovijedati.

***

Bio sam još sasvim mlad svećenik.

Vjenčanje je bilo zakazano za pet sati poslije podne. Ja sam ih čekao u crkvi. Kako su svatovi rijetko kada točni, nisam se iznenadio kada je pet sati prošlo, a njih još nije bilo. Ali oni ne dođoše ni do pola šest. Tada sam već postajao nemiran. Čekao me drugi zakazani posao, pa sam bio u stisci. Ako i dalje budem čekao svatove, zakasnit ću na onaj posao, pa će onda oni tamo biti nervozni. Ako pak ostavim svatove i odem na drugi posao, svatovi će se ljutiti. A nije lako uvijek sve ni trijeznima objasniti, a kamoli onima »pod gasom«. Izašao sam pred crkvu. U susret mi je žurila žena sva zasopljena i zadihana. Veoma uzbuđena, jedva je mogla govoriti: rekla je da svatovi neće ni doći.

I zaista nisu došli.

Danas se na vjenčanje ide automobilima. Iskićeni dugačkim trakama s obadvije strane, svatovski automobili jure i trube ulicama. Često u dugačkim kolonama. Trubljenjem prisiljavaju i nezainteresirane da doznaju kako se »on« i »ona« uzimaju. Trube i ondje gdje je zabranjeno trubiti. Ne reagira ni milicija. Uvijek su ljudi baš takvi. Pokušavaju na sve moguće načine sav svijet prisiliti da misli na njih. Tako je bilo i prije rata, u onim blaženim vremenima kad je pijan čovjek najsigurniji bio teturajući širokom cestom. Ako je padao, nije udarao ni o drveće ni o zidove, a imao je širok prostor za manevriranje svojim nesigurnim nogama. Razlika je samo u tome što prije rata nije bilo mnogo asfaltiranih cesta, a nije bilo mnogo ni auta. Ali je zato bilo mnogo

konja, drvenih kola i prašine. Na vjenčanje su i onda išli skoro svi uzvanici. Mladići na konjima, a ostali u prenatrpanim kolima. Iskićeni su bili i svatovi i konji i kola. Ljudi su potcikivali, jujukali i vikali iz svega glasa. A konji jurili, jurili da se promatraču sa strane činilo da će, ako se ne raspadnu drveni kotači, konji noge polomiti. Pa kad je onim nekadašnjim, po desetak centimetara debelom prašinom pokrivenim cestama jurilo dvadeset, trideset, pa i četrdeset kola jedna za drugim, podigla bi se tako gusta prašina da se nisu vidjeli ni svatovi ni konji ni kola. I, dakako, nesreće su se događale, ali ih zbog brzine nitko nije kažnjavao. U ono vrijeme prometnici nisu sa sobom nosili mjehure, koji bi — ako se u njih puše — pokazivali koliko se popilo šljivovice, dudovače, klekovače i sličnih narodnih rukotvorina.

Stariji se svijet i danas s nostalgijom sjeća onih vremena. Bila su to romantična vremena.

E, pa baš tako dugačka kolona od preko četrdeset zaprežnih vozila jurila je i one srijede vozeći svatove od djevojčine kuće prema mjestu gdje je bila župska crkva. Trebali su prijeći preko visokog mosta, do kojeg je vodio povisok nasip. Cesta je bila zemljani put. Dani su bili sušni. Uski točkovi kola okovani željezom rezali su i mljeli suhu zemlju.

Za vrijeme dok su se u ludoj jurnjavi uspinjali visokim nasipom, u kolima u kojima se vozila zaručnica, zdrobio se prednji desni kotač. Kola su se zanijela, za sobom su povukla i konje, te su se konji i kola zajedno sa svatovima otkotrljali niz visoki nasip

u dubinu. Sve se na kolima izlomilo. Konji su polomili noge. Svatovi su za vrijeme kotrljanja poispadali. Najgore su prošli oni koji su iz kola zadnji ispali, jer su ih kola koja su se prevrtala, a konji vukli kola svojom težinom dalje za sobom, cijelo vrijeme valjala, kidala i drobila. Najgore je stradala »mlada«. Slomljena su joj bila sva rebra. Glava joj razbijena. Desno joj oko ispalo iz svoje duplje. Desna joj ruka tako zdrobljena da su je morali odrezati do ramena. A i desna joj noga zadobila više preloma. Liječnici su se dugo kolebali šta da urade s tom nogom. Nisu je odrezali, ali su znali da će djevojka, ako i preboli, ostati doživotni invalid.

Nisu, dakle, stigli na vjenčanje.

Ni onoga dana, niti ikada kasnije.

A bio je to zgodan par.

Ona je bila lijepa, seoska djevojka zdravih i rumenih obraza i kao ugalj crnih očiju i crne kose. A zgodan je bio i on, zaručnik. Oboje iz bogatih, uglednih i poštenih kuća. Bili su mladi, zdravi, puni života i prepuni bezbrižnosti.

Upadala je u oči njihova neobično velika ljubav. On je trčao kao ćorav za njom — govorili su ljudi iz sela — a ona »ko blesava« za njim. I cmakali su se i lizali i po danu i pred svijetom — što je u ono vrijeme bilo više nego čudno! To se općenito smatralo nepristojnim. Poštena djevojka i pošten mladić koji je išta držao do sebe nikada to javno ne bi činio. Jedni su ih osuđivali, drugi opravdavali. Ti drugi su govorili:

— Pa vidite da se vole do ludila, a ludima se mnogo prašta.

Nije bilo moguće znati tko je u koga više zaljubljen. Zloguke proročice su tvrdile da prevelike ljubavi završavaju tragično. U njihovu slučaju baš su pogodile!

No je li to zapravo i bila ljubav?

To pitanje, nakon svega rečenoga, može izgledati čudno, ali je, kad se znade daljnji rasplet, opravdano.

Kako se stvar dalje razvijala?

Mladu su poslije nesreće odmah odvezli u bolnicu. Desno joj je oko odrezano jer je već bilo ispalo pa je visjelo, a bilo je i zgnječeno. Desna ruka joj je amputirana sve do ramena. Ležala je sva u gipsu umotana u bijele zavoje, izgledala baš kao mumija.

Kad ju je zaručnik posjetio prvi put desetak dana iza nesreće, bila je pri svijesti. Ona ga je tražila. Poručivala mu da dođe. On se dugo kolebao. Bio je i potresen, iako je on sam bio potpuno zdrav i neozlijeđen, jer je bio u drugim kolima. Potreseni su bili ne samo oni koji su bili u svatovima, potreseno je bilo cijelo selo, pa i više od toga.

Zaručnik je već bio čuo za sve detalje njezine nevolje: da joj je desno oko izvađeno, desna ruka amputirana, i da će, ako ostane živa, ostati doživotni invalid. Ušavši u bolesničku sobu prišao je postelji. Gledao ju je onako svu umotanu i u bijelo zavijenu i nije znao ni riječ progovoriti. Muškarci se u takvim slučajevima teže snalaze od žena. Ona je prva progovorila. Prvo što je izgovorila bila su dva pitanja:

— Voliš li me još uvijek?
— Hoćeš li me uzeti za ženu?
Prisutni su prigušili dah.
Ona ga je gledala netremice, ukočeno, s onim još preostalim okom. On je stajao bez riječi, kao skamenjen. Spustio je glavu i ništa nije odgovorio. Ništa joj nije rekao ni na jedno njezino pitanje.
Kasnije će je još jednom posjetiti. Tada ga više nije ništa pitala. Bilo joj je jasno. I taj njegov drugi posjet u bolnici bio je ujedno i njihov posljednji oproštaj.
Dvije godine kasnije oženio se drugom.
Tada ona više nije bila u bolnici, ali se kretala samo uz pomoć štaka. Na dan njegova vjenčanja otišla je iz mjesta da ne čuje potcikivanje i ijujukanje njegovih svatova. Bilo bi joj to i suviše bolno. Znala je da će toga dana svi u selu govoriti o njoj.
Naravno, ostala je neudata.

***

Kažemo da ljubiti znači živjeti za onoga koga volimo. Rekli smo da ljubiti znači žrtvovati se za ljubljeno biće. Ako je to istina, onda je na mjestu pitanje:
— Da li je on nju volio? Da li je to bila prava ljubav?
Ona poslije nesreće nije više bila sposobna za seoske zemljoradničke poslove. Ali on je bio dovoljno imućan da bi i bez njezine fizičke pomoći mogao posvršavati sve poslove. Ona je bila sposobna za mnoge poslove, čak je mogla i djecu imati.
Dakako, moglo bi se postaviti pitanje: šta bi ona učinila da je on bio na njezinom mjestu, a ona na njegovom? Ne znamo niti možemo znati. Pa ipak ostaje pitanje: »U čemu se sastoji prava ljubav?«

J. P.

PRIRODA NAM GOVORI

Promatrajmo oko sebe otvorenim očima. Vidjet ćemo kako nam priroda govori i kako nas na dobro upućuje:

ZVIJEZDA — što sja na nebu govori ti: Budi čist!

STABLO — isprva maleno i nejako, a kasnije odolijeva i najjačim vjetrovima i olujama, govori ti:

— Budi jak!

ORAO — koji leti nebu pod oblake, veli ti: — Budi velik!

PČELA — koja marljivo sabire med, veli ti: — Radi!
VOČKA — koja rađa dobrim plodovima, veli ti:

— Budi dobar i čini dobro! Rađaj i ti dobrim plodovima!

RIJEKA ti veli: — Izaberi put kojim moraš ići! I kad si ga izabrao, nemoj skretati!

LIST — koji spada sa stabla govori ti: — Sve na svijetu prolazi. Čovječe, sjeti se smrti!

ZNAO JE SAMO ZA TIJELO

Ova se priča davno dogodila, ali nažalost događa se često i u današnje vrijeme. Da je čujemo:

Bio neki čovjek zvao se Egon. Taj Egon bio previše mekan i popustljiv prema svome tijelu. Jednoga dana reče tijelo svom vlasniku:
— Egone, daj mi nešto da jedem!
A Egon šta će drugo nego udovoljiti tijelu i dade mu da jede. Ubrzo tijelo postavlja novi zahtjev:
— Egone, daj mi nešto bolje da jedem, još sam gladan!
— Nemam novaca, — odgovori mu Egon — za što ću ti kupiti nešto bolje?
— Nije me briga, nabavi novce, zaradi ih! — odgovori mu tijelo.
A Egon je radio i radio, zarađivao i zarađivao samo da bi mogao ispuniti zahtjeve svome nezasitljivom tijelu. No tijelo nije bilo s tim zadovoljno. Imalo je sada dovoljno hrane, čak i one bolje, ali je uskoro tijelo povećalo svoje zahtjeve:
— Egone, daj mi da pijem! Nabavi mi dobroga vina!
— Ali nemam za to novaca — kušao je Egon urazumjeti svoje tijelo. No to je bilo beskorisno.
— Ne nabaviš li mi vina, i to dobroga, leći ću i neću se maknuti s mjesta! — zaprijetilo je tijelo.
Egonu nije ništa drugo preostalo nego da i ovaj puta kapitulira i udovolji zahtjevu tijela. Nije potrajalo dugo, tijelo je došlo s novim zahtjevom:
— Egone, mogao bi me bolje zaodjeti! Kupi mi bundu za zimu i sedam kravata. Tako ću moći svaki dan mijenjati kravatu, a ne uvijek u istoj okolo hodati.
A Egon je nabavljao i nabavljao. Kupio je i bundu i mnoštvo kravata, nove cipele i kožnate čizme, vindjaku od umjetne kože i sve drugo što je tijelo tražilo. Mislio je da će sada konačno imati mira. Međutim gorko se prevario. Samo par dana iza toga tijelo je došlo s novim prohtjevima:
— Htio bih da se malo zabavim i provedem — reklo je tijelo jednoga dana. Hoću da idem u kino i na ples, da nešto i ja vidim i doživim!

Uzalud se je Egon u sebi mnogo sekirao i brinuo, na kraju je sve ispalo onako kako je tijelo željelo. Išao je skupa s njim i u kino i na ples, u kazalište i svuda gdje je tijelo željelo.

Jednoga dana dok je Egon stajao pred ogledalom i gledao se usklikne:

— Zaboga što ja to vidim! Tijelo moje, samo dobro pogledaj! Toliko sam ti ugađao i njegovao te, a vidi već mi je kosa osijedila!

— Pa, oboji je! — odgovorilo je tijelo.

I Egon je obojio kosu. Jednoga dana opet zapazi novu nevolju i usklikne sav očajan:

— Zubi mi se klimaju i samo što nisu poispadali!

— Promijeni ih! Kupi druge, bar je to danas lako! — opet je tijelo rješavalo i tu poteškoću, a Egon slušao i otišao k zubaru da popravi što se dalo popraviti i zamijeni što se moralo zamijeniti.

Nije prošlo ni par dana iza toga, Egon opazi kako ga tijelo slabo služi pa mu reče:

— Šta je to s tobom? Više ne možeš pravo ni hodati!

— Imam reumatizam — odgovori mu tijelo. — Zovi mi liječnika da mi pomogne!

— To je prevršilo svaku mjeru! — zaviče Egon sav ogorčen na tijelo. Ništa drugo i ne radim nego se samo za tebe brinem! Sve sam zapustio radi tebe!

— Pa ja i jesam važniji od svih — odgovori mu tijelo. Šta bi ti mogao bez mene?

A Egon koji zaista i nije znao što bi počeo bez tijela, koji je i do sada uvijek činio ono što je tijelo tražilo, nastavio je tako i dalje. Činio je i izvršavao sve ono što je tijelo zahtijevalo.

Osvanulo jutro kad se Egonovo tijelo više nije htjelo ni pomaknuti, postajalo je sve hladnije i hladnije i Egon se još nije pravo ni snašao a tijelo je već bilo mrtvo.

— Šta ću sada? — pitao se Egon. — Više nemam tijela, a u grob, to nikako neću! U grob nikako!... Počeo je vrištati zahvaćen panikom, no tijelo je ostalo ukočeno. Najednom začuje se glas povrh Egona:

— Egone, ustani!

— Ne mogu ustati! Nemam više nogu, nemam tijela, ne mogu ni ustati ni hodati! — sav očajan odgovorio je Egon.

— Ništa ne smeta što nemaš više tijela — začuo se je ponovno glas negdje odozgor. Sad se nalaziš u kraju gdje tijelo više nije potrebno.

— Gdje sam to?

— U vječnosti si — slijedio je odgovor.

— Što ću ja ovdje? — pitao je Egon sav u čudu. Kako ću se snaći bez tijela? Naučio sam samo se za tijelo brinuti. Nešto drugo ne bih ni znao ni mogao.

— Zar nisi nikad pomislio da će tijelo jednog dana umrijeti? — pitao je dalje onaj glas odozgor. — Tijelo će umrijeti, a ti ćeš i dalje živjeti. Zar nisi na to pomislio?

— Nikada na to nisam pomislio! — odgovori Egon.

— Jao! Jao! Jao! — čuo se glas koji je neprestano ponavljao jedno te isto kao jeka koja nikako da prestane.

DA LI JE ČOVJEK ŽIVOTINJA?

Kad bi mi netko postavio to pitanje i zatražio da na nj odgovorim samo sa DA ili NE ne bih mu znao odgovoriti. Zašto? Zato što čovjek i jest i nije životinja. Jest — jer ima mnogo toga zajedničkog sa životinjama, a nije — jer ima nešto što ni jedna životinja nema i što ga bitno uzdiže nad sva ostala živa bića na zemlji, a to je RAZUM, INTELIGENCIJA, DUŠA i SLOBODNA VOLJA, makar ta naša sloboda i ne bila apsolutna.

Mnogi umjetnici to su divno i na svoj način prikazali. Stoga i prikazuju čovjeka kao pola životinja, a pola čovjek. Sjetite se samo raznih kipova pred muzejima, po gradskim parkovima, pred starinskim dvorcima ili na umjetničkim slikama po raznim slikarskim galerijama gdje je prikazan lik kakve životinje (lav, riba, zmaj, krokodil, konj i sl.), a samo gornji dio prsa i glava to je uzeto od čovjeka.

Imaju pravo ti umjetnici. Jer čovjek je zaista napola, katkada i mnogo više od polovice, životinja. Ali zar je svaki čovjek jednak? Zar je svaki čovjek jednako životinja ili jednako čovjek?

— Nije. U tome i jest cilj odgoja i još više SAMOODGOJA. Koliko se tko trudi i uspije u sebi podložiti ono životinjsko u nama i to podrediti vodstvu duha i razuma, toliko je takav čovjek više čovjek a manje životinja. I obrnuto.

Stoga, ako želiš biti više čovjek, a manje životinja, onda gledaj nadvladavati svoje nagone i podložiti ih vodstvu razuma. Gledaj da se više služiš svojom slobodnom voljom, a izbjegavaj da nagoni upravljaju tobom! Nastoj da ne piješ onda kada već davno nisi više žedan! Da ne budeš kao notorni pijanac koji ni jednoj čašici ne može reći NE!

Da ne jedeš kada nisi gladan!

Da ne gomilaš blago kada si već dosta stekao!

Da na vrijeme svemu mogneš reći DOSTA!

Da ne budeš kao lakomo dijete koje bere jabuke i onda kada su mu već pune ruke i ne zna gdje će više s njima!

Da ne budeš kao sladostrasnik koji neprestano trči za seksualnim užicima, kao da su takvi užici glavni smisao našega življenja!

Ukratko! Budi svakim danom sve više ČOVJEK!

KREPOST ČISTOĆE

»Blaženi oni koji su čista srca jer će Boga gledati!« (Mt, 5, 8)

ČISTOĆA po sebi označuje stanje slobodno od prljavštine, blata, ljage ili mrlje. Kada se radi o čovjeku onda tim izrazom označujemo kako tjelesno, tako i duhovno stanje čisto tj. slobodno od prljavštine i mrlja.

Ako imamo pred očima samo ljudsku duševnost, pa govorimo o ČISTOĆI, onda BITI ČIST znači biti slobodan od sklonosti ili veza koje dušu zaokupljaju i privlače k raznim stvarima, osobama ili idejama. To je ČISTOĆA u širem značaju te riječi. A ČISTOĆA u užem, zapravo u onom najužem smislu te riječi — to je ona čistoća koja ovdje nas zanima i o kojoj želimo govoriti — **jest krepost po kojoj obuzdavamo ili odbijamo težnju za neurednim spolnim uživanjem (seksualne naslade).**

POSLJEDICA ISTOČNOGA GRIJEHA

Možda nigdje nisu posljedice istočnoga grijeha tako očite kao baš tu na području seksualnosti. Bog tako divno planirao, a čovjek svojim grijehom sve pokvario! I sada — poslije pada naših praroditelja — opterećen istočnim grijehom čovjek se mora silno truditi, svoju pokvarenu prirodu i prirodne težnje obuzdavati da u svojoj slijepoj neobuzdanosti ne bi prevršio mjeru i pošao putem koji nije u skladu s voljom Stvoritelja.

Upravo na tom području pomaže nam krepost ČISTOĆE. Ona ima dužnost suzbijati prohtjeve za neurednim spolnim uživanjima i sve to svoditi na pravu mjeru, u pravi kolosjek.

VRSTE ČISTOĆE

Ima više vrsta čistoće. Spomenut ćemo svaku ukratko:
1. Zaručnička čistoća
2. Bračna čistoća
3. Poslijebračna ili udovička čistoća
4. Djevičanska čistoća

1. Zaručnička čistoća

To je, mogli bismo je slobodno nazvati, predbračna čistoća. Dvoje mladih koji se vole odlučili su sklopiti brak. Sada se nalaze u fazi boljeg međusobnog upoznavanja. To upoznavanje je i potrebito i preporučljivo. No brak još nije sklopljen, tek je namjera za sklapanje braka tu. Nipošto ne bi smjeli pristupiti spolnim činima. To će im biti slobodno tek iza sklapanja braka. Da se održe na visini, da ne okaljaju zaručničku nevinost, trebat će im mnogo samosvladavanja i opreznosti. Ne izlagati se prevelikim opasnostima! Biti dovoljno jak i karakteran! Ostati gospodar nad svojim tjelesnim prohtjevima, nad tjelesnom požudom! Sačuvati zaručničku nevinost! To je ideal svakog vjernika — kršćanina!

Dakle i tvoj ideal, kršćanski mladiću!

Svakako i tvoj, kršćanska djevojko!

Vaš ideal je bio i ostaje:

ČIST DO OLTARA — VJERAN DO GROBA!

2. Bračna čistoća

U zakonitom braku ljudska spolnost dolazi do svog punog ostvarenja. Rekli smo do svog PUNOG ostvarenja. To znači da se na području spolnosti ništa ne smije, bez važnog razloga, rezervirati što spada u potpuno — totalno — darivanje zakonitih partnera. Ali se takvo darivanje smije vršiti samo prema tom jedinom zakonitom partneru i ni prema kome drugome. Jedno za drugoga je vezano potpuno i doživotno. Čak i u mislima se ne smije iznevjeriti jedno drugome! To je zahtjev i smisao bračne čistoće. O tome će biti još govora kasnije.

3. Poslijebračna ili udovička čistoća

Ako jedan bračni partner umre onda se takav brak razrješava: smrt ga je razriješila. Načelno, dakle, nakon smrti supruga preživjeli suprug može sklopiti novi brak, potpuno

je slobodan. Može također da se odreče budućeg braka, da poštivajući prvi brak i prvo darivanje u ljubavi ostane tako do konca života.

— U čemu se, dakle, sastoji poslijebračna ili udovička čistoća?

— Sastoji se u tome: da se preživjeli bračni drug potpuno uzdržava od spolnog uživanja, s odlukom da tako živi do smrti ili do novoga braka. Odlučivanje za jednu ili za drugu mogućnost prepušta se svakom pojedincu na volju.

4. Djevičanska čistoća ili djevičanstvo

To je najviši stupanj čistoće. Sadrži više momenata:

— osoba koja je još nedotaknuta bilo kakvog spolnog užitka, donosi odluku

— da će se uzdržati od svakoga spolnog uživanja

— do kraja života

Kada bi htjeli definirati što je to djevičanstvo, onda bi to ovako formulirali:

Djevičanstvo je čvrsta volja još nepovrijeđene osobe spolnim užitkom trajno se uzdržavati od svih spolnih uživanja.

Naziv »djevičanstvo« uzet je po osobama ženskog spola (djevica), ali i muškarci se u moralnom pogledu označuju tim nazivom. Na oba se spola stavljaju sasvim isti zahtjevi: da su doista čisti od potpuna spolnog zadovoljenja i da je voljni čin (odluka) doista trajan.

Rijetko se čuje riječ o muškom djevičanstvu, kao da bi mladić bio izuzet od toga da se čuva od nezakonitih seksualnih uživanja i da se od njega ne traži da u brak uđe sačuvan. Obaveza je ista kako za djevojke tako i za muškarce. Druga je stvar kome se lakše prašta i više kroz prste gleda Tako gledaju ljudi, a Bog Stvoritelj je i za jedne i za druge dao istu zapovijed: NE SAGRIJEŠI BLUDNO! Stoga i od muških kao i od ženskih očekuje da se čuvaju od svih nedozvoljenih spolnih užitaka.

KRIVO SHVAĆENO DJEVIČANSTVO

Mnogi shvaćaju da je djevičanstvo kod ženskih osoba nužno spojeno s nedirnutim »djevičnjakom« (himenom), te zaključuju otprilike ovako: ako je djevičnjak neoštećen onda je sve u redu, u protivnom slučaju ako djevičnjak više nije neoštećen, onda je i djevičanstvo propalo.

Takvo shvaćanje je potpuno krivo. Često puta nije dostojno čestita čovjeka, a kamoli kršćanina. Djevičanstvo treba shvatiti u njegovu bitnijem i mnogo važnijem značenju. Radi se o moralnom integritetu, a ne o čisto fizičkom, o duhovnoj vrednoti, a ne o nečem čisto tjelesnom, odn. biološkom. Radi se o stalnom raspoloženju duše, o trajnoj dispoziciji djevičanstva osobe da se uzdrži od svakog oblika odnošaja i seksualnog zadovoljavanja, bilo sama sa sobom bilo s drugom osobom. I to sve iz viših plemenitijih motiva kojima je Bog glavni uzrok.

Prema tome, neka djevojka može izgubiti svoj fizički integritet iz uzroka koji su sto posto neovisni od njezine volje. Može se raditi o urođenoj anomaliji, povredi »djevičnjaka« nekim incidentom, povredi pretrpljenoj uslijed nasilja i slično, u svim takvim slučajevima takva osoba ostaje »djevica« i to u potpunom značenju te riječi.

No može se dogoditi i obrnut slučaj: neku djevojku koja se svojevoljno podala nekom muškarcu, a da pri tom nije bio njen anatomski integritet povrijeđen, očito više ne možemo nazivati »djevicom« u bitnom značenju te riječi, makar ne znam kako ona mogla dokazivati svoje »anatomsko djevičanstvo«.

Da završimo ovo naše razmišljanje o čistoći. Kao što smo vidjeli ima više vrsta čistoće. Dobro znajte! Svi smo mi pozvani na čistoću, na čisto življenje. Doduše svak prema svom staležu, drugačije ljudi u braku, drugačije oni koji se tek pripremaju za brak, drugačije udovci i udovice, drugačije svećenici, redovnici i redovnice. Ali jedno ostaje za sve: SVI SMO POZVANI NA ČISTOĆU. Za sve nas ima mjesta u onom blaženstvu na koje nas poziva Gospodin: »Blaženi oni koji su čista srca jer će oni Boga gledati!«

Pogled u visinu

Bio jednom neki car. Veoma okrutan, kakav je već bio, izdade naredbu da se poubijaju svi oni koji su navršili pedesetu godinu života. Cara se mora slušati. Tako je bilo i s ovom naredbom: bilo silom ili milom svi su poslušali carevu zapovijed i poubijali svoje očeve i majke, djedove i bake.

Samo jedan sin ne posluša careve zapovijedi. Previše je ljubio svoga oca, a da bi tako nešto mogao učiniti! Sakrio je oca i stalno ga krio od cara i očiju carevih doušnika.

Godine su prošle od tada, a sin je jednako krio oca. Car je imao veoma lijepu kćerku. Nije znao kome bi je dao, pa je razglasio po svemu carstvu da će svoju kćer dati onome mladiću, koji izvadi iz jezera zlatni vrč.

Navalili momci sa svih strana carstva prema naznačenom jezeru. I zaista, na dnu jezera lijepo se vidi zlatni vrč. Mladići su pokušali sreću. Zaronili bi vrlo duboko, ali vrču ni traga. Kad su izvan jezera lijepo ga vide, no čim zarone vrča nestane.

Mnogi su se u jezeru i utopili, no to nije smetalo ostalim mladićima da i oni pokušaju sreću. S obale se vrč lijepo vidio dole u dubini jezera, ali ga dolje nitko nije mogao pronaći.

Pokušao je sreću i onaj mladić koji nije poslušao careve naredbe da ubije oca. Ni on nije uspio. Kad je naveče tužan radi neuspjeha došao kući, otac odmah primjeti njegovo neraspoloženje.

— Sinko, zašto si tako tužan? — pitao ga je otac.

Sin je ocu sve ispričao. Kad je otac čuo što mu sina mori, razmisli malo, te ga je ovako nasavjetovao:

— Sinko, sutra urani i dobro gledaj u jezero, pa kad opaziš u dnu jezera zlatni vrč, upravi svoj pogled prema nebu i dobro pogledaj prema vrhovima jablanova koji se tu nalaze.

Sutra je sin poranio i učinio sve onako kako ga je otac nasavjetovao. I zaista, na vrhu najvišeg jablana blistao je zlatni vrč. I opet se skupilo mnoštvo momaka, a kad je car dao znak da se može pokušati sreća, većina momaka skoči u dubinu jezera, a naš mladić stane se penjati uz visoki jablan, ne skidajući pogleda sa zlatnog vrča. Mnogi su mu se čudili, a neki ga ismijavali. No, kad je najednom skinuo zlatni vrč i donio ga pred cara, sve je bilo drugačije. Car mu reče:

— Dobit ćeš moju kćerku za ženu, ali te molim da mi kažeš istinu: da li si se ti sam sjetio da je vrč na jablanu ili ti je to netko kazao?

— Istinu ću ti reći, care gospodaru! Nikada se ne bih sjetio, da me moj stari otac nije savjetovao.

— A gdje ti je otac? — pitao je dalje car.

— Kad si izdao naredbu da se poubijaju svi koji su navršili pedesetu godinu života, ja nisam mogao ubiti svoga oca, nego sam ga sakrio i krijem ga još i danas. Oprosti mi, care!

I — kako priča veli — car mu je velikodušno oprostio i još ga pohvalio radi velike sinovske ljubavi prema roditelju.

Samo onaj koji je čist, koji je čista srca može gledati prema vrhuncima i dobiti zlatni vrč a s njim i svoju sreću. Samo oni koji su čista srca gledaju gore, teže za onim što oduševljava i vodi duh u visine k Bogu. Dočim oni koji gledaju samo na zemlju, zure u dubine mora, koji se valjaju u kaljuži zemaljskih požuda i grijeha, nikada se neće vinuti prema gore, podignuti pogled put nebesa, doći do zlatnog vrča, do svoje vječne sreće.

Koja je boja najljepša?

Davno je to bilo, još za življenja grčkog filozofa Aristotela, a on je umro 322. godine prije Krista. Jedne večeri u kući spomenutoga filozofa zametnula se rasprava: koja je boja najljepša. Jedni su tvrdili da je crvena boja najljepša, drugi su bili za zelenu, treći za plavu. Dok se je tako raspravljalo domaćinova kćerka Pizija samo je šutjela. Netko je upita:

— A ti, Pizija, šta ti misliš koja je boja najljepša?

— Crvenilo na licu djevojke je najljepše — spremno je odgovorila upitana. Ono crvenilo koje se pojavi na licu djevojke čim se spomene i najmanja nepristojnost — to je boja koja mi se najviše sviđa.

— Bravo kćeri! — uskliknu Aristotel i poljubi kćerku.

Rimske vestalke

U starom Rimu bijahu na glasu i veoma poštivane svećenice božice Veste, zvane vestalinke. One su se brinule za vječitu vatru pred Vestinim božanstvom. Ta vatra se nikada nije gasila, niti se smjela ugasiti, a zvala se »sveta vatra«. Oko toga vječitog ognja brinulo se šest djevica. Ušle bi u hram Vestin već sa deset godina i tu bi ostajale daljnih 30 godina. Kroz sve to vrijeme bile su obavezne na djevičanstvo.

Rimljani su te svoje svećenice — djevice veoma poštivali i častili. Odijevale su se u duge bijele haljine ukrašene grimizom. Koliko su bile čašćene najbolje pokazuje to: u susretu na ulici imale su prednost čak i pred magistratom. Ako bi osuđenik na smrt imao sreću da bi, dok bi ga vodili na stratište, susreo koju vestalinku, to je za njega značilo totalno pomilovanje. Smjesta bi takav bio pušten na slobodu. Naravno da si je svaki osuđenik tako nešto želio i za tim čeznuo kao za posljednjom šansom da sačuva život.

Njihovo djevičanstvo bilo je izvor tolikog poštivanja i počasti. Stoga, ako bi koja od tih djevica bila uhvaćena u povredi svoga djevičanstva, takva bi bila osuđena na smrt. I to na polaganu smrt. Bila bi živa zazidana, snabdjevena izvjesnom količinom hrane, pića i ulja za svjetiljku. Kada bi toga nestalo, ništa joj drugo nije preostajalo nego čekati na neizbježnu, ali veoma polaganu smrt.

Tako su stari Rimljani poštivali djevičanstvo, i kažnjavali njegovo gubljenje!

Tri putnika na izvoru

Kod gorskog izvora nađoše se tri putnika: neki umjetnik srednje dobi, te jedan starac i jedan mladić. Pokraj vrela nalazio se stari, već izlizani i od vremena nagriženi natpis: »Putniče, ugledaj se u mene!«

Sva trojica su opazili taj natpis, samo se nisu mogli složiti što taj natpis znači. Umjetnik je dao svoje tumačenje:

— Ovaj izvor ima veoma dugi put. Ovdje mu je početak, ali put mu je dug. Na tom putu primit će mnoge potoke, pritoke, rječice i postajat će sve veći i veći. Ovaj natpis nas uči kako se i mi moramo ustrajno boriti prolazeći kroz život i stalno rasti, postajati svakim danom sve veći i veći, stalno napredovati.

Starac se nije složio s tim tumačenjem nego je dao svoje:

— Meni se čini da se tu krije drugi smisao. Izvor daje krepku vodu svima koji k njemu dolaze da se napiju. To nas opominje kako i mi moramo biti spremni da činimo dobro svima s kojima dolazimo u dodir.

Sad je došao na red i mladić koji je dosad slušao tumačenja drugih. On je rekao:

— Voda ovoga izvora ne bi ništa vrijedila, ne bi se mogla piti kada ne bi bila čista. Stoga sam mišljenja da nas ovaj natpis uči slijedećemu: »Ako želiš biti drugima koristan i drag, budi čist i na duši kao i na tijelu, poput ovoga izvora!«

Čast vrednija od života

Dogodilo se kod nas u Kruševcu na izmaku ljeta 1974: kad su petorica kruševačkih huligana pokušali obeščastiti Milicu Kostić, učenicu Medicinske škole, djevojka je, da bi spasila i obranila svoju čast, izabrala smrt skočivši sa 11. kata nebodera.

Polako koračajući ulicom Vece Korčagina u Kruševcu, Milica Kostić, učenica Medicinske škole, prisjećala se lijepih trenutaka s proteklog ljetnog ferija u rodnom selu Stroincima kod Brusa. Iz razmišljanja je trgne nepoznat glas:

— Djevojko, učini mi malu uslugu, na kojoj ću ti biti veoma zahvalan.

Pred djevojkom je stajao elegantan, prijazan mladić. Pogledala ga je nepovjerljivo, jer ju je zaustavio pred gostionicom »Napredak«, no ipak ga je saslušala. Mladić joj je rekao:

— U zgradi preko puta stanuje moja djevojka. Htio bih je odmah vidjeti, ali ne smijem k njoj zbog strogih roditelja...

Tu mladić zastade iščekujući odgovor.

Milici se sviđala mladićeva molba. Kratko je razmislila a onda je odlučila. Zašto da ne pomogne mladiću u njegovoj ljubavi. I uputi se na jedanaesti kat zgrade koju joj je mladić pokazao.

Pred vratima stana broj 46 zaustavi se da popravi frizuru, kako bi na djevojčine roditelje ostavila što bolji dojam, a onda pritisne zvonce. Ubrzo se otvore vrata i neki mladić reče:

— Uđite i pričekajte! Moja sestra se upravo češlja i sprema za izlazak!

Milica se u nedoumici premjestila s noge na nogu, a onda osjeti kako ju je netko naglo gurnuo u stan. To je bio Tomislav, mladić koji je već stigao za njom i koji ju je na ulici zaustavio i nagovorio. Djevojka je zaprepašteno kriknula i posrnula prema obližnjem naslonjaču, a mladić je već zaključavao vrata stana.

Djevojku su okružili petorica mladića koji su samo čekali da djevojka upadne u pripremljenu zamku. U sumanutim pogledima poznatih kruševačkih siledžija vidjela se pohota i želja da na najbeskrupulozniji način obesčaste naivnu djevojku.

Braneći se grčevito Milica uzmakne k zidu, no ruke siledžija pružiše se za njom poput krakova hobotnice, trgajući s nje odjeću. Uzalud je sirota djevojka plakala i molila napasnike. Tvrda i pohotom raspaljena srca mladića nisu namjeravala odstupiti. A svaki otrgnuti komad odjeće još je više pojačavao životinjsku strast u njima. Ova neravnopravna borba činila se da je već izgubljena, kad se odjednom izbezumljena djevojka grčevito otrgne i pojuri prema otvorenom prozoru.

— Pustite me ili ću skočiti kroz prozor, pa neka moja smrt padne na vašu glavu! — nadjača djevojčina prijetnja urnebesnu buku s vrpce magnetofona koji su siledžije otvorili do kraja kako se ne bi čula djevojčina vika.

No, požudom raspaljeni mladići ne odstupiše ni tada, već svi kao jedan pojure prema djevojci. Ona, pritjerana uz prozor, bez mogućnosti da uzmakne, od straha izbezumljena, u tom trenu radije izabere smrt nego sramotu! Uz bolan krik srućilo se njeno tijelo sa jedanaestoga kata u ponor! Ni skok sa preko 40 metara visine nije užasnuo nesretnu djevojku da pokuša sve kako bi obranila svoju nevinost i čast pred pomahnitalim siledžijama.

— Bila je to užasna scena! Dok sam služila goste začuo se iznenada snažan udar: samo dva metra dalje od mjesta na kojem sam stajala stropoštalo se djevojčino tijelo potrgavši razapetu ceradu na improviziranoj nadstrešnici. Ugledavši to unakaženo tijelo na kavanskom stolu, koji se odmah po tom raspao, onesvijestila sam se od silnog uzbuđenja — priča konobarica gostionice »Napredak«.

Prema iskazu očevidaca nesretna djevojka je u tom času imala na sebi jedino prsluk, čarape, jednu cipelu i potrgane hlače — što najbolje govori o ponašanju siledžija u stanu broj 46.

Kolima hitne pomoći otpremljena je teško ranjena sedamnaestogodišnja djevojka u Medicinski centar u Kruševcu, gdje je na kirurškom odjeljenju odmah počela grčevita borba za njen život. Pedeset sati bdijenja, transfuzija krvi i natčovječanskih napora cijele bolnice — trajala je ta neravnopravna borba sa smrću.

— Bio je to jedini način da se spasim silovanja i sramote — rekla je kroz suze teško ranjena Milica kad se u bolnici na trenutak osvijestila.

Na žalost, bile su to njezine posljednje riječi. Teško ranjena djevojka ubrzo je poslije toga podlegla.

Kruševac se zavio u crno. Podigao se glas ogorčenja i zgražanja. Građani zahtijevaju najteže kazne za siledžije. Ogorčenje je građana bilo toliko da se branitelji ograđuju i neće da se prihvate dužnosti branitelja u korist siledžija, jedino će to prihvatiti ako budu na to prisiljeni tj. od suda postavljeni kao službeni branitelji po dužnosti.

Lj. P.

TREBA ZNATI REĆI: NE!

Da su onih petorica nesretnih mladića o kojima smo pisali na prethodnim stranicama znali gospodariti svojim požudnim željama, svladavati strasti koje su u njima kipjele, ne bi došlo do tragedije u kojoj je jedan čestit mladi život uništen, a njih petorica osuđeni na vremenite kazne.

Ne možemo dovoljno istaći koliko je važno da — kadgod to u životu bude potrebno — uzmogneš reći ono energično i odlučno: »NE!«

Kada nagonske požude i strasti zaprijete da poput otrovne lave prodru iz tvojih ustiju u bujicu uvredljivih riječi i pogrda — treba imati snage za samosvladavanje i sam sebi reći ono spasonosno i odlučno: »NE!«

Kada te mami napast na grijeh — bilo koje vrste bio taj grijeh — uvijek se ponovno pita koliko si zreo, koliko si odrastao, koliko si značaj i karakter, pita se opet i opet da li znaš tada energično udariti o tlo nogom i reći kratko onu odlučnu riječ: »Ne!«

Ako zaista umiješ izgovoriti tu riječ »NE!« u pravi čas onda neće biti provale »vulkana«, neće biti nikakvih nerazboritosti, uvredljivih riječi ni pogrda, ni tučnjave ni svađe! Kažu da je Cezar u sebi brojao do dvadeset, prije nego bi na što odgovorio, kad je bio pitan ili izazvan. Tako se htio odviknuti od nepromišljenosti i prenaglog odgovora. Zar nije divno sredstvo! I lako! Tako će naš JA imati vremena da potisne osjećaje koji brzo buknu u nama. Tako će naš JA češće doći do svog punog izražaja. Probaj i ti, možda će ti se sviđati!

Divnim snijежnim pokrivačem juri mladić na skijama. Ali tu najednom eto ponora pred njim. Mladić juri ravno prema njemu, juri poput strijele. Još malo pa će u provaliju. No gle, upravo pred ponorom jednim elegantnim zamahom — koji se u stručnom skijaškom rječniku zove telemark — skijaš zaokrene i zaustavi se upravo na rubu provalije. Stade u mjestu kao kip od mramora. Stade tako naglo da se sve prašilo oko njega.

— Bravo mladiću! Izvrsno si to učinio! Gdje si to samo naučio?

— Bez sumnje tu nisam počeo! — odgovara mladić. Mnogo ranije sam počeo vježbati i stotine puta tu vježbu isprobavati dok mi je uspjelo da stanem tako naglo i na tako opasnom mjestu.

Naš životni put također je sličan skijanju uz mnoštvo zapreka i provalija na putu. I svaki će se sigurno strovaliti

i propasti, ako nije bezbroj puta pokušao naglo stati nad ponorom i u vihoru uzburkanih strasti prkosno doviknuti svoje »NE!«

Tijelo nastoji da podjarmi dušu. Vježbanje volje nije ništa drugo nego smišljeno podupiranje duše u njenom boju protiv nadmoći tijela. Tko se bez oklijevanja podaje svakoj nagonskoj težnji, postaje nestalan i nesređen. Sad ćeš bolje razumjeti onu riječ Gospodinovu:

— Kraljevstvo nebesko silu trpi i silnici ga osvajaju.

Prvi je uvjet da postaneš karakteran: boriti se protiv samoga sebe i stvarati red u divljoj prašumi svojih nesređenih nagona.

Često se čuje riječ koja ima svoje puno značenje u vojnoj strategiji: NAJBOLJA OBRANA JEST NAPADAJ. Doista već je mnogo dobio tko prvi počinje napad. Ako ništa drugo momenat iznenađenja je na njegovoj strani.

Slično je i u velikoj borbi duše. Tu ćeš se najbolje sačuvati od poraza ako hrabro napadaš. Navaljuj danomice! Makar se radilo o posve malim okršajima! Navaljuj na vojsku neprijatelja što se skrivaju u tebi, a zovu se: lijenost, udobnost, mržnja, prevrtljivost, hirovitost, ćudljivost, radoznalost itd.

Čemu imitirati druge?

— Znaš li zašto mnogi dječaci počimaju pušiti? I djevojčice također? Iako znaju da je to posve nekorisna, a često upravo štetna navika? Zar zato što im pušenje prija?

— Nikako! Upravo im je odvratno, pogotovo isprva. Pa zašto onda puše?

— Zato jer i drugi to čine.

Neki razmetljivo sve kritiziraju. Zar to čine zato što su veoma pametni?

— Ne, nego zato što i drugi to čine.

— Zašto su lakoumni, nevaljali, siledžijski nastrojeni, dugokosi, prljavi, poderani? Zašto? Zar zato što bi to bilo lijepo?

— Ne, nego zato što i drugi to čine! Sve je to imitiranje drugih, oponašanje, majmuniranje. Bez svoga izgrađenoga vlastitoga JA.

Treba mnogo duševne snage da se usudiš svoje moralno shvaćanje, svoje uvjerenje braniti u društvu koje je drugog mišljenja.

Treba biti hrabar da od svoga vjerskog uvjerenja nikome za volju ni korak ne ostupiš. Tu hrabrost treba imati, treba je steći. Tko nema te duševne jakosti taj je slabić, to nije značajan mladić, niti značajna djevojka. To su veće ili manje kukavice.

Ima mladića koji bi ludom smjelošću u društvu istomišljenika bez razmišljanja jurili na bunker, a u društvu stide se priznati svoje vjersko uvjerenje. A evo kako se pravdaju:

— Šta bi drugi na to rekli? Smijali bi mi se.

Da li znate da ima ljudi koji se nađu u društvu gdje se priča štogod o čemu oni imaju drugo mišljenje, ne slažu se s onim što se tu u društvu iznosi, ali se dobro čuvaju da to svoje neslaganje ne pokažu, pa će, ako treba radi bolje kamuflaže, i sami se smijati onome što se priča, sudjelovati i svojim razgovorom u tome, govoriti ono što ne misle, smijati se onome što im nimalo ne izgleda smiješno, odobravati ono što u sebi osuđuju i čim se nimalo ne slažu. Kad bi ih upitali:

— Zašto to čine? Zašto tako postupaju? Rekli bi vam:

— Pa i drugi tako rade.

Tko je karakteran, ne pita kako drugi govore, pa da i on tako čini. Tko je karakteran ne gleda što drugi čine, pa da i on tako postupa. Cvijet otvara svoje čaške jutarnjem suncu i ne gleda pri tom što čine drugi cvjetovi. Bez obzira na njih uranja svoju glavicu u toplu sunčanu kupelj.

— K suncu! K svjetlosti! — govori i karakteran mladić, karakterna djevojka.

Orao ne gleda tjeskobno šta rade druge ptice, nego se uzdiže nebu pod oblake, ne vodeći računa hoće li i druge ptice za njim ili neće.

— Gore! K suncu! U visine! — to je lozinka svakog čestitog čovjeka.

Velika je blagodat, umiješ li kad je potrebno energično uzviknuti i reći: »Ne!«

— Ne! — reci svojim drugovima kad te hoće zavesti na zabranjene putove.

— Ne! — dovikni svojim nagonima, kad te hoće slijepo povesti za sobom.

— Ne! — dovikni svakoj napasti koja te nastoji laskavo uhvatiti u svoju mrežu.

(Prema: T. Toth-u)

SAMO ČOVJEK MOŽE REĆI: NE!

Vatra ne može reći: — NE! Ona će popaliti i šumu i domove, samo ako joj se pruži prilika za to.

I kod vode je isto tako. Poplavom će upropastiti sela u ravnici i gradove uz svoje tokove.

I vjetar je takav. Zar će nam on obećati da neće poharati cijele pokrajine, samo ako mogne?

Potresi zemlje porušit će što su stoljeća gradila i to u tren oka. Ni zemlja nam ne može obećati da to neće učiniti. Ni ona ne zna reći: NE!

Ni vuk nam ne može obećati da neće zaklati janje. Ni on ne zna reći onu zlatnu riječ NE!

Samo čovjek to može. Već kao dijete može reći:

— Neću žalostiti ni oca ni majku! Neću biti zločest!

Mladić može reći:

— Neću se poigravati s ljubavlju! Djevojke mi neće služiti za poigravanje. Shvaćat ću ih ozbiljno, a ne kao igračke mojih strasti.

Muž može reći:

— Neću s požudom u srcu pogledati ni jednu tuđu ženu!

— Nikakvom se zlu neću odavati!

— Svoja načela neću za novac ni za bolju plaću prodavati!

— Svoga Boga neću vrijeđati! Niti ću išta činiti što se Njegovoj svetoj volji protivi!

Divan je čovjek koji — kad zatreba — zna reći: NE!

HVALA TI, GOSPODINE!

— Dragi Bože! Hvala Ti što nisi stvorio samo Adama nego i Evu! Bez nje bilo bi na svijetu tako teško, sumorno! Bili bismo tako osamljeni!

— Zahvaljujem Ti, Gospodine, što upravo među takvim nepovjerljivim, neprijateljskim i različitim bićima uvijek pronalaziš po dvoje koji se odluče da zajednički krenu kroz život!

— Dobri Bože, molim Te i za one koji su jedno drugom postali teški, nepodnošljivi, koji bi željeli izaći iz braka i napustiti ga baš kao da je to neko zajedničko poduzeće i ništa više! Molim Te, Gospodine, i za one koji bi željeli podijeliti djecu kao što se dijeli pokućstvo! Smiluj se svima koji još dijele zajednički stol i postelju, ali čije je zajedništvo postalo očajno dosadno. Pouči ih da zajednički pokušaju ponovno pronaći sebe same, međusobno razumijevanje, opraštanje, snagu za pomirenje. Pouči ih ponovno o njihovoj nekadašnjoj staroj i nesebičnoj ljubavi!

— Dragi Bože, Tvoje pomoći trebaju i oni koji su uvijek ostali jedno drugomu vjerni. I oni nailaze na mnogobrojne zapreke na svom zajedničkom putu: može to biti premaleni stan, ili možda bolesno dijete ili poslom preopterećena žena ili premalena plaća...

— Ne ostavljaj, Gospodine, takve ljude same. Udijeli im obnovljenu snagu i volju da se ponovno uhvate za ruke. Daj da se mognu međusobno strpljivo podnositi i ljubiti kako ih Ti sam već od njihova početka ljubiš!

PAPA O SEKSUALNOSTI

Ovdje nas posebno zanima što Crkva u novije vrijeme naučava o seksualnosti. Da li je tu došlo do neke promjene, popuštanja ili ublažavanja stava?

Zadnji službeni crkveni dokumenat o toj problematici izašao je 15. siječnja (januara) 1976. Izdala ga je papina Kongregacija za nauku vjere. To je baš ona Kongregacija kojoj je na čelu naš zemljak kardinal Franjo Šeper. Dokumenat nosi naslov: »Izjava o nekim pitanjima seksualne etike«; papa Pavao VI. ju je potvrdio i potpisao 7. studenog 1975.

Ta izjava donosi i ponovno potvrđuje staru nauku Crkve o tome što je na području ljudske seksualnosti uredno i plemenito, a što je neuredno i grešno. Riječ je o predbračnim seksualnim odno-

sima, o homoseksualnosti i masturbaciji (seksualnom samozadovoljavanju). Izjava tvrdi da je spolno sjedinjenje muškarca i žene, koji nisu odgovorno vezani u bračnu zajednicu života, teški grijeh. Tvrdi također da se nikad ne može opravdati seksualno zadovoljavanje između osoba istoga spola (homoseksualnost i lezbijstvo) i da je također grešno kad netko sam sebe seksualno zadovoljava.

Sve je to već odavno poznato. Stara je to nauka Crkve o tim problemima. Mogli bi se stoga pitati:

— Zašto je bilo potrebno sve to iznova proglašavati?

— Razlog je više nego očit: mnogi su u svijetu počeli uvjeravati sebe i druge kako na području seksualnosti mnoge stvari nisu nikakav grijeh, nego nešto sasvim normalno i prirodno. Čak se i među kršćanskim misliocima i piscima našlo takvih koji su o tim pitanjima počeli nejasno govoriti i pisati. Stoga je Sveta Stolica morala ponovno progovoriti, makar i nije imala donijeti nikakvu novu nauku.

Ako ima mnogo grešnika — ne znači da je nešto prestalo biti grijeh.

Činjenica je da su ljudi uvijek griješili u stvarima seksa. Uvijek je bilo i među vjernicima grešnika na području seksa, bilo je i ljubavnika, i homoseksualaca i masturbatora. Bilo je, a ima ih i danas. Ne bi imalo nikakvog smisla ni svrhe ispitivati i utvrđivati da li je bilo više grešnika na tom području prije ili danas.

Važno je ovo: uvijek se je znalo da je grijeh grijeh, da se protiv njega treba boriti, da se čovjek ne može s tim ponositi. To što mnogi griješe ne opravdava grijeh, niti ga dokida, niti čini suvišnim borbu protiv grijeha.

Za ilustraciju sjetimo se kako skoro svako dijete prije ili kasnije preboli krzamak. Ima još takvih dječijih oboljenja. Ali nikad ni jedan liječnik nije zbog toga što su skoro svi bolesni počeo tvrditi da bolest više nije bolest, da je bolest zdrava i normalna pojava. Dapače, što je bolesti više, to je potrebito jasnije postaviti dijagnozu i odlučnije propagirati i provoditi liječenje.

U izjavi je svakako najvažnije ovo: nebračni seksualni odnosi, homoseksualnost i masturbacija — to su ružne stvari, nešto neuredno i zlo — zato grešno. Takva se djela protive

Božjoj volji i dostojanstvu ljudske osobe. S tim će se složiti svaki pošten čovjek, makar on i ne bio vjernik, ako zna cijeniti dostojanstvo ljudske osobe.

Tu je izrečeno mišljenje i nauka Katoličke Crkve o tim stvarima. Crkva ne omalovažava niti želi omalovažavati ljudsku seksualnost, niti želi kao ideal postaviti nekog bespolnog, neseksualnog čovjeka. Baš naprotiv, iz goleme važnosti koju spolnost ima za cjelinu i zrelost ljudske osobe kao pojedinca i kao člana ljudskog društva, Izjava izvodi cijelo učenje Crkve o seksualnosti. Budući da je stvar toliko važna i presudna, ne može se s njom neodgovorno poigravati. O ispravnom služenju sa seksualnom moći i seksualnim nagonima ovisi mnogo toga u osobnom i društvenom životu. Stoga na tom području čovjek mora biti odgovoran, mora znati razlikovati zlo i dobro.

Predbračni odnosi

— Što nam Crkva, u maloprije spomenutom dokumentu, veli o predbračnim odnosima?

Evo što se o tome govori u »Izjavi«:

— Tjelesno sjedinjenje nije zakonito (dakle nije ni dozvoljeno) ako između muža i žene nije brakom uspostavljena definitivna zajednica života«.

Brak se — kako tu vidimo — opisuje kao »definitivna zajednica života«. Za vjernika je to sakramentalni brak, a za one koji nisu članovi Crkve to je bilo — zakonima i tradicijama — ustaljeni oblik takve zajednice. No važno je da takva zajednica bude odgovorna i definitivna, da »osigura međusobni odnos muža i žene u iskrenosti i vjernosti, da se taj odnos zaštiti od fantazija i hirova«.

Homoseksualni odnosi

— Što su homoseksualni odnosi i što o tome govori Crkva?

— Homoseksualni odnosi su odnosi između osoba istog spola (muškarac s muškarcem ili žena sa ženom) koji po neurednom nagnuću ne teže suprotnom, nego vlastitom spolu. U spomenutoj »Izjavi« priznaje se da ima takvih bolesnih ljudi. Crkva ne tvrdi da su svi takvi ljudi krivi radi svoje nastranosti, ali tvrdi da su takvi odnosi uvijek nešto **neuredno, zlo i grešno.**

Takve nastrane osobe treba prihvatiti s razumijevanjem i pomagati im, da, koliko je to moguće, svladaju svoje teškoće. Nije riječ o tome da se mjeri koliko je koji od njih u pojedinom svom nastranom djelu pred Bogom kriv, nego o tome **da se takvo djelo nikad ne proglasi nečim zdravim i normalnim.**

Poznato je da ima seksualno nastranih ljudi. Na primjer SADISTI, koji se ne mogu čestito seksualno zadovoljiti ako partneru pri tome ne nanose bol, ponekad i samu smrt. Ali nitko pametan neće reći da je to što oni rade dobro i normalno, iako ih njihova nastrana narav na to navodi.

Zahvaljujući općem popuštanju svih etičkih uzda i podilaženju u tzv. seksualnim slobodama, počelo se već i u nekim parlamentima govoriti o homoseksualcima kao da bi njihova perverznost prestala to biti; po ulicama zapadnih gradova bilo je već i otvorenih demonstracija i manifestacija u korist lezbijki i homoseksualaca, pa je bilo krajnje vrijeme da se od strane Crkve rekne prava riječ o toj stvari. Zlo ostaje zlo, a perverzija perverzijom. Treba sve stvari nazivati njihovim pravim imenom, da ne bi među vjernicima nastala zabuna.

Masturbacija ili seksualno samozadovoljavanje

Postoje razni izrazi za isti pojam: nekad se govori o SAMOBLUD-u ili o SAMOOSKVRNUĆU, što i jest pravi izraz za to jer se i radi o oskvrnuću samoga sebe. Dosta je čest izraz POLUCIJA, ako se radi o muškim osobama ili MASTURBACIJA — taj izraz vrijedi za osobe obaju spolova.

Mnogi koji su odani tome zlu ispričavaju se otprilike ovako:

— Nikome time ne nanosim nikakvo zlo.

— Neki je odušak ipak potreban.

— Ako slijedim naravni impuls, zašto bi u tome morao pogriješiti?

— Je li bolje da onda hodam i tražim djevojke već sada, u mojoj dobi?

Dakle, da vidimo što Crkva veli o tom problemu.

»Izjava« je o tome vrlo jasna. Tu se priznaje da mladi u pubertetu, a ponekad i poslije njega, mogu zbog nezrelosti,

neuravnoteženosti ili zbog stečene navike, upadati u samozadovoljavanje, a da to ne bude uvijek teški grijeh, bar što se tiče njihove odgovornosti. Ali po sebi je to uvijek neurednost i veliko zlo. I ne valja unaprijed reći da mladi nisu za to odgovorni, jer bi to značilo podcjenjivati njihovu osobnost.

Nadalje se u »Izjavi« ističe da je seksualnost sposobnost kojom je čovjek obdaren da se otvori prema drugome, da se u zajednici života daruje drugoj osobi i da tu istu osobu primi kao dar, te da iz tog uzajamnog darivanja osoba — iz bračne plodnosti — može doći na svijet nova osoba. To je smisao ljudske seksualnosti. A sasvim je očito da se samozadovoljavanjem (masturbacijom) čovjek ne otvara prema drugom, nego se upravo protivno zatvara u sebe, tražeći samo svoj užitak, ne razvija se i — ako takvo stanje potraje — nužno dovodi do zakržljavanja.

NJEGOVANJE ČISTOĆE

Na kraju ovaj dokumenat Svete Stolice preporučuje svima njegovanje čistoće, ne samo djevičanske čistoće nego i one u braku. To nije lako, ali se može ako se hoće.

— Kako?

— Evo kako: disciplinom osjetila i duha, budnim oprezom, izbjegavanjem grešnih prigoda, umjerenošću u zabavama, zdravom zaposlenošću, osobito molitvom i sakramentima. Tako će čovjek svladati svoja zla nagnuća ili već stečene zle navike. Tako, i samo tako, može se rasti u zrelosti i u Božjoj ljubavi.

Ovaj papin dokumenat je plod osmogodišnjeg rada i istraživanja čitave grupe stručnjaka koji su također tražili savjete od nekih biskupa i teologa iz međunarodne teološke komisije. Ističemo to da vas, dragi čitaoci, upozorimo na svu ozbiljnost dokumenta o kojem je upravo na proteklim stranicama bila riječ. Da vas na to upozorimo i da vas zamolimo da još jednom, posve ozbiljno i pažljivo, pročitate prethodne tri stranice.

SVE SE MOŽE AKO SE HOĆE!

»... Od Boga smo primili sposobnost za vršenje svih zapovijedi koje nam je Bog dao. Stoga se ne smijemo tužiti kao da se od nas traži nešto neobično, niti se uznositi kao da smo u to utrošili nešto više nego nam je dano. Ako se pravo i prikladno služimo tom sposobnošću, tada je naš život ukrašen krepostima; a ako se loše služimo, upadamo u mane«.

Bazilije Veliki, biskup

Nekoliko pravila onima koji žele ostati čisti:

1. Nije dosta pusta želja. Treba imati volju. I to odlučnu i junačku.

2. Ne junači se odviše! Tko zna da je slab, taj se moli i uzda u Božju pomoć i Bog ga sačuva. Tko odviše diže glavu, redovito ugazi u blato!

3. Moli se! Često idi na svetu ispovijed i pričest! Po svojoj krvi smo nečisti. Treba da Božja krv pročisti našu.

4. Čuvaj se sam, pa će te i Bog čuvati! Kloni se grešnih prigoda, nevaljala i bezobrazna društva, pokvarenih knjiga i filmova! Ne gledaj nepristojne slike! Ne idi na preslobodne plesove i zabave! Čuvaj se alkohola i droga! I onih »manje pristojnih« dodira...

5. Nauči svoje tijelo na pokornost! Od vremena do vremena baci duhan, da se uvjeriš da li si još gospodar nad svojim prohtjevima. Ponekad trpi glad i žeđu po nekoliko sati, da se tijelo nauči na posluh, a volja na pobjedu.

6. Čuvaj se lijenosti i besposlice! Sanjarenja, nerad i izležavanje — to su najbolji vražji pomagači. Kadgod te počnu progoniti ružne misli, zaposli se. I to ozbiljnim, napornim poslom. Ili bar otiđi u zanimljivo društvo, zabavi se kakvom pristojnom zabavom.

7. Moli se Majci Božjoj! Sjeti se svog anđela čuvara! U pristojnom društvu neće nitko učiniti nešto sramotno. A kršćanin je uvijek u društvu svog Spasitelja, njegove Majke i svog anđela čuvara. Sjeti se toga češće!

8. Pomisli koji put i na smrt! Treba jednom stati pred lice Boga suca.

»Danas se katkada pogrešno drži da je cilj slobode sama sloboda, da se svaki čovjek može svojom slobodom proizvoljno služiti, da u životu pojedinaca i zajednica treba težiti za takvim poimanjem i takvom upotrebom slobode. Sloboda je, zaista, velik dar samo ako ga znamo svjesno upotrebiti za sve ono što je stvarno dobro...«

Ivan Pavao II, enc. »Redemptor hominis«

UBOJICA SE OBRATIO

Kratka povijest mlade svetice Marije Goretti, mučenice radi očuvanja svete čistoće — pokazuje nam kako Bog i zlo okreće na dobro.

Toga dana — 29. travnja 1947. godine — u vječnom gradu Rimu slavilo se naveliko. Tko da prebroji nepregledno mnoštvo svijeta što je hrlilo sa svih strana prema trgu svetog Petra. Trg i crkva već je popunjena do posljednjeg mjesta. Posvuda zapaljene svijeće i lampioni. Bijelo cvijeće na vagone, svukuda se nalazi. Sve je to tu da doprinese današnjoj svečanosti.

Vjernički narod dohrlio je sa svih strana svijeta ovamo, u crkvu svetog Petra, tiskao se po mnogobrojnim prostorima te ogromne bazilike u nastojanju da bude što bliže visokim prelatima, kardinalima, biskupima i samom zamjeniku Kristovom na Zemlji, papi Piju XII.

I najednom nastade tišina. Tisuće i tisuće prisutnih hodočasnika pritajena glasa slušahu glas svetog Oca, koji je proglašavao blaženom dvanaestogodišnju djevojčicu Mariju Goretti.

Tada se prolomi usklik iz mnogotisućih grla, usklik nepreglednog mnoštva oduševljenoga naroda:

— Blažena Marija Goretti, moli za nas!

Gore daleko, posve blizu svetom Ocu i njegovoj pratnji imala je počasno mjesto jedna siromašna žena sa sela, obučena u običnu nošnju kakvu nose sve žene njenog kraja. Na poklik:

— Blažena Marija Goretti — moli za nas! žena je nekako bojažljivo pogledala prema nebu, podigla obje ruke, a zatim ih čvrsto stisnute držala pred licem. Tko je ta žena? To je rođena majka ove djevojčice, koju Crkva danas — 45 godina iza njezine smrti — proglašuje blaženom.

— Blažena Marija Goretti — moli za nas! odjekivalo je po svim uglovima ove ogromne rimske bazilike.

— Blažena Marija Goretti — moli za nas! molio je u dubokoj pobožnosti sveti Otac sa svojim kardinalima.

— Blažena Marija Goretti — moli za nas! molio je tu i neki sijedi starac, dok su mu nezadrživo tekle suze niz napaćeno i naborano lice, Tu, usred mnoštva ni za koga nije mario, ni na koga se nije obazirao, klečeći na velikim koljenima neprestano je ponavljao:

— Blažena Marija Goretti — moli za nas!

Nitko od prisutnih nije ni slutio da je taj sijedi starac, koji je tako istinski potresen pobožno molio, glavom ubojica one djevojčice, koja se toga časa proglašavala blaženom.

Zaista nesvakidašnja okolnost! Šta se je to dogodilo i šta se zbilo da, eto, papa jednu 12-godišnju djevojčicu stavlja u popis blaženika Crkve? Upravo o tome želim da vam pripovijedam.

Nedaleko od grada Ankone u srednjoj Italiji prostrlo se mjestašce zvano Nettuno, a posve blizu Nettunu nalazi se seosko dobro zvano Conca. Na tom dobru živjele su i radile dvije obitelji za koje se ne bi moglo reći da su mnogo odgovarale jedna drugoj, ali, eto, kako to često biva, život ih je sastavio. Bila je to udovica Goretti sa svojih šestero djece i stari Serenelli sa svojim 20-godišnjim sinom Aleksandrom.

Udovica Goretti zaista se trudila da svoju dječicu podiže u pravoj čestitosti i strahu Božjem, kako je to mužu na umoru obećala. Nije joj bilo nimalo lako, pogotovo kad se zna da joj je najstarijem djetetu, sinu Angelu tekla tek šesnaesta godina života. No, on se mnogo trudio i u polju i oko kuće da majci što bolje pomogne. Zaista joj je bio desna ruka i što je još važnije sve je to rado i od srca činio.

Najsvjetlija točka u kući bila je 4 godine mlađa crnokosa Marija, sa svojim svijetlim i kao crna trešnja očima. Uvijek je radosno gledala sve oko sebe. Iako lijepa ipak nimalo tašta, doduše nije imala ni vremena za dotjerivanje i lickanje jer je trebalo marljivo raditi i dobro rukave zasukati da se stigne na sve kućne poslove dok je majka sa starijim bratom Angelom radila u polju. Prala je, krpila, kuhala i čistila. Na sve je to stizala Marija kao prava mala domaćica. Uz to je trebalo stalno imati na očima dvogodišnjeg brata Pericu koji je kao proljetni vjetrić ćarljao kroz kuću, i ako se ne bi na njega stalno pazilo, za čas bi napravio kakvu štetu.

Uza sve to Marija je bila uvijek vesela i raspoložena. Izvor tom njenom veselju i pravoj nepatvorenoj radosti bio je u njenom čistom i nikakvim grijehom neokaljanom srcu.

Posve je drugačije bilo na drugoj strani tog malog seoskog dobra kod njihovog susjeda starog Serenellija. Otac je bio pijanac s čijih se usana mnogo češće mogla čuti psovka nego li molitva. Sin mu Aleksandar uživao potpunu slobodu. Bez ikakvog odgoja, prepušten još od ranog djetinjstva sam sebi, već zarana upoznao se s mnogim nevaljaštinama. Po naravi odan lijenosti, pomno se uklanjao svakom poslu gdjegod je mogao. Najvolio je zavući se u sjenaru i tu čitati kakav šund-roman. Čestitu knjigu nisi mu mogao vidjeti u rukama.

Zar je čudo što se Aleksandar još u svom mladenačkom dobu posve pokvario, pogotovo kad je u svom ocu imao dobar primjer za to? Dok je u stanu obitelji Goretti vladalo veselje, čista radost, pjesma i zadovoljstvo, dotle se u stanu Serenellija rijetko čula prijatna riječ. Mnogo češće bile su to teške psovke, odušci nepoštivanja i razne druge nepristojnosti.

Marija Goretti, kolikogod je bila dobroćudno stvorenje kao da je nagonski osjećala odakle joj prijeti opasnost te se uklanjala mladom Aleksandru s puta gdjegod je to bilo moguće. Plašila se njegova mrzovoljna lika, ali još više je oduravala njegov grubi rječnik i požudan pogled kojim ju je počesto progonio.

Međutim, mlado djevojče zapelo je mladiću za oko. A on nije bio od onih ljudi koji su znali zapovijedati svojim strastima, nego im je puštao uzde i udovoljavao kadgod se to moglo. Stoga je počeo sve više željeti i čeznuti za mladicom koja mu je, tako reći bila svaki dan na dohvat ruke. Stalno ju je pratio i vrebao zgodu kako bi se s njom našao na samu.

Marija je opažala kakav se đavao mota mladiću po glavi, što joj se nimalo nije sviđalo. Često se molila i u svojim molitvama sjećala svih zlih ljudi i tražila za njih milost obraćenja da se okanu svog zlog puta. Kadgod se tako molila uvijek joj je pred očima bio susjedov Aleksandar. No izgledalo je da joj molitva ostaje neuslišena. Mladić je svakim danom postajao sve gori i požudniji.

O svemu tome Marija nije razgovarala s majkom. Ni riječ joj nije o tom rekla. Mislila je da će sve to proći i da će se srediti i bez majčinog uplitanja. A pojačala je svoju pobožnost prema Blaženoj Djevici kojoj se često znala ovako obraćati:

— O Majko Božja, ne dopusti da ikada okaljam svoju dušu grijehom bludnosti. Radije umrijeti nego sagriješiti!

Tako je osvanula subota 5. srpnja 1902. Marija je to jutro pošla na svetu ispovijed, jer je željela sutradan na Dan Gospodnji primiti tijelo Isusovo u svetoj pričesti. Sveta pričest davala joj je snage da ostane čvrsta i postojana u dobru.

Sutradan, u nedjelju, baš je bila svetkovina predragocjene Krvi Isusove, pa kada je već primila Presvetog gosta u svoja prsa molila je Spasitelja s pobožnim žarom za nesretnog Aleksandra:

— Oh, spasitelju naš, spasi ga! Ako treba, spremna sam u to ime i život svoj žrtvovati!

Došao je ponedjeljak. Majka i brat Angelo otišli su u polje na posao, a Marija je ostala kao obično da se bavi kućnim poslovima.

— Mogla bi mi pokrpiti rublje, Marijo! — govorio je Aleksandar s vrata kuhinje na kojima se iznenada pojavio. — Sve što bi mi trebalo urediti ostavio sam na krevetu svoje sobe.

— Rado ću ti to učiniti! — veselo je odgovorila Marija.

Kad je djevojka malo kasnije pošla u njegovu sobu radi rublja, mladić se potajno ušuljao za njom u sobu. Najprije je kušao da je pridobije riječima, no Marija se žestoko oduprla i smjesta je htjela napustiti sobu. Ali je on bio brži i spriječio joj put do vrata. Ljutit što nije lijepim uspio u svojoj požudnoj namjeri, navali na nju silom. Ona je počela vikati i zvati u pomoć, no on joj uspije zatvoriti usta nekom krpom što se tu našla, uguravši je na silu u djevojčina usta. Tako mu je na čas uspjelo da je ušutka.

No djevojka je u borbi za svoju nevinost pokazala mnogo veću snagu nego što se to moglo očekivati od jedne 12-godišnje djevojčice, otrgne se od njega i potrči prema vratima, iz svega glasa zovući pomoć.

Mladić je već bio posve izvan sebe te više nije znao šta radi. Sav bijesan povuče djevojku nazad u sobu i poče je nesmiljeno bosti bodežom, koji mu se odjednom našao u rukama.

Udarao je upravo luđački opet i opet, ponovno i ponovno. Marija je bila sva u krvi, no još uvijek svu svoju pažnju usredsredila kako bi sakrila i pokrila svoju golotinju, mjesto da se brani od uvijek novih bjesomučnih i smrtonosnih udaraca bodežom.

Konačno mladić ostavi svoju žrtvu koja je već bespomoćno ležala i nije više pokazivala znakove života. Sakrije bodež negdje iza ormara i ode iz kuće.

Majka i Angelo čuli su djevojčinu dreku i njezin zov za pomoć. Dotrčali su kao bez duše, no sve je već bilo kasno. Nađoše je svu izbodenu, u krvi gdje leži u besvjesnom stanju na podu.

Djevojka je ubrzo prebačena u »Bolnicu milosrdne braće«, gdje je na kratko došla k svijesti. Svećenik, pružajući joj još jednom tijelo Isusovo u njenoj posljednjoj pričesti na zemlji, upita je da li može oprostiti ubojici.

— Od sveg srca! — odgovori umiruća. — I želim da i on dođe u raj, kamo se nadam uskoro poći.

To su bile njezine posljednje riječi.

U četvrtak iste sedmice već su nosili ovog mladog anđelka na njeno vječno prebivalište.

*

Zločinac je istoga dana bio lišen slobode. Kasnije osuđen na 30 godina zatvora. Ni u istrazi kao ni pred sudom nije pokazivao ni traga nekom kajanju. Kad su mu ponudili uslugu svećenika, sa prezirom i ismijavanjem to je odbio.

Prošlo je dosta godina. Jedne noći usnije Aleksandar čudan san. Marija Goretti u perivoju punom prekrasnog cvijeća šetajući brala je ljiljane. Tada opazi njega, svoga ubojicu, prekide šetnju i pođe ravno prema njemu, pruži mu kitu divnoga cvijeća i reče mu da ga čeka u raju.

Mnogi su nastojali da djeluju na Aleksandra, da uvidi zlodjelo koje je učinio, da se pokaje, da se obrati. Međutim sva takva i slična nastojanja ostajala su bez ploda. Što do sada nije nikome pošlo za rukom, sad je uspjelo ovom tako jednostavnom snu. Mladić se izmiri s Bogom, na svoju vlastitu želju i traženje primi svete sakramente i od tada bio je to posve drugi čovjek.

Ne mnogo dana iza toga pisao je Aleksandar pismo svom biskupu u kojem se otvoreno kaje za svoj zločin.

— I molim — stoji doslovce u pismu — da mi oprosti Bog i majka nevine mučenice, koja je do posljednjeg časa, dok sam joj

držao bodež pod grlom, čuvala svoju djevojačku čast i više je voljela pasti žrtvom mog bodeža, nego žrtvom moje strasti.«

Majka male mučenice ne samo da mu je oprostila nego se i zauzela za njega da mu se kazna smanji i oprosti, što je nakon dosta godina i učinjeno.

Čim je izašao iz zatvora prvi korak mu je bio da ode na grob svoje žrtve i tu je dugo plakao i molio oproštenje.

Kasnije se taj mladić i bivši ubojica našao u jednom kapucinskom samostanu. Najprije je tu služio kao obični sluga, a kasnije, kad su se uvjerili u ozbiljnost njegovog obraćanja, primili su ga među braću, gdje je zaista bio pravi uzor pobožnosti i pokore.

Glas o ovoj maloj mučenici iz Conca ubrzo se proširio po cijeloj Italiji, pa i preko njezinih granica. Iz daleka dolazili su ljudi na njen grob i tu bi mnogi nalazili okrepu i pomoć u svojim nevoljama.

Pokrenut je proces za njezinu beatifikaciju. Papa je konačno odlučio da je uvrsti u popis blaženika. Nazvao ju je malom mučenicom svete čistoće i stavio ju je kao uzor svima koji se iskreno bore za čistoću duše i nevinost srca.

Tako se je dogodilo da je ubojica prisustvovao tom svečanom činu, njezinom proglašavanju blaženicom, s čim smo upravo počeli ovu istinitu pripovijest.

Tri godine kasnije 1950. godine mala Marija Goretti je proglašena sveticom i od tada je s punim pravom možemo nazivati:

— Sveta Marija Goretti — moli za nas!

Telegrami u pakao i iz pakla

Put ka velikim grijesima počinje od sitnica. Izgleda da to mala Angelika nije znala. Pogledajmo!

Đavao Uriel šalje telegram Luciferu:

— Poglavico pakla! Poslao si me na nemogući zadatak. Molim da me se opozove. Da ste mi dali škrticu, nekog pijanicu ili bludnika — bio bi užitak s njima raditi! Ali ova moja Angelika — sutra joj je upravo 16-ti rođendan! Što da počnem s njom? Zamisli, jutros rano išla na ispovijed, a ja ni uz najbolju volju nisam se mogao sjetiti radi čega bi morala na ispovijed. A tada je primila onaj sakramenat koji ne mogu ni spomenuti. Na samu pomisao na njega hvata me muka. Sve u svemu, ne mogu više izdržati, stoga molim da me se opozove. Uriel.

Odgovor Lucifera:

— Posluži se nekim kozmetičkim sredstvima. Vidjet ćeš koliko će ti pomoći. Lucifer.

Nekoliko dana kasnije javlja Uriel:

— Počelo je. Već maže usne, šminka se i navija kosu. Srećom ona ni ne sluti da je ljepša bez toga! Isprva je to šminkanje shvaćala kao šalu i igru, no sad već to svakodnevno čini. Ali od nekog težeg grijeha još je miljama daleko. Uriel.

Lucifer Urielu:

— Pobrini se da ti Angelika dobije ulaznicu za film koji se dole kod vas upravo ovih dana prikazuje. Lucifer.

Urijel javlja Luciferu:

— Ura! Kakav je to film! Ni mi đavoli ne bi znali bolji snimiti. Radnja se događa u nekom velegradu, mislim da je to Hamburg. A nepristojan je da je milina. Angelika je za vrijeme prestave nekoliko puta pocrvenila kao paprika i bojažljivo se okretala da provjeri kako je nitko poznat ne vidi. Večeras je po prvi puta propustila svoju večernju molitvu i nije upotrijebila onu odvratnu blagoslovljenu vodu, što inače čini svaku večer i svako jutro. Postao sam bolje raspoložen, možda će ipak biti nešto od nje! Molim za dalje upute. Uriel.

Luciferov odgovor:

— U vašoj mjesnoj biblioteci ima divnih i zavodljivih knjiga. Pobrini se da se Angelika zainteresira za njih! Lucifer.

Uriel javlja Luciferu:

— Postupio prema direktivi. Angelika upravo ovih dana čita »Orijentalne noći«. Divna knjiga puna svinjarija! Čita do iza pola noći. Oni koji pišu ovakve knjige ili ih rasparčavaju divno nam pomažu. Rade bolje za nas nego što bi to i sami mi mogli.

— Angelika od nekog vremena postaje posve drugačija. Po koji puta zna i majci tako prkosno odbrusiti da je prava milina slušati je. U trgovini rubljem — na svom radnom mjestu — postaje sve površnija. U slobodnim trenucima kriomice čita svoje »Orijentalne noši«. Nadam se najboljem. Uriel.

Telegram Lucifera:

— Povedi je na ples! Lucifer.

Uriel javlja Luciferu:

— Upravo se pomamila za plesom. Svake nedjelje, a ponekad i subotom nefaljivo ide na ples. Pošto je lijepa, plesača joj ne manjka. Postala je brbljiva i upravo nesnosna prema materi. Divota! Uriel.

Telegram Lucifera:

— Ne zaboravi ni u buduće na knjige iz biblioteke! To dobro zapamti! Lucifer.

Uriel javlja poglavici pakla:

— Angelika se opet namjerila na divnu knjigu. Ta je još bolja od »Orijentalnih noći«. Kad bih mogao pocrveniti i ja bih pocrvenio čitajući je.

— Još nešto vrlo radosno: prošle nedjelje nije išla na misu. Majci je rekla da je boli glava. A plesala je skoro čitavu prošlu noć. Sve se brižljivije šminka. I nokte lakira. Mladići sve više navaljuju na nju jer misle da je djevojka koja se mnogo šminka i dotjeruje »jeftina roba«. U posljednje vrijeme mnogo se oko nje vrti jedan mladić koji mi se mnogo sviđa. Požuda mu viri iz očiju. Sve u svemu zadovoljan sam i veoma mi je drago što mi moju ondašnju ostavku niste primili. Uriel.

Lucifer javlja Urielu:

— Moje upute ti više nisu potrebne. Dalje ćeš se snaći i sam. Da, još nešto: Ne zaboravi na cigarete!

Uriel javlja Luciferu:

— Postupio sam prema uputi. Već puši sa strašću. Znatno je izgubila od one svoje prirodne svježine, ali srećom, radi šminke, ona to ne zapaža. S onim mladićem sve je češće zajedno. Uriel.

*

— Danas je bio uspješan dan! Angelika je na svom radnom mjestu iz kase ukrala novac. Posumnjali su na neku drugu djevojku i ta je otpuštena s posla. Angelika je sve to znala, ali se ušutila. Veoma sam zadovoljan! Uriel.

*

— Samo kad ne bi bilo te matere sve bi išlo mnogo brže! Ona mnogo plače radi svoga djeteta i stalno je upućuje na dobro. Već joj je više puta neke kozmetičke rekvizite bacila u vatru, ali Angelika je brzo nabavila nove. Tako mi je dobra da se skoro posve mogu na nju osloniti. Uriel.

*

— Danas opet prava divota: velika svađa i sukob između majke i kćerke. Angelika je bila tako drska i gruba prema majci da sam sve skakao od veselja. Majka joj je zabranila ići na ples. Da si samo vidio kakav je rusvaj iza toga nastao! Ne bih vjerovao na šta je sve spremna ta mala mačkica! Završilo je s tim da je Angelika, žestoko zalupivši vrata za sobom, otišla na ples. Divota! Uriel.

*

— Majka je konačno zapazila da smo i mi na poslu oko njezine kćeri. Vragu hvala, što već davno nije primjetila naše papke! Divno je to kako su majke ponekad glupe i slijepe! Isprva im izgleda sve to tako nevino i prirodno: dotjerivanje, želja za nakitom, šminkanje, ples, cigarete — tako se lako daju uvjeriti da je sve to u današnja vremena kod mladeži suvremeno, moderno i u redu. Na taj nam način mnogo pomažu i ne zapažaju naše šape. A kad to opaze, već bude kasno. Veoma sam radostan. Uriel.

*

— Angelika je ponovno ukrala novac. Ovaj su je puta uhvatili. Otpuštena je s posla. Kasnije je bio veliki sukob između nje i majke. Malo je trebalo pa bi joj majka zauvijek pokazala vrata. Uriel.

*

— Angelika još uvijek ne radi. Pa ipak nimalo ne pomaže majci u kući, čak manje nego ranije. Majka se zaista mnogo trudi da bi pribavila bar sve ono najnužnije za njih dvije. Angelika se nizašto ne sekira. Vragu hvala, njoj je jedino u glavi kako bi se što prije izvukla iz kuće, što bolje provodila, kino-predstave, ples, pušenje i slično. Uriel.

*

— Hura! Hura! Konačno se dogodilo toliko očekivano! Angelika je izgubila nevinost. Popustila je nagovorima mladića. I što je za nas veoma važno, čini se da se za to mnogo ne sekira. Ta ni one djevojke iz njezinih knjiga i filmova nisu drugačije postupale. To se danas zove »moderni način življenja«! Mnogo me zanima da li će sada na ispovijed? Uriel.

*

— Ranije, dok je Angelika bila još nevino djevojče, često je išla na ispovijed. Danas, đavlu hvala, na to više i ne pomišlja. Molitvu je posve zaboravila, a nedjeljnu misu ispušta kadgod može a da se majci odviše ne zamjeri... Iza onog prvog pada u blud, slijedilo je mnogo drugih. Mogao bih reći da s njom više uopće nemam posla. Sve ide samo od sebe. Oh, kako se radi svega toga veselim! — Uriel.

Posljednji telegram Lucifera:

— Posve sam zadovoljan tvojim izvještajem. Više se ne moraš javljati jer bi mogao postati dosadan. Vidiš i sam da dalje sve ide samo od sebe. Dakle, više nikakvih vijesti! Lucifer. Stop.

(prema W. Hünermann-u)

U OBRANU ČISTOĆE

— Braćo, živite po Duhu pa sigurno nećete udovoljavati požudi zemaljske naravi... Poznata su djela zemaljske naravi: bludnost, nečistoća, raspuštenost... ljubomornost... pijanke, razuzdane gozbe...

(Gal 5, 16 i sl.)

Grijehe protiv čistoće ubrajamo među grijehe koji se čine iz ljudske slabosti, a ne iz zloće. Tu slabost naše naravi vučemo kao posljedicu istočnoga grijeha. Grijesi iz zloće su

teži od grijeha iz slabosti. Također grijesi iz oholosti su po ljestvici težine teži od grijeha bludnosti. Pa ipak su grijesi bludnosti veoma opasni grijesi i trebat će nam uložiti mnogo pažnje i brige da se tih grijeha čuvamo.

— Zašto?

— Zato što su upravo ti grijesi — grijesi bludnosti — NAJOTROVNIJE SREDSTVO ZA USPAVLJIVANJE SAVJESTI.

1. Čovjek odan bludnosti veoma lako zapada i u druge grijehe,
2. postaje tup i neosjećajan za prijateljstvo s Bogom,
3. veoma dugo ustraje u tim grijesima, često puta čak do konca života,
4. lako se može dogoditi da i umre nepomiren s Bogom.

Ovi razlozi nas obavezuju da malo više vremena i prostora posvetimo SREDSTVIMA koja će nam pomoći u obrani čistoće. Ima više takvih sredstava:

1. Disciplina sjetila i duha
2. izbjegavanje grešnih prigoda
3. njegovanje kreposti umjerenosti
4. zaposlenost
5. molitva i sakramenti.

Na nekima od tih pomagala u obrani čistoće dulje ćemo se zadržati, a na drugima samo kraće.

Disciplina osjetila

Šta znači to »disciplina osjetila« najbolje će nam reći slijedeća zgoda:

Jedne večeri u davna vremena u nekom samostanu pitao je starješina svoga podložnika:

— Brate Marko, što si danas radio?

— Oh, oče igumane, toliko sam danas imao posla da — bez Božje pomoći — nikako ne bih bio na sve stigao.

— Kakav je to toliki posao bio? — pitao je dalje starješina.

— Dva sokola sam morao cijeli dan obuzdavati i paziti na njih da ne pobjegnu, dva jelena vezana držati, na dva kopca paziti, jednu zmiju nadvladati, jednog medvjeda obuzdati i jednog bolesnika njegovati.

— Šta to govoriš, brate Marko, ta u čitavom našem samostanu nemamo toliko životinja koliko si ih ti nabrojao. Pogotovo takvih.

— Pa ipak je tako, oče igumane — ustrajao je Marko u svom izvještaju. Dva sokola — to su moja dva oka na koja sam morao stalno paziti da ne bi gledala štogod zlo. Dva jelena — to su moje noge koje sam morao obuzdavati da ne bi na kakav rđav put krenule. Dva kopca — to su moje ruke na koje sam morao paziti da rade i da dobro rade. Zmija — to je moj jezik s kojim sam se morao veoma oprezno služiti, da ne brblja što ne treba, da nikoga ne »ujeda« i ne bocka, da ne ogovara i kleveće, da ne kritizira i tome slično. Medvjed — to je moje srce koje uvijek teži za onim što godi njegovoj razmaženosti i sebeljublju, a bolesnik — to je moje tijelo na koje moram neprestano paziti da se ne bi odalo sjetilnosti i mekoputnosti kojoj je tako naklonjeno.

— Pa, jesi li uspješno obavio sav taj posao, brate Marko — pitao je na kraju otac iguman?

— S pomoću Božjom jesam, oče igumane.

— Dobro, brate Marko, — zaključi otac iguman ovaj razgovor. — Bog bio s tobom i ubuduće!

Čovjek se ne može odreći samoga sebe ni položaja koji mu u vidljivom svijetu pripada. Ne smije postati rob stvari, rob ekonomskih sustava, rob proizvodnje, rob vlastitih proizvoda.

Ivan Pavao II, enc. »Redemptor hrominis«

Umirući se opraštа od svojih udova

Živjela dva pustinjaka u blizini. Jedan bio bolestan, pa ga je onaj zdravi posluživao i njegovao. Jedan strpljivo podnoseći nevolje bolesti, drugi strpljivo njegujući bolesnika — oba su istu bolest maksimalno koristili da se duhovno obogate.

Bolest se otegla. Ravno 15 godina je pustinjak bolovao, a onda je došao čas da se oprosti s ovim svijetom. Umirući se osobito toplo opraštao s udovima svoga tijela:

— Zahvaljujem vam oči moje drage, što ste me slušale u životu i niste gledale nepotrebne ispraznosti ovoga svijeta!

— Zahvaljujem vam uši moje, što niste slušale razne gluposti!

— Hvala vam, ruke moje vjerne, što niste bile gramzljive, a ni lijene kad je trebalo raditi!

— Hvala vam dobre noge moje, strpljivo ste me služile dok ste mogle i nijeste me vodile na stranputicu!

— Jeziče moj dobri, tebi posebna hvala, što me nijesi navodio na razne poslastice i nijesi tražio suviše uživanja u jelu i pilu.

Osim toga hvala ti što si se čuvao od neljubaznih riječi, nepristojnih razgovora i svakoga suvišnoga govora!

— Tijelo moje drago, hvala ti na vjernom služenju kroz tolike godine! Sada počivaj u miru čekajući uskrsnuće, kad ćemo se opet sastati, da kroz svu vječnost slavimo i uživamo Boga Svemogućega!

Dok je umirući izgovarao posljednje riječi čuo se divan glas koji kao da je s neba dolazio:

— Dođi dobri i vjerni slugo! Bio si vjeran nad malim, zato ću te nad velikim postaviti: Uđi u veselje svoga Gospodara!

Duša je napustila svoje smrtno tijelo i u pratnji pjevajućih anđela otišla u nebo.

*

Lako je biti dobar vojnik ako je dobar komandant. Naši udovi su samo vojnici, a komandant je RAZUM. O njemu zavisi kako će nas udovi služiti i kako ćemo te »vojnike« iskoristiti.

I ti ćeš jednom umirati. Da li ćeš moći na smrtnom času svojim udovima reći onako nešto kao onaj pustinjak:

— Hvala vam, dobro ste me služili!

— Nastoj živjeti tako, da to mogneš!

MALI ZNAK KRIŽA

Kad se križamo i govorimo: U ime Oca + i Sina + i Duha + Svetoga — a pri tome idemo desnom rukom na čelo, prsa, lijevo i desno rame — to zovemo velikim znakom križa. A šta je mali križ?

Mali križ pravimo samo palcem desne ruke (pri tome ostale prste držimo ispružene!) najprije na čelu, zatim na ustima i konačno na prsima.

Taj mali križ smo doskora činili u Pozdravu Gospinu ili u onoj molitvi »Anđeo Gospodnji« i to kod onih riječi: »I Riječ je tijelom postala . . .«. Sada malo tko to čini, valjda jer »nije više moderno« ili potsjeća »na selo«. Taj se mali križ još češće može vidjeti kod čitanja Evanđelja u svetoj misi, odmah na početku čitanja evanđelja. Nekad se taj mali križ mnogo češće upotrebljavao.

— Šteta što se to zapustilo! Osobito ako se znalo za njegovo značenje i ako se dolično obavljalo.

— Znate li kako je o tome mislila blažena Ana Katarina Emerik? Eto što nam ona sama pripovijeda iz svog djetinjstva:

— Kadgod sam se križala ovim malim znakom križa uvijek sam pri tome mislila: »Neka je daleko od mene, od moje pameti (čelo), od mojih usta i moga srca sve što bi bilo protivno dragom Bogu!« Tim znakom kao da sam zaključavala svoj mozak, svoja usta, i svoje srce, a ključ predavala Spasitelju, neka ga On dobro čuva!

Kamo sreće kad bismo i mi križajući se tako mislili i tako željeli!

Odisej i sirene

Ljudski život često puta je sličan onoj pustolovini koju je doživio Odisej i njegovi drugovi lutajući svijetom. Morali su svojom lađom proći pored opasnog otoka sirena. One bi kao prave zavodnice tako divno pjevale i svojom čarobnom pjesmom domamile radoznale putnike bliže k sebi i obali otoka. A priobalni dio mora oko toga otoka bio je pun podvodnih stijena, pa bi se svaki tamo zalutali brod nasukao i tu zauvijek ostao, a sami mornari postali bi žrtve okrutnih čarobnica.

Stari Homer — taj glasoviti grčki pjesnik i tvorac »Ilijade« i »Odiseje« — opisuje u svojoj »Odiseji« taj otok sirena, čija je obala posvuda posuta ljudskim kostima, ranije nastradalih pomoraca koji su imali »peh« i doplovili preblizu otoka, gdje su postali žrtve čarobnog pjeva zavodnica sirena.

Odisej, kad je već morao tuda proći — unaprijed podučen od čarobnice Kirke — ovako je progovorio svojim drugovima mornarima:

— Drugovi! Sad treba da prođemo pored otoka Sirena. One svojim pjevanjem mame mornare koji plove pokraj njihova otoka i okrutno ih usmrćuju. Cijeli njihov otok posut je kostima ljudi koje su one rastrgale. Da ne bi doživjeli njihovu sudbinu ja ću vam začepiti uši mekim voskom kako ne biste čuli njihovo pjevanje i tako nastradali, a mene privežite za katarku, pošto mi je čarobnica Kirka dozvolila da slušam pjesmu sirena.

— Ako ja — nastavio je sa svojim uputama Odisej — očaran njihovom pjesmom, budem tražio da me odvežete, vi me onda vežite još čvršće.

Kad je već otok Sirena bio na vidiku Odisej začepi voskom uši svim svojim mornarima i saputnicima, a oni zatim njega privezaše čvrsto za katarku, tako čvrsto da se nije mogao ni pomaknuti. Dok je lađa plovila pored otoka, do nje je dopirala divna pjesma zavodnica Sirena. Pjevale su ovo:

— O, dođi nam veliki Odiseju! Potjeraj svoju lađu prema nama da bi se naslađivao našom pjesmom. Svatko tko je prošao pored nas slušao je naše umilno pjevanje. Čim se nasladi pjesmom, on nas napušta saznavši mnogo . . .

Odisej, očaran njihovim pjevanjem, davao je znakove svojim suputnicima i mornarima da ga odriješe, ali oni su ga — držeći se ranije dobivenih uputa — još čvršće vezali. Tako kad je posve iščezao s vidika otok Sirena mornari su izvadili vosak iz ušiju i oslobodili vezanog Odiseja.

Pouka koju iz gornje priče moramo izvući više je nego jasna: često puta u životu moramo oči zavezati i uši začepiti da nas zamamnosti ovoga svijeta ne odvuku na stranputicu. Tko to ne umije ili neće taj će mnogo puta pasti.

— Oprez će paziti na te
i razboritost će te čuvati:
da te izbavi od zla puta,
i od varava čovjeka,
od onih koji ostavljaju staze poštenja,
te idu mračnim putovima;
koji se vesele čineći zlo
i likuju u opačinama zloće . . .

Izr 2, 11 i sl

VIĐENJE SV. ANTE PUSTINJAKA

Kažu da je veliki pustinjak sv. Anto svojim mlađim drugovima pustinjacima pričao ovo:

— Dugo sam molio da bi mi dragi Bog pokazao mjesto pravednika i mjesto grešnika. Više od godinu dana molio sam tu milost i tada mi jednoga dana bude pokazan ogroman crni div — bio je tako velik da je svojom glavom doticao oblake. Pod njim i svuda oko njega ogromno jezero veliko kao more. Ugledao sam duše koje su lepršale baš kao ptice. Sve su nastojale podići se što više, gore u nebo. Mnogima je to uspijevalo, ali ne svima. Koje su uzletjele povrh orijaševe glave i izvan njegovog dohvata bile su spašene, a one kojima to nije uspjelo bile su njegovim ogromnim rukama opet oborene u jezero.

— Tada sam čuo glas koji mi je govorio: »One duše koje su uzletjele — to su spasene duše, te dolaze u raj, a one druge koje padaju — to su duše osuđenih. A osuđene su zato što su u životu slijedile samo svoje nagone i strasti. Nijesu se naučile letjeti u visinu, penjati se put neba. Zemlja ih je odveć privlačila pa su i sve njihove želje i stremljenja bila posve prizemna.«

*

Ne molimo uzalud u svakoj svetoj misi:

— Gore srca!

— Imamo kod Gospodina!

— Nastojmo da nam naša srca zaista budu kod Gospodina!

Sladokusni medvjed

Bilo je to davno dok su još vitezovi, baruni i grofovi hodali po zemlji. Dakle, kako priča kazuje, bilo je ovako:

Neki vitez da zabavi goste dade donijeti zemljani ćup meda, ali je med bio zagrijan do točke vrenja. Tada naredi domaćin da se dovede medvjed iz kaveza. Čim je medvjed osjetio miris meda odmah je prišao ćupu, zaturio njušku u ćup, ali se opržio, podigao glavu i riknuo od bola. Odgegao par metara desno par lijevo i opet je bio kod ćupa privučen snažnom željom da se osladi. No i opet se opržio, te odustane, ali samo za kratko. Trčkarao je oko ćupa ne znajući ni sam što bi učinio. Tada se razjari i odluči se na sve ili ništa. Zatvori oči i sa svom snagom zagnjuri glavu u ćup, tako da mu se ćup zajedno s vrelim medom natakao na glavu. Sad nije mogao ni izvaditi glavu, a med je nesmiljeno pržio. Propne se na zadnje noge, strašno zaurla, mahne glavurdom desno lijevo i pade na zemlju — bio je mrtav.

Medvjed je pao žrtvom svoje nesavladive želje za medom.
Neki padaju žrtvom svoje nesavladive želje za imetkom.
Neki radi prevelike želje za vlašću.
Neki opet radi prevelike želje za uživanjima.
Užitaka, imetka, vlasti — nikad im dosta!
Čuvaj se da ne postaneš žrtva svojih strasti!
Poslušaj što ti veli starozavjetni mudrac:

— Ne idi za svojim strastima,
kroti svoje požude!

(Sir 18, 30)

KREPOST SUZDRŽLJIVOSTI

Govorimo o sredstvima da se očuvamo čistima od grijeha bludnosti. To nije zamislivo ni ostvarivo bez kreposti suzdržljivosti. Stoga je potrebno par riječi i o tome progovoriti.

— Šta je krepost suzdržljivosti?

— Suzdržljivost je isto što i svladavanje samoga sebe. To je odlučnost naše volje da se opre svemu što je zabranjeno, tj. svakom poželjenju zabranjene stvari. To je uzeto u širem smislu. A shvaćeno uže: suzdržljivost je isto što i naša odlučnost da se opremo svim neurednim požudnim uživanjima. Kada bi htjeli postaviti definiciju suzdržljivosti, onda bi to ovako izgledalo: **Suzdržljivost je trajno raspoloženje naše volje da se opremo porivima požude za tjelesnim uživanjima.**

Protivno od suzdržljivosti jest NESUZDRŽLJIVOST. Suzdržljivost je krepost, a nesuzdržljivost je mana.

Nesuzdržljivost se pojavljuje na različitim područjima: Nesuzdržljivost u jelu i piću, nesuzdržljivost u srdžbi, nesuzdržljivost u tjelesnim pohotama i slično.

Mladić u paklu

O takvom jednom »nesuzdržljivcu u tjelenim pohotama« govori nam italijanski pjesnik Dante u svom velikom djelu svjetskoga glasa »Božanskoj komediji«. Tu pjesnik u trećem dijelu, koji nosi naslov »Pakao«, kuša dočarati sliku pakla i vodi čitatelja kroz razne njegove dijelove.

Negdje pri dnu pakla ugleda jednog poznatog mladića. Bio je to »lafčina«. Hvalio se da mu se nijedna djevojka nije »otela«. Vino, pjesme i žene — to je bio smisao njegova života. Ni o čemu drugom nije ni mislio ni govorio.

Elem, upravo njega ugleda Dante u paklu. Velika zmijurina, gadna kao sam pakao, savila se oko njega. On se otimlje, ali sve je badava. Steže mu grudi da skoro pucaju. On jauče, no sve je uzalud. Pomodrio je, zapjenio, oči mu iskočile. Psuje, ali pomoći nema, sve je zabadava. Savio se, iznakazio... Proklinje i oca i majku koja ga je rodila. Ali zabadava. Zmija i dalje steže...

Tada grešnik poče moliti i govoriti:

— Pusti me bar sada, kad si me ovako iznakazila...

— Neću te pustiti dok ne postaneš kao ja.

— Kad će to biti? — pitao je očajnik.

— Kad počneš po blatu puzati kao i ja — odgovorila je zmija. A zmija se zvala BLUDNOST!

Tako i jest. Ona se čovjeka ne okanjuje dok ga ne pretvori u blato, pa i sam počne svakoga zanečišćavati koga se god dotakne.

PAPA POZIVA OMLADINU NA UMJERENOST

Prošle jeseni novi, danas vladajući papa Ivan Pavao II. dne 22. studenog 1978. prigodom generalne audijencije imao je pred sobom tisuće mladih iz raznih škola, župa i drugih organizacija širom Italije. Na tom svom prvom susretu s omladinom kao novi papa toplo je preporučio mladeži da osobito njeguje **krepost umjerenosti.**

— Moglo bi izgledati čudno govoriti mladima o umjerenosti — rekao je papa — no dragi sinovi, ova stožerna krepost je na poseban način potrebna vama koji se nalazite unutar čudesnog i delikatnog razdoblja kada psihički i fizički rastete da postanete sposobni suočiti se s često oprečnim situacijama života i njegovih zahtjeva.

Krepost umjerenosti — nastavio je papa — omogućuje svakom čovjeku VLAST NAD SAMIM SOBOM, da ne ovladaju njime strasti i emocije u volji i u srcu.

— Da čovjek bude potpuno čovjek, umjerenost je bezuvjetno potrebna. Kad vidite nekog mladog alkoholičara ili žrtvu droge, lako uviđate kako biti čovjek iznad svega znači poštivati vlastito dostojanstvo čovjeka. To znači dati se voditi krepošću umjerenosti.

DIVAN JE ČIST NARAŠTAJ

— Vi se nalazite upravo u onoj fazi života — govorio je dalje sveti Otac — kad se mnogo drži do toga da čovjek bude lijep, da se drugome svidi. Vi, mladići i djevojke, morate biti lijepi prije svega iznutra. Bez te unutrašnje ljepote nikakvi napori usmjereni samo na tijelo neće pomoći da budete lijepi. Želim vam svima — završio je papa — da budete uvijek blistavo lijepi unutrašnjom ljepotom.

*

— Da li ste vidjeli kako je lijepo dijete u naručju majke? Kako mu blistaju oči? Koliko su divne! To se nevina dječija duša zrcali u njima.

— Kako su krasne oči mladića i djevojke dok još nisu okaljali svoje duše bludnošću! Teško da ima išta ljepše na svijetu!

— Stoga čujmo i slijedimo ono što nam poručuje sveti Pavao:

Braćo, sve što je čestito, što je dično, što je pravedno, što je nevino, što je ljubezno, što je na dobru glasu i sve što je kreposno i hvalevrijedno to neka bude sadržaj naših misli! (Fil 4,8)

30 DANA BEZ SEKSA

Amerikanci već odavno dominiraju u svjetskom plivanju. No nikada još nisu postigli toliko medalja kao na zadnjem svjetskom prvenstvu u plivanju. To je bila prava »žetva medalja«. Plivači i plivačice ove zemlje već su bili osvojili 19 zlatnih, 10 srebrenih i 4 brončane medalje, a još je to prvenstvo bilo u toku. Tada su zapitali Donu de Varona, psihologa američke momčadi, inače dvostruku pobjednicu na Olimpijadi u Tokiju i 18 puta svjetsku rekorderku:

— U čemu je tajna ovako velikog uspjeha? Svakako u fantastičnim treninzima, ali ima li tu još nečega?

Evo njezinog odgovora:

— Svim članovima američke momčadi zabranjeni su, još mjesec dana prije početka prvenstva SEKS, CIGARETE i ALKOHOL.

— Zar je to izvedivo? — pitali su dalje.

— Ako bi netko prekoračio zabranu, zna da mu ne preostaje ništa drugo nego da spakuje stvari i vrati se kući.

— Nisu li sankcije ipak preoštre? — pitali su dalje.

— Ne, jer ni jedan plivač ili plivačica nije mogao na svjetsko prvenstvo, a da prije toga nije potpisao svečanu izjavu. To je neka vrsta zakletve na jednomjesečno suzdržavanje od seksa, nikotina i pića.

— Je li to zaista tako korisno? — bilo je slijedeće pitanje.

— Naš »tehniko« zna šta radi. On je vođa momčadi punih 18 godina. Tako se nekada nije radilo, ali je bilo i mnogo manje uspjeha.

Pitamo se:

1. Ako je seksualno uzdržavanje moguće sportašima radi postizanja sportskih uspjeha, zašto to isto ne bi bilo moguće uvjerenom kršćaninu radi postiznanja kraljevstva nebeskoga?

2. Ako sportaš može 30 dana biti bez ikakvog seksa radi eventualnog postignuća olimpijske medalje zar je previše tražiti i očekivati od vjernika bračnih drugova, koji više ne žele djecu, da se u toku jednog mjeseca uzdrže 8-10 dana od svakog spolnog dodira (periodično uzdržavanje od spolnog općenja u plodne dane žene)?

HTIO JE DA OSTANE SLOBODAN

Francuski pisac ADOLF RETTÉ dugo se lomio i u sebi borio: da li da stupi u Katoličku Crkvu ili ne. Glavni razlog zašto je to odgađao navodi on sam:

— Ako postanem katolikom — govorio je on sam sebi — to neće biti napola, nego ću biti potpuni katolik, a to bi značilo rastati se sa slobodom. Ja naime poznajem sebe: kad se jednom na nešto odlučim, onda idem do kraja, jer nijesam čovjek koji bi ostao na sredini. Moja će čast biti u tome, da se u svemu pokoravam nalozima Crkve. I ako bih ja protiv ikojeg između tih (naloga) pogriješio, teško bih trpio zbog toga. Našao bih se možda u još gorim nevoljama, nego su ove sadašnje... Zaključak: hoću da ostanem slobodan!

— Jadne li slobode! Doskora sam morao naučiti, kako je jedina sloboda u tome da naučiš radosno nositi divni jaram dobroga Boga. Jer izvan Boga i Njegove Crkve okrutno sapinju bludnja i strasti.

Adolf Retté

SLOBODA - ŠTA JE TO?

Prije godinu dvije davala se kod nas na TV-ekranima uvezena serija pod naslovom »Iskušenja...«. Bilo je u toj seriji dosta nepriličnih stvari. Mnogo puta smo se pitali: »Zar nam je potrebno i takve stvari uvoziti?« Da vas potsjetimo, spomenimo samo kako se tu tašta seksualno približava svome zetu i živi s njim. Ili kako zet zatječe svoga tasta u krevetu s ljubavnicom itd...

Povodom davanja te serije razvila se u našoj štampi mala rasprava o slobodi u seksu. Moglo se vidjeti kako mnogi zamišljaju slobodu. Sloboda u seksu za njih je glavno.

Iz te diskusije o seksu i seksualnosti izdvajamo mišljenje jednog stručnjaka — neuropsihijatra. Evo što on veli:

— Znate, onda kad se trči za zadovoljenjem svake nagonske težnje, koja se iole pojavila na vidiku, iole moguća u vremenu i prostoru da se ostvari, to onda nije sloboda... Oboljeli čovjek ponaša se ne kako hoće, nego kako mora, nošen dinamikom svojih psihopatoloških (bolesti) procesa. Sloboda se nalazi tek onda kada silinu nagonskih težnji uspijemo da usmjerimo i realiziramo ostvarujući ličnost kakvu smo odabrali slobodnom voljom.

Ruže koje donose smrt

Pripovijeda se kako je rimski car Heliogabal, doznavši da mu ministri i dvorjanici spremaju urotu, odlučio osvetiti im se i to na veoma čudan način.

Pripremio je veliku gozbu na koju je sve svoje neprijatelje pozvao. Poslije nekoliko sati — kad su gosti bili u najboljem raspoloženju i dok je glazba svirala, otvori se jedan dio stropa i odozgor stane padati kiša prekrasnih mirisavih ruža. Veselju nije bilo kraja. Svi su klicali:

— Živio Heliogabal! Živio Heliogabal!

Međutim, car se kriomice povukao. Izašao je iz svečane dvorane i dao vrata i sve druge otvore hermetički zatvoriti. Kiša ruža pada i dalje, ali žestoki njihov miris goste sve više omamljuje. Kad su pokušali otvoriti prozore i vrata, sve je bilo uzalud. Tek tada opaziše svoju propast: bili su osuđeni na smrt od žestokog mirisa ruža.

Miris tako ugodan — ali ako ga je previše, ubija!

Upravo takva je sudbina onih koji na nedozvoljen način traže tjelesne užitke spolnosti: naslade će im donijeti propast, bolest, a možda i samu smrt.

Dok ovo čitamo kao da nam odzvanjaju u ušima riječi iz staroga Zavjeta:

— Tada pusti Gospodin na Sodomu i Gomoru dažd sumpora i ognja s neba, te uništi gradove sa svima stanovnicima njihovim i sa svim što je raslo u njima.

(Post 19,24—25)

STRAHOTA JE NA SVOJOJ DUŠI NOSITI TUĐE GRIJEHE I ŽIVOT

Bludni grijesi znaju ponekad imati strahovite posljedice. Svima, koji se u tim stvarima neodgovorno ponašaju, neka je znano: »Strašno je na svojoj savjesti nositi tuđe živote!« To će nam dobro pokazati istiniti događaj, koji nam iz svoje pastoralne prakse donosi jedan župnik:

U ured mi je došao nepoznat čovjek. Predstavio se kao odvjetnik koji je došao da na mjesnom sudu zastupa svoju stranku. K meni je došao da naruči dvije svete mise, a želio se i pričestiti.

Nemajući kamo do sudske rasprave, sjedio je kod mene u uredu i pričao:

Majka mu je rano ostala udovica. Imala je samo njega, jer mu se sestrica još kao djevojčica udavila na kupanju. Kuća im je u mjestu boravka bila ugledna i materijalno dobro stojeća. Kraj njih je stanovala siromašna žena, koja je, također ostavši rano udovica, imala kćer po prilici njegovih godina. Ta je žena u njihovoj kući radila gotovo svaki dan. A pošto nije imala kod koga ostaviti svoju curicu, vodila ju je sa sobom.

— Kako moja majka meni nije dopuštala da odlazim na ulicu, bilo joj je drago što je ta curica često kod nas. Imao sam se s kim igrati. Tako smo nas dvoje, tako reći, i odrasli zajedno. Izvrsno smo se slagali...

Završivši srednju školu u mjestu otišao je u veći grad, da po maminoj želji, studira pravo i jednom naslijedi odvjetničku kancelariju pokojnoga oca. Djevojčica je ostala u mjestu. I, kako je rasla, sve je češće u poslu zamjenjivala svoju mamu.

— Ostali smo i dalje veliki prijatelji. Kako majka nikad nije uspjela prežaliti rano izgubljenu kćer, Anicu je silno voljela. I nikad je nije drukčije zvala nego »naša Anica«. Ja pak nikad ni poslije nisam mogao ni s kim tako povjerljivo razgovarati kao s Anicom.

— Na fakultetu sam upoznao djevojku koja je kao i ja studirala pravo. Anica je to znala. Nikad nije pokazivala da joj to smeta. Više je mojoj djevojci smetala misao na Anicu. No s vremenom se i ona uvjerila da joj je ljubomora bezrazložna. A upravo je tada došla nesreća.

— Kriv sam bio ja. Anicu sam prvo nagovorio na poljupce. A zatim postepeno i na najintimnije odnose. Dugo se opirala. Dugo je bila neodlučna. I dugo je bila u velikom strahu. A kad smo jednom počeli, ponašali smo se kao kad se izgladnjeli psi dočepaju zalogaja. Ja sam, dakako, bio uvjeren da sam sve tako mudro udesio da nam se ne može dogoditi nikakva nesreća. I nju sam u to uvjerio. Pa kad mi je Anica jednoga dana zbunjena rekla da već dva mjeseca nema menstruacije, ja sam zanijemio.

— Pokušajte zamisliti moju situaciju! Moja je majka išla svaki dan na pričest. Ja sam, sve dok nisam pošao na sveučilište, bio ministrant. Ako to nije preuzetno tvrditi, mene su svi, koji su redovno išli u crkvu, voljeli. Bili su zbog nečeg uvjereni da ću postati svećenik. I sad najednom taj grom iz vedra neba... Ja sam se toliko prestrašio da sam izgubio glavu.

— Doduše, postojala je mogućnost da se nastali problem pošteno riješi. Mogao sam se s Anicom oženiti. Moja bi se majka sigurno silno iznenadila, ali kako je ona voljela i mene i nju, onda bi sigurno odmah nakon prvog iznenađenja sve protumačila u svoju i moju korist. Gotovo znam što bi rekla. Kazala bi da će dobiti svoje dijete za snahu, a da ću ja dobiti ženu po njenom ukusu. Ali ja na takvo rješenje nisam ni pomišljao. Ja sam mislio jedino na sramotu. Mozak mi je zagrijavala jedna jedina misao — prva i posljenja: — treba napraviti abortus!

Grozničavo je razmišljao kako da se to izvede a da nitko ništa ne dozna. Problem je riješio tako što je svojoj i Aničinoj majci rekao da bi Anica trebala doći k njemu na dva tri dana da mu

sredi stan. Anica je to i prije običavala po nekoliko puta godišnje činiti. Jer je njegova majka, uvijek zabrinuta da se ne bi zapustio, tražila da se navikne kao student na urednost. Zato i taj poziv nije nikoga iznenadio.

A on je u međuvremenu pronašao »liječnika«, koji je pristao da abortus obavi u njegovu stanu. Bio je to zapravo stariji student medicine, poznanik koji mu se često hvalisao kako on to vješto obavlja studenticama za bagatelu.

— Istini za volju moram reći da me on odgovarao od toga. No obezglavljen, u abortusu sam vidio jedini izlaz.

I abortus je izvršen u njegovu stanu. Ali stvar se zakomplicirala. Anica je poslije dva dana — kad je trebalo natrag kući — dobila grčeve, temperaturu te je morala u bolnicu. Tu je i umrla.

Mladić je u panici pomišljao čak i na samoubojstvo. Od toga ga je odvratila Aničina želja da je ne sahrani ondje, nego da je preveze kući. Tu joj je želju htio ispuniti. Kad je majci rekao što se dogodilo, majka je problijedjela, zanijemila i ukočeno u njega buljila kao u sablast. Nije mogla doći k sebi. Dok se obavljala sahrana, ostavši u kući sama, majka je otišla na tavan i ondje se objesila.

— Imala je u mene tako bezgranično povjerenje, da to razočaranje nije mogla podnijeti. Na žalost, u momentu krize neoprezno smo je ostavili samu.

— Kad sam svojoj djevojci priznao nesreću, usne su joj počele podrhtavati. A kad je smogla snage da nešto progovori, prvo što je rekla bilo je:

— Svinjo!

— Okrenula se i otišla. Mislio sam zauvijek. Ali ona me nije mogla ostaviti. Tražila me, lomila se. Ridala je kao da je dobila slom živaca. A onda pobijedivši samu sebe, kad se smirila, rekla mi je da mi sve prašta, uvjerena da mi je to dobra lekcija za sva vremena.

— Ali ja se nisam smirio. U glavi su mi se rojile misli i kombinacije kao u košnici. Svećenik me je nagovarao da konačnu odluku ne donosim barem četiri mjeseca. Poslušao sam ga. A onda sam se zakleo da se neću nikada ženiti. I odonda se svake godine na današnji dan ispovjedim i pričestim i platim dvije svete mise: jednu za pokojnu majku, a drugu za pokojnu Anicu. Na ovaj dan nikad ne okusim ništa od ponoći do ponoći.

— Ipak, ništa me ne može smiriti ni utješiti. Kad bih svojom krvlju mogao platiti otkupninu da njih dvije — ako su u čistilištu — dragi Bog oslobodi, bez kolebanja bih s najvećim oduševljenjem odmah to učinio. Jer strahota je to, velečasni, na svojoj duši nositi tuđe živote...

To je govorio zreo čovjek.

Poznati i ugledni odvjetnik u gradu.

***

Nekoliko godina kasnije slučajno sam jednoga dana pročitao u novinama vijest o prometnoj nesreći. Među poginulima bilo je i njegovo ime. Prva mi je misao bila: možda je još imao vremena da prije smrti svoj život prikaže kao zadovoljštinu za sebe, svoju majku i Anicu! Bio je, naime dobro poučen te je znao da sa ispovjeđu još nije sve raščišćeno.

J. P.

NE ZNA GDJE JE POGRIJEŠILA

Prenosimo doslovce pismo jedne 15-godišnje djevojčice:

— Imam 15 godina. Javljam vam se sa jednim vrlo važnim problemom. Prije četiri mjeseca sam se upoznala sa jednim veoma lijepim i vrlo zgodnim mladićem. Zavoljeli smo se na prvi pogled. Međutim, naša je ljubav veoma kratko trajala. Poslije intimnih odnosa, on kao da me je zaboravio. Izbjegava susrete sa mnom, pa čak i na ulici.

Zbog svega toga sam i kod kuće postala veoma razdražljiva i nervozna. Roditelji su primjetili da nešto sa mnom nije u redu, pa od mene traže da im se povjerim. Naravno, ja to nikako ne mogu. Na nastavi u školi stalno mislim na njega, a on sada šeta s drugim djevojkama i mene omalovažava i ismijava kadgod za to ima prilike.

Ne znam zašto se on tako promijenio. Najprije sam mislila da sam negdje pogriješila, pa sam se mnogo ispitivala. Ali sada vidim da nisam. Molim da mi pomognete.

Anamarija

Da li je potrebno osvrnuti se na pismo ove djevojčice?
Njoj je tek 15 godina.
Susrela je zgodnoga mladića i na PRVI POGLED planula je velika ljubav.
Odmah su uslijedili i intimni odnosi.
On ju je brzo »izgustirao« i napustio. Očito je da mu »jeftina roba« nije imponirala. Voće do koga lako dolazimo nije nam osobito milo.
Najžalosnije od svega jest to da se mala — čak i poslije mnogog ispitivanja — ne može sjetiti da je negdje pogriješila. Na takvo razmišljanje i shvaćanje možemo reći samo jednu riječ: žalosno!

MUŠKARCI, NE KVARITE ŽENE!

Ima ljudi koji misle da su žene gore od muškaraca. — Kad nas ne bi navodile i zavodile, ne bi ih ni mi nikada zloupotrebili! — vele takvi.

— Pogledajte ih kako se odijevaju i kako se vladaju! Sve je usmjereno na to da u nama bude požudu i želju da ih imamo! A kad posegnemo za njima, onda smo mi krivi.

— Kad bi sve žene bile čestite, ne bi bilo ni muškaraca — pokvarenjaka! — misle opet treći.

— I đavao se u raju zemaljskom poslužio ženom da zavede Adama, jer mu je bila bliža po shvaćanju — navode kao svoj dokaz neumorni branitelji muškoga roda.

Nema smisla govoriti o tome tko je gori, a tko bolji. Da li muškarci ili žene. Jednako smo dobri i jednako jadni. I muškarci isto kao i žene morali bi se truditi da ne budu zavodnici jedni drugima, da ne budu oruđe sotone, nego da jedni drugima pomažu kako će ostati što bolji i postati što savršeniji!

NEZADOVOLJNICI

Svima onima koji traže »kruha nad pogačom«, koji nikada nisu zadovoljni s onim što imaju neka bude poukom slijedeća priča iz života naših stranih radnika.

Dok su ulazili u vlak, razmišljala sam hoće li uspjeti u tuđoj zemlji. Hoće li sačuvati sreću i mir?

Grč bola stezao mi je srce pri pomisli na dvoje djece ostavljenih baki. A oni, Ante i Marija, umjesto srca kao da imaju kamen. Smiju se, mašu i zahuktalim vlakom odlaze u »obećanu zemlju« bogatstva.

Njemačka je već duže vrijeme stjecište ljudi iz cijele Evrope. Svojom magičnom moći zarade privukla je i moje znance, donedavno zadovoljne onim što su imali. A imali su lijep dvosobni stan, kola i vikendicu u divnoj borovoj šumi nedaleko od Zagreba. No to im nije bilo dosta. Htjeli su vlastitu kuću, makar je svake subote sretna obitelj napuštala gradsku vrevu i odlazila u svoju vikendicu, iz koje se često razlijegao gromoglasan smijeh razigrane djece.

Za svoga službenog boravka u Kölnu navratih u jednu veliku tvrtku da pozdravim svoje znance i prijatelje, jer se već duže vrijeme nijesu javljali kući.

— Na žalost — reče mi vratar — vaši su prijatelji davno otpušteni i sada rade u drugoj tvrtci.

Slušam i ne vjerujem. Zar su Marija i Ante otpušteni? Razočarana pođoh dalje. Duboko u duši osjetih mukli bol i strašnu neizvjesnost. Osjetih da se nešto dogodilo s njima. I pod dojmom tog strašnog osjećaja uputih se k rijeci Rajni, da se odmorim i razmislim što da poduzmem dalje u potrazi za prijateljima. I gle čuda! Ugledah Antu, ali ne onako sretna, vedra i uvijek spremna na šalu kakvog sam znala od ranije. Sada pogrbljen, blijed, izobličen, odavao je sliku sive bezličnosti, tako da je samo malo bio nalik na onog nekadašnjeg Antu.

— Zdravo, Ante! Šta je s tobom? Jesi li bolestan? Gdje ti je Marija?

— Oh, zdravo, Barbara! Otkud ti ovdje? Jesi li vidjela moje? Mamu i djecu?

Umjesto odgovora na moja pitanja počeo je protupitanjima. I riječ po riječ, doznadoh istinu. Strašnu, potresnu istinu iz usta čovjeka koji je još do jučer vjerovao u sebe i u svoju ljubav.

— Umalo je nisam ubio — reče Ante. — Toga kritičnog dana opet je došla kasno kući s istom pričom: »Moram raditi, želim stvoriti karijeru. Moram i tebi naći bolji posao. Vratit ćemo se kući bogati i okrunjeni uspjehom. A svaki uspjeh traži žrtvu. Stoga budi pametan, dragi! Ta nisam studirala da perem lonce i dočekujem tebe s osmjehom na licu. Život je stvarnost, neobuhvatna stvarnost o kojoj mi malo znamo. Dužnost mi je djecu materijalno osigurati. Dužnost mi je . . .

Grubo sam je prekinuo:

— Svoju si dužnost pogrešno shvatila.

— Ne znam na šta ciljaš?

— Ti dobro znaš na što ciljam.

— Ne znam — odgovorila je.

Iznerviran, u jednom dahu rekoh joj sve ono što sam dugo, dugo znao. Zahtijevao sam da napusti posao i karijeru do koje je došla preko kreveta, spavajući sa šefom i njegovom svitom. Zahtijevao sam da se odmah vrati u domovinu znajući da imam još malo snage za praštanje, za ljubav i za zajednički život.

A ona, iznenađena, kao da me prvi put čuje i vidi. Bez riječi se okrenula i pošla u drugu sobu. Krenuo sam za njom. Htio sam je ubiti. No ona me je preduhitrila. Sama se bacila kroz prozor s osmoga kata. Njezin prestravljeni krik i moj krik bola stopiše se u jedan optužujući vapaj, koji sam često slušao od nesretnog prijatelja Alberta:

— So geht es wenn man nie zufrieden ist! Tako to biva kod ljudi koji nikad nisu zadovoljni!

Da, tako ide kad ljudi nisu zadovoljni, mišljah u sebi, iskreno žaleći Mariju i Antu, a još više dva mlada siročića, donedavna dva sretna djeteta.

Ah, svemu su krivi veliki apetiti.

Krunoslava Sirak

PORNOGRAFIJA

— Najprije da reknemo što je to pornografija?

— To je bestidna, štetna i razvratna literatura. Riječ »pornografija« nastala je od grčke riječi: »porne« i »grafo«. Prva riječ »porne« znači bludnica, a »grafo« znači pišem. Već iz toga je jasno što znači pornografija. To je pisanje o bludnosti i svemu što na bludničenje potiče.

Nepristojni, gološavi i na požudne misli navodeći bludni crteži — to je pornografija. Filmovi takvoga sadržaja, kao i televizijske serije takvoga žanra — sve je to pornografija.

Dok smo upravo obasuti raznim revijama koje svojom golicavošću i podilaženjem nižim nagonima u čovjeku nastoje podići tiraž svojim listovima, dok skoro svaki treći vozač kamiona kiti svoje vozačko mjesto raznim bestidnim slikama i crtežima, dok... ah, mogli bi redati kolikogod hoćete s tim žalosnim »dok« — dotle ne možemo i ne smijemo ni mi ostati nijemi gledajući sve to.

DA LI KOD NAS IMA PORNOGRAFIJE?

Volio bih da mogu odgovoriti negativno. Ali, na žalost, nije tako. Da li ste gledali naš domaći film Dušana Makavejeva »Misterij orgazma« i onu scenu sa glumicom Jagodom Kaloper i glumcem Ljubom Meljcom gdje vrše seksualni čin i to na način za koji bi se normalni ljudi stidjeli jedan drugog i kad bi se nalazili sami među četiri zida, a oni to čine javno, za film i milijunsku filmsku publiku? Da li ste to gledali?

Ili onaj drugi film Koleta Angelovskog »Otac«. Tu otac izvršava rodoskrvnuće nad sinovljevom ženom (sličan motiv obrađen u romanu Bore Stankovića »Nečista krv«)?

Da li ste ikada čitali što se sve nudi našoj čitalačkoj publici po našim listovima? »Veliki izbor seksološke literature« i »Erotske« također? Što se tu sve nudi? Evo da spomenemo tek ponešto od toga:

1. *»Prizori iz bračnog života«*
2. *»Bordel muza«*
3. *»Sve što ste oduvijek željeli da znate o seksu«*
4. *»Svaka žena može«*
5. *Biblioteka »Sensus« nudi komplet od 4 knjige:*
   »Senzualna žena« — »Senzualni muškarac«
   »Djevojke i seks« — »Mladići i seks«.
6. *»Umjetnost ljubavi«*
7. *»Figure Veneris« u boji i u crno-bijeloj tehnici.*
8. *»Seksološki savjetnik za mlade«*
9. *»Ona stvar«*
10. *»Erotizam u umjetnosti Zapada« ...*

Da li je potrebno još nabrajati?

Ako svemu tome dodate još sve one gološave stranice nekih naših revija, koje nedorasli i nezreli mladići tako obilato lijepe po svojim sobama, imat ćete približan odgovor na postavljeno pitanje: — Da li kod nas ima pornografije?

Slatka mala

Pred kinom »Centar« u Tuzli dva se prijatelja zdogovaraju:

— Da pogledamo ovaj film »Slatka mala«.

— Moglo bi biti zabavno.

— Bar naziv filma na to upućuje.

— Svakako večeras nemamo nekih obaveza.

— Dakle, idemo.

»Slatka mala« je film o javnoj kući klasičnog tipa. Vlasnica je neka drogirana starica. Zarađuje se odlično. Čak toliko da se sav novac ne može ni potrošiti. Klijentice se angažiraju, ali i »odgajaju« za taj posao. Niske strasti i pobude kupuje se na licitacijama. Živi se kratko, ali se živi »kao u raju«.

Malobrojni posjetioci kino-predstave poneku i prozbore. Scene i slike šokiraju. Poneko se cinično oglasi. Čovjek da zanijemi, pita se: »Zar smo dotle došli?«

— Što veliš na sve ovo? — kiselo je upitao na izlasku iz sale jedan od one dvojice što su pogrešno odabrali zabavu.

— Zar se takve stvari kod nas uopće prikazuju?

— Da li naši distributeri znaju šta uvoze i za šta daju novac?

— Učenici koji vide ovakav film neutraliziraju sve odgojno što su u školi naučili — reče jedan od te dvojice.

I MI SE PITAMO:

Znaju li naši kulturni radnici što se po našim kino-dvoranama vrti i prikazuje? Ima li itko odgovoran za te stvari? I kome odgovara?

Ili se jednostavno kupuje »mačka u vreći«, pa i ta kultura postaje upravo nekulturom?

Bila bi prava sreća da je »Slatka mala« jedini takav film koji se »vrti« po našim kino-dvoranama! Kada ne bi bilo upravo čitavih »krevetskih« serija, poput onoga filma koji je u Beogradu odnio rekord po broju posjetilaca za 1978, a naslov mu je »Hopa cupa u krevetu«.

Smije li zarada biti jedini kriterij pri probiranju filmova? Zar je novac najveća vrednota do koje nam je stalo?

PAZI ŠTA GLEDAŠ!

Film je, inače, dobra stvar. Izvanredan izum. Ima filmova i lijepih, i dobrih, i zabavnih.

Prava je šteta što nisu svi takvi!

Lako je kada se zna da je film nepristojan. Na takav se film ne ide i gotovo.

Ali kada zabasaš u kino, ne znajući da je film nevaljao i nepristojan. Šta onda?

Tu treba pokazati da si pravi kršćanin. Nije dosta gledati film i misliti: »Ja ne odobravam«. Nečista slika usječe se u pamet i protiv volje. Poslije će ti se stotinu puta povratiti u glavu. I kada se moliš Bogu nećeš se moći osloboditi tih nevaljalih slika iz filma.

Ima jedan temeljitiji, kršćanski način:

Bilo je to u jednoj misijskoj zemlji. Sestre misionarke skupile nekoliko mladih, čednih djevojaka, pa ih odgajale, ne bi li i one jednog dana postale redovnice. A upravo to nije želio poganski poglavica u tom mjestu. Mrzio je Krista i kršćanstvo. Da se osveti sestrama, naredi da njihove kandidatkinje moraju poći u kino, jer se daje film koji mora sva mladež vidjeti.

Sestre su učinile kako je naređeno. A film je bio uistinu nepristojan. Skoro bi mogli reći đavolski.

Kada su se djevojke vratile, dočekale su ih sestre i pitale:

— Šta se je prikazivalo, djeco?

— Ne znamo! — odgovorile su.

— Zar niste bile u kinu?

— Bile smo ali ne znamo.

— Kako je to moguće?

— Mi smo se zdogovorile da ćemo zaklopiti oči i tiho moliti krunicu u tami. Tako smo i učinile. Ne znamo ni naslova filma.

To je pravi način, to je kršćanski postupak!

Bježi od napasti, ako neće ona od tebe!

Kuga za dušu

(arapska priča)

Negdje u pustinji sastadoše se dva putnika: jedan beduin i kuga.

Dokle ti? — upita kuga.

— Ja u Bagdad, da kupim turban. A dokle ti?

I ja u Bagdad — odgovori kuga. Idem da pomorim pet tisuća ljudi.

— Onda ti hajde, a ja ću pričekati dok ti ne obaviš posao, — reče joj beduin. I molim te, kugo, budi dobra pa se na povratku navrati opet ovamo, da ja budem siguran za svoj život.

Kuga obeća i ode u Bagdad.

Već sutradan počeše stizati prvi bjegunci iz Bagdada i javiše da je kuga pomorila pet tisuća ljudi. Prekosutra javiše za novih pet tisuća. I tako pet dana, svaki dan novih pet tisuća.

Šestog dana evo ti i kuge.

— Zašto si mi slagala? — napade je beduin. Rekla si mi da ćeš pomoriti samo pet tisuća, a ti ih pomori 25 tisuća.

— Nisam ti slagala — odgovori mu kuga. Ja sam ih pomorila samo pet tisuća, a ostali su umrli od straha da ne umru.

***

Bludnost je kuga duše!

Mladiću! Djevojko! Ako te shrva napast, učinio si jednu glupost. Ali nemoj onda učiniti drugu još veću: nemoj se pustiti kao tikva niz vodu! Nemoj ostajati u stanju grijeha! Diži se što prije! Ne dopusti da se uspavaš u grijehu!

Više ih propada od straha, nego od teškoće napasti.

Nema ništa nemoguće. Pogotovo za tvoje mladalačke godine, za tvoju mladalačku snagu.

Znaj, ima Boga. Ima i Njegove pomoći!

Ne umiri od straha!

Možeš se oteti! Samo pokušaj pa ćeš vidjeti!

Ali pokušaj onako mladalački i junački: sa svom snagom svojom.

VRAŽJA TAKTIKA

Đavao ima svoju taktiku da navede čovjeka na grijeh. Najprije nam prikazuje grijehe kao nešto lijepo i zavodljivo. Slično tome postupaju i lovci na medvjede. Lovci znaju da je medvjed pohlepan za medom. Čim osjeti miris meda, on trči prema njemu, makar bilo i daleko. Znajući tu medvjeđu slabost prema medu, lovci to spretno koriste. Stavljaju mu med pomješan sa alkoholom ondje gdje će medvjed naići. Naiđe medvjed, pojede med, a s njim i alkohol i tako se opije da više nije u stanju bježati. Tada ga lovci lako svladaju.

Tako postupa i đavao: stavlja nam pred oči med, tj. prikazuje nam grijeh i kao nešto slatko, ugodno i zamamno. Ali jao! Kad grešnik okusi med, to jest kada sagriješi, uvidi da je prevaren. No već je kasno, već je grijeh počinjen.

Tko s vragom tikve sadi, o glavu mu se razbijaju, veli naša poslovica.

Tko jaši na tigru, ne može više s njega sjašiti, veli indijska poslovica.

LJUBAVNE GESTE MEĐU ZARUČNICIMA

Potrebno je da istaknemo: govorimo o zaručnicima. Oni se vole, u to nema više nimalo sumnje. Oni namjeravaju da se uskoro uzmu, da se vjenčaju. Tu više nema sumnje u eventualni mogući raskid. Njihova ljubav i namjera da se vjenčaju već je poznata roditeljima, rođacima i prijateljima. Još samo malo vremena, možda, tek koji dan, pa će zauvijek postati potpuno svoji. postat će muž i žena, postat će »dvoje jedno tijelo« (Post 2,24).

Sada bismo mogli postaviti pitanje:

— Da li su razne geste kojima se izražava ljubav među zaručnicima kao što su poljupci, milovanja i zagrljaji nešto pozitivno, nešto vrijedno, ili su to slabosti, koje se, doduše, čine, ali se preko toga prelazi?

Naš odgovor je ovakav:

— To su vrijednosti — ukoliko su izražaj ljubavi. A izražaj ljubavi su onda ako po njima ljubav još više raste.

NISU SVI POLJUPCI ISTI

Postoji više vrsta poljubaca:

1. **Običan poljubac** — to je onaj, mogli bismo reći uobičajeni poljubac pri pozdravu, oproštaju, rastanku, pri čestitanju ili u drugim sličnim zgodama. Takav se poljubac smatra činom učtivosti. Možda nije higijenski, ali nikada nije nemoralan.

2. **Ljubavnički poljubac.** Taj se uvijek izvodi u usta, duže traje i izravno podražuje i budi seksualne želje. Često se upravo namjerno ide za buđenjem takvih želja. Takav je poljubac dozvoljen jedino među bračnim partnerima.

3. **Zaručnički poljubac** — to je poljubac koji izražava i potvrđuje iskrenu i pravu zaručničku ljubav. Takav je poljubac prirodan, zakonit i dozvoljen. To je uvijek nova potvrda ljubavi i po sebi nema u njemu ništa loše.

Što smo rekli o poljubcu mogli bismo reći da važi i o milovanju, zagrljaju i ostalim sličnim izražajima ljubavi. Prirodno je da takvi izražaji ljubavi i nježnosti imaju odjeka i na seksualnom području ili ga bar lako mogu imati. Pri tome važno je naglasiti: ta probuđena seksualnost mora ostati u granicama naše kontrole. Ako to nismo u stanju postići, onda je bolje i sigurnije privremeno (do iza vjenčanja) odreći se takvih izražaja ljubavi i pažnje, nego se izlagati opasnosti da pogriješimo.

Nisu svi ljudi jednako osjetljivi niti jednako strastveni. Što bi nekom bilo dozvoljeno i potpuno bez pomisli na grijeh, to će drugim biti zabranjeno, i obrnuto.

Razjasnimo to primjerom!

Zaručnik je poljubio svoju zaručnicu. Poljubac je čedan, bez ikakve zle namjere. Ali mladić, recimo, gotovo uvijek doživljava da mu takav poljubac budi veoma jake nečiste želje. Poljubac koji on čini po sebi je nedužan čin, ali je za njega to opasnost da ga ne navede na bludnost.

Navedimo i drugi primjer.

Jedno od njih dvoje primjetilo je da njegovi prirodni i obični izražaji ljubavi u drugome proizvode prekomjerne reakcije, prekomjerna uzbuđenja. Šta tada?

U tom slučaju u ime same njihove ljubavi i u interesu njih oboje treba te izražaje ljubavi svesti na ispravnu mjeru, kako ih ne bi ti dokazi uzajamne ljubavi doveli do grijeha.

POTREBA OPREZNOSTI

Opasno je vatrom se igrati — veli narodno iskustvo.

— Tko ljubi pogibao u njoj će i poginuti! — veli sv. Pismo.

Baš kad je govor o tim izljevima ljubavi među mladima, pa makar se radilo i o zaručnicima, nikada nije na odmet napominjati i opominjati na oprez. Neka u tom pogledu govori i ovaj istiniti slučaj jedne naše djevojke:

Bila je to dobra djevojka. Svakog prvog petka dolazila na ispovijed i pričest. Godinama tako.

Imala je mladića. Voljeli su se i to silno, mladenački. Bila je to ljubav čista, čedna, poštena, kršćanska, bez zamjerke. Pet godina je tako trajalo. Voljeli su se, sastajali i zabavljali. Nikada mu nije dopustila ni da je prstom takne, niti da joj rekne ma i jednu nepristojnu riječ.

I onda:

On polazio u vojsku. Rastajali se. Molio ju je da mu dopusti da je poljubi.

— Hajde, neće me, valjda, radi toga đavao odnijeti! — rekla je i dopustila.

On je otišao u vojsku, a u nju kao da je netko ubacio živu žeravicu . . .

Kad je došao na prvo odsustvo, dopustila mu je stotinu poljubaca i zagrljaja.

Kad je došao na drugo odsustvo, otišli su vrlo daleko sa intimnostima. Nije se više moglo ni govoriti o nevinosti . . .

Kad je došao potpuno iz vojske živjeli su kao da su muž i žena, premda nisu bili vjenčani . . .

Ona je zanijela. Očekivala je dijete. A on? Nasitio se njezine ljubavi pa počeo tražiti novu, zanimljiviju. Kad su roditelji saznali za njezinu sramotu, otac je izbacio iz kuće:

— Vrag te ponio, pa neka te i odnese! — rekao joj je s kućnog praga.

Plakala je i molila me:

— Kažite, velečasni, svakoj djevojci da prvi poljubac ne daju momačke usne, nego đavlije!

Koja korist, ako i kažem?

Djevojke će opet misliti, da one bolje znaju!

R.

Čovjek ima jedno prirodno pomagalo u borbi protiv bludnosti, koje mu mnogo pomažu da ostane čist, naravno, ako to želi. To pomagalo zove se:

STIDLJIVOST

Stidljivost se pojavljuje kod čovjeka kao prirodna tendencija za očuvanje osobnog intimnog područja. Nisu to stvari samo u vezi seksa i seksualnosti.

Na primjer: dječak ili djevojčica pišu dnevnik. Tu iznose svoje najtajnije misli, osjećaje i ostalo posve intimno njihovo. Veoma su zainteresirani da nepozvano oko ne zaviruje u njega.

Netko je siromašan i stidi se priznati svoju siromaštinu pred drugima, pa se »napinje« u društvu kako se ne bi otkrilo to njegovo siromaštvo te plaća »cehove«, koji mu kasnije prisjedaju.

Netko je opet bolestan i veoma mu je stalo da se ta njegova bolest ne otkrije. Smatra to nečim sramotnim, premda to objektivno nije, pogotovo kada on sam nije ništa kriv radi svoje bolesti.

Međutim, nas ovdje posebno zanima ona vrsta stidljivosti koja je vezana za seksualnost. Ta stidljivost ravna i rukovodi prvenstveno one izvanjske čine koji su po sebi upravljeni k spolnom životu. Mogu to biti **razgovori** upravljeni u tom pravcu, **čitanje knjiga, svirka, pjevanje pjesama, pogledi, poljupci, zagrljaji, doticanje** tijela osobe drugoga ili istoga spola.

Svi ti čini po sebi nisu zli. Ali mogu postati zli, i to na tri načina:

1. **po namjeri činioca** — s obzirom na svrhu s kojom ih izvodi;
2. **zbog načina** kako se izvode;
3. **zbog pogibelji** kojoj nas izlažu da sagriješimo.

To ćemo malo rastumačiti:

1. Po NAMJERI činioca može se povrijediti stidljivost i običnim stiskom ruke pri rukovanju, da i ne govorimo o poljupcima, zagrljajima i slično. Sve zavisi o namjeri s kojom se nešto čini. Ako imamo namjeru da pobudimo požudu i grešnu želju kod osobe s kojom se pozdravljamo, rukujemo, ljubimo, grlimo i slično, onda su i svi takvi čini grešni i prema tome zabranjeni.

2. Zbog NAČINA na koji činimo gore nabrojane čine Nije isto doticati sebe ili drugoga, osobu istoga spola ili drugoga, rođaka ili stranu osobu, činiti to u tami i tajnosti ili javno i sl.

3. Zbog POGIBELJI kojoj se izlažemo da pobudimo u sebi ili drugome požudne misli i želje i da eventualno na njih pristanemo. Tu ima velikih razlika između pojedinih ljudi: isti čin na nekog djeluje jače i brže, dok na drugoga djeluje slabije ili nikako. Prema jačini toga utjecaja na izazivanje požude treba procjenjivati da li je nešto za nekoga dopušteno ili zabranjeno, strogo zabranjeno ili potpuno dopustivo. Nije isto gledati golotinju naslikanu ili istu stvar promatrati u zbilji, neće ista predstava djelovati jednako na tek probuđenog mladića kao na odrasla čovjeka. Nekome će poljubac voljene djevojke prouzročiti strahovito buđenje požudnih misli i želja, dok će kod drugoga isti takav poljubac biti potpuno bezopasan.

STIDLJIVOST TREBA NJEGOVATI!

Nije nimalo lijepo uništavati krepost stidljivosti. Nju treba njegovati. Ona nas odvraća od mnogih grijeha i napasti. Stoga će pametni roditelji još iz malena učiti dijete toj kreposti.

Ništa ne uništava tu krepost tako brzo i temeljito kao grijesi protivni toj kreposti. Stoga svatko tko se odaje bludnosti gubi stidljivost. Isprva ide to polako, a kasnije najednom se začudimo i pitamo se: — Šta to bi s našom nekadašnjom stidljivošću?

Čuvajmo se nečistih i bezobraznih razgovora!
Jer ne griješi samo onaj tko »bezobrazluke« priča!
Nego i onaj tko ih dobrovoljno sluša!
I onaj tko se smije na bezobrazne viceve!
I onaj tko ih prepričava!
I onaj tko nagovara drugoga da se to prepričava!

Ne kažemo da su takva prepričavanja uvijek teški grijesi — premda se katkada može i to dogoditi (ako takve stvari pričamo pred djecom, pa ih sablažnjavamo) — ali svako

takvo prepričavanje i zabavljanje je ŠIRENJE NEČISTE ATMOSFERE oko nas, koja je, priznajmo otvoreno, već i onako previše zagađena, a to nije ni lijepo ni kulturno ni bez grijeha!

RADIJE OČI NEGO DUŠU

Za vrijeme husitskih ratova u Lignitzu odigrao se slijedeći događaj:

Neka banda provali u samostan časnih sestara sv. Benedikta. Kad je kolovođa bande stigao pred samostan, već su neki njegovi drugovi bili prodrli unutra. Čim je zapovjednik bande opazio na vratima samostana mladu redovnicu, zastade, zagleda se u nju i naredi:

— Svi van iz samostana!

Dao je dozvati glavaricu samostana i obeća joj da će čitavu samostansku zajednicu poštedjeti, ako mu dozvoli da povede sa sobom onu mladu redovnicu, koja je na vratima. Bila je to mlada, upravo najmlađa sestra, koja je tek položila redovničke zavjete.

— Što vam se toliko svidjelo na meni, da baš mene jedinu tražite? — upitala je mlada redovnica.

— Tvoje oči!

— Dobro, ako je tako, pričekajte, odmah ću se vratiti.

Malo iza toga pojavila se ponovno mlada redovnica. Iz očnih šupljina tekla je krv, a na ispruženim rukama nosila je oba oka.

— Evo ti moje oči, a nas pusti na miru! — rekla je.

Anali samostana, u kojima je ta zgoda opisana, nadovezuju na to još ovo: razbojnici su smjesta pobjegli i nikada se više nisu vratili.

— Ako te tvoje oko navodi na grijeh, iščupaj ga i baci, jer ti je bolje bez oka ući u život ... nego li biti bačen u propast. (Mt 18,8)

ŽENE, PAMET U GLAVU!

Iza ovoga posljednjega rata sve češće susrećemo na svakom koraku i u svakoj situaciji — počevši od novina i plakata, do televizije, filma i kazališta — obnaženu ženu. Tako smo stvorili ŽENU-OBJEKT, a ne ženu LIČNOST. Stvorili smo predožbu o ženi koja služi kao predmet zadovoljstva. To je čisto muški, sebični odnos prema ženi, koji nema ništa zajedničko sa, toliko danas naglašenom, jednakosti spolova, s emancipacijom žena, s feminizmom.

Stoga, žene, pamet u glavu!
Ne dajte se! Ne dopustite da postanete igračke u muškim rukama!
Budite subjekti, a ne objekti!
Budite ličnosti, a ne igračke tuđim strastima na veselje!

Lovac na trofeje

Iz pisma dvadesetogodišnjeg mladića prenosimo doslovce:

— Imam 20 godina. Volim sve što vole mladi — provod, igranke, kino, muziku ... Imao sam puno djevojaka, njih oko 30. Sve su se one bile zaljubile u mene. Išao bih s jednom najviše 30 dana, onda bih je ostavljao i polazio s drugom. I uživao sam što ona prva pati za mnom.

— Često sam od djevojaka dobivao na poklon lančić, prsten, narukvicu i sl. Sve je to bilo ili od zlata ili bar od srebra. Ja te trofeje skupljam i uživam u njima. Nijedan nisam nasilno uzeo. Sve sam dobijao kao uspomenu, dragovoljno datu.

— Djevojke su mnogo patile za mnom, plakale, prijetile mi preko pisama samoubojstvom. Bilo je čak i pokušaja samoubojstva, ali na sreću sve se dobro završilo ... Ja sam volio svaku samo tri dana. Kasnije se ohladim i već mislim na drugu ...

— Želio bih da se smirim i uozbiljim. Ali ne mogu, uvijek me privuče neka nova i stalno hoću da se povećava broj djevojaka s kojima sam se zabavljao. Ne znam ni sam čemu to vodi. Mnogo volim lutati. Po cijeli dan nisam kod kuće. Malo, malo — pa me nema po cijele noći...

Ne mislimo odgovoriti ovom mladiću, niti ga savjetovati. Čini nam se da ga je trebao Bog stvoriti pijetlom mjesto čovjekom, pa bi sve bilo u redu. Eto, šta biva s djecom kojima se sve udovoljava dok su mladi. Štogod mu se prohtije, to i dobije. O odricanju ni pojma nema. I kad takav, neizgrađen i neodgojen uđe u život, postaje napast i opasnost za okolinu.

Pismo ovoga mladića smo donijeli na ovom mjestu više radi djevojaka, da im pokažemo na šta sve mogu naići. Željeli bismo da se pričuvaju i da ne postanu nečiji »trofej«!

NAJVAŽNIJI ISUSOV ZAKON

— Kako glasi najvažniji Isusov zakon?
— LJUBI BOGA I BLIŽNJEGA! To je najvažniji zakon Isusov.
— I to: Boga NADASVE, a bližnjega KAO SAMOG SEBE!
Svako navješćivanje Evanđelja ostaje mrtvo slovo na papiru, ako se ne vodi briga o toj zapovijedi.
— Tko ljubi Boga, taj će stvarno ljubiti i bližnjega. Takav ne može čuvati novac, nego ga dijeli onome tko oskudijeva, — veli sv. Maksim.

SPOLNI ŽIVOT I BRAK

U današnja vremena osobito je važno naglasiti ovo: **provoditi spolni život slobodno je i bez grijeha samo u zakonitom braku.** Dakle, tek brak je pravi i naravni cilj i temelj svake spolne ljubavi. Tek tu ljubav dolazi do svog punog izražaja.

BRAČNA LJUBAV

— Što je bračna ljubav?
Možda bismo na to mogli ovako odgovoriti:
to je jedinstvo između dva voljena bića,
i to jedinstvo srdaca,

jedinstvo duhovnog, odnosno duševnog svijeta,
jedinstvo voljā i željā da se jedno drugome potpuno daruju;
to je traženje drugoga i potreba onoga drugoga;
to je trpljenje kad je onaj drugi odsutan;
to je razumijevanje i potpuno prihvaćanje osobnosti drugoga;
to je ono što Bog veli u svetom Pismu:
»DVOJE U JEDNOME TIJELU«.

***

Drugi vatikanski sabor u svom dokumentu »Crkva u suvremenom svijetu« u broju 49. daje prilično izražajan opis bračne ljubavi:

— Ta izrazito ljudska ljubav, budući da struji od osobe k osobi, privrženošću slobodnog htijenja, obuhvaća dobro čitave osobe. Stoga je ona kadra posebnim dostojanstvom obogatiti tjelesna i duševna očitovanja te ih oplemeniti kao elemente i posebne znakove bračnog prijateljstva. Tu ljubav se Gospodin udostojao iscijeliti, usavršiti i uzdignuti je posebnim darom svoje milosti i ljubavi. Ujedinjujući ljudsko i božansko, takva ljubav navodi supruge da se slobodno daruju jedno drugome dokazujući to nježnim osjećajima i djelom. Ona prožima sav njihov život; štoviše ona se sama usavršava i raste velikodušnim izvršavanjem. Daleko dakle nadvisuje puku erotičku privlačnost koja, budući da se uzima egoistički, brzo i bijedno iščezava.

Prevažan je i slijedeći dio toga broja u kome se opisuje vrijednost i dostojanstvo samog bračnog čina među supružnicima, stoga nastavljamo dalje citirajući koncilski dokumenat:

— Ta se ljubav posebno izražava i dopunjuje u samom bračnom činu. Zato su čini kojima se supruzi međusobno intimno i čisto sjedinjuju časni i dostojni. Kad se obavljaju na doista ljudski način izražavaju i produbljuju međusobno darivanje, ko-

jim se supruzi, radosni i zahvalni, uzajamno obogaćuju. Ta ljubav koju potvrđuje uzajamna vjernost, a nadasve posvećuje Kristov sakramenat, ostaje nerazrješivo vjerna tijelom i dušom u sreći i nesreći.

U tako shvaćenoj bračnoj ljubavi — a to je jedino ispravno i čovjeka dostojno shvaćanje ljubavi — jasno je da nema mjesta bračnoj nevjeri ili preljubu, mijenjanju bračnih partnera, kako se to u moralno-bolesnim, tobože modernim sredstvima danas običava činiti. Stoga se u gore spomenutom dokumentu nastavlja:

— Bračna ljubav isključuje svaki preljub i rastavu. Isto tako, ako se prizna osobno dostojanstvo žene i muža u uzajamnoj i potpunoj ljubavi, jasno se pokazuje jedinstvo (jedna žena — jedan muž) ženidbe koje je Gospodin potvrdio.

Da ovako idealno shvaćeno zajedništvo u braku i samu bračnu ljubav i vjernost nije lako sačuvati kroz cijeli život, to je svakome jasno. Da bi se to moglo ostvariti potrebna je milost i pomoć Božja. Stoga se nastavlja u dokumentu dalje kako slijedi:

— Za ustrajno vršenje obaveza ovog kršćanskog poziva traži se osobita krepost: zato će supruzi milošću okrijepljeni da provode svet život, postojano gajiti i molitvom tražiti čvrstoću ljubavi, velikodušnost i duh žrtve.

KRŠĆANSKI KATEKIZAM O BRAČNOM ŽIVOTU

1. Što veli Isus Krist o vezi između muža i žene? Odgovor: — U početku stvorenja stvorio je Bog muško i žensko. Zato će ostaviti čovjek svoga oca i majku i prionuti uz svoju ženu, pa će oboje biti samo jedno tijelo ... Što je dakle Bog sastavio, čovjek neka ne rastavlja. (Mk 10,6—9)
2. Koja međusobna prava dobivaju bračni drugovi po ženidbi?

To su: pravo na bračni život i ljubav, zajednički život i sve drugo što nužno tome pripada.

3. Smije li jedna stranka drugoj uskratiti bračni život? Odgovor: Nijedna stranka ne smije drugoj uskratiti vršenje bračne dužnosti, osim iz veoma važnih razloga.
4. Smije li se muž i žena uzdržavati od bračnoga života? Odgovor: Samo međusobnom privolom to je dopušteno, tj. ako se oboje složno i dragovoljno tako zdogovore. Takav dogovor može biti na kraće ili duže vrijeme.

ZLOČIN IZ STRAHA

Mnoga zla i teške sudbine u životu imaju svoj korijen u nepoštivanju VI. zapovijedi Božje. To će nam pokazati i ovaj istiniti događaj:

Tog četvrtka oko osam sati izjutra otvorila su se teška zatvorska vrata. Nakon izdržane kazne od osam mjeseci, Žan Lekur pušten je na slobodu. Čim je prekoračio zatvorski prag, izderao se na dvije žene, koje su ga čekale pred zatvorom:

— Gadure! Zašto niste došle na vrijeme?

Tako je Žan pozdravio svoju majku, staru 58 godina i sestru, staru 32 godine. Umjesto da se baci u zagrljaj osobama koje bi trebalo da mu budu drage, on ih je zasuo psovkama i uvredama.

Bez nježnosti

Tako su dvije žene koje dobro poznaju Žanovu brutalnost shvatile da će ponovno biti izložene najgrubljim napadima. Jer Žan nikada nije imao nimalo nježnosti i poštovanja prema svojoj obitelji. Između pojedinih krađa i tučnjava, Žan se vraćao kući samo kada bi mu trebalo novaca. Svoje kaprice provodio je u nastupima ludila, majku i sestru tukao je do iznemoglosti.

Majka Lucija i sestra Žozian došle su pred njega zato što je on to izričito naredio. Sve što su činile, činile su iz straha.

Ova neobična trojka krenula je ka predgrađu Fus, u svoju kućicu pored jezera Labar. Uz put Žan nije prestajao da grdi majku i sestru i da im dijeli udarce. Kada su stigli kući, došlo je do žestoke svađe. Žan Lekur je predbacivao sestri što želi da započne novi život sa čovjekom za koga namjerava da se uda.

Nešto kasnije situacija se malo smirila. Dvije žene su gorko plakale. Samo na časak Žan se raznježio. Bilo mu je žao što je

tukao majku i sestru. Predložio im je da mu vežu ruke kako ih više nikad ne bi udario.

— Samo svezanih ruku ja mogu biti ljubazan s vama — rekao je Žan.

Što se tada dogodilo?

Scena koja prelazi okvire zdravog razuma.

Čim su zavezale Žanu ruke, majka i sestra su kao pomahnitale počele da ga udaraju. Zgrabile su bat i komad drveta i počele udarati ga po glavi. Žan je urlao od bola, dozivao u pomoć i najzad se srušio na pod. Da bude sigurna da se definitivno oslobodila terora, Žozian je zgrabila komad užeta, vezala ga bratu oko vrata i stezala sve dok ovaj nije izdahnuo.

Revoltirane robinje postale su ubice svoga dželata...

Nakon izvršenog zločina, majka i kćerka su otišle u prvu policijsku stanicu i prijavile se.

— Ubile smo ga iz straha. Nismo više mogle podnositi njegov teror — izjavile su.

Dežurni inspektor u prvi momenat nije mogao povjerovati u njihovu priču.

— Da mi nismo ubile njega — objašnjavale su dalje — Žan bi sigurno ubio nas obje.

U svakom slučaju tragedija se mogla očekivati — izjavio je Adrijan, otac žrtve. — U posljednje vrijeme Žan je prijetio da će nas sve poubijati.

Skrhan bolom, otac je pričao kroz suze:

— Bio je osoran, svadljiv i prijeke naravi. Nije ličio na nas. Znate... ja i nisam njegov pravi otac... Moja žena mi je priznala da je imala odnose sa susjedom dok sam ja bio odsutan. Kada je primjetila da je trudna, bilo je kasno. Šta sam mogao da uradim? Oprostio sam joj i priznao dijete.

Život u paklu

»Nikad jedno zlo ne dolazi samo« — veli narod. Tako je bilo i u ovom slučaju. Jednoga dana Lucija je doživjela tešku prometnu nesreću. Smještena je u bolnicu gdje je ostala duže vrijeme na liječenju. Društvo za brigu o djeci smjestilo je maloga Žana kod jedne obitelji.

— Dječak se vrati kući — nastavio je svoju priču otac Adrijan — sa punih 15 godina. Nismo ga mogli prepoznati. Sve što ne valja naučio je u toj obitelji koja je trebala da mu pruži toplinu, ljubav i da mu nadomjesti roditeljsku pažnju i brigu.

Kao svjedok na suđenju pojavio se i prvi susjed.

— Ja imam sina policajca — rekao je susjed. — On je pokušavao da urazumi Žana, ali nije imao uspjeha. Nekoliko puta moj sin je morao privoditi Žana u zatvor. Tada bi uslijedio prijateljski razgovor. Međutim, Žan je samo psovao i prijetio.

— Jednoga dana, kad je došao kući — pričao je dalje Adrijan — Žan je prisilio svoju rođenu sestru da s njim vodi ljubav. Ona se opirala. Tada joj se zaprijetio da će je ubiti. Govorio joj je da

je voli na svoj način i da će se ona i sama uskoro u to uvjeriti. Jednoga dana odveo ju je u susjedni grad gdje je bio našao privremeno zaposlenje. To je trajalo svega sedam dana. Žan nije mogao raditi. Nije navikao. Pošto mu je uvijek trebalo novaca, predložio je sestri da »zarađuje na ulici«.

I ona je radila. Žan je stalno bio iza nje kao njena zla sjenka. Za nekoliko godina »rada na ulici« rodila je troje djece, ni jednom djetetu se ne zna otac.

Život Žoziane, njene majke i njenog oca bio je pravi pakao. Žan, koji je saznao da je rođen u grešnoj ljubavi, nije htio prihvatiti tu obitelj kao svoju. Posvuda je pričao da je to njegova osveta.

Lucija i Žozian su, nakon istražnog postupka puštene iz zatvora. Zajedno sa Adrijanom, ocem, životare svoje dane, svjesne svoga zločina...

M. F.

Nastrano shvaćanje braka

Ima vjenčanih ljudi koji se u braku ne drže nikakvih zakona i ne paze na bračnu vjernost. Bračne čine vrše protiv naravi. Djece uopće nemaju ili imaju samo jedno. U njihovim je brakovima sve nastrano.

Ima ih koji se čak rugaju obiteljima s više djece. Kako je bolno čuti oca ili majku kad se tuže kako im se u susjedstvu ili na selu rugaju što imaju puno djece. Mjesto da se sa svih strana čuju pohvale o obiteljima s brojnom djecom, mjesto da se natječu tko će im više pomoći, bilo u hrani ili odjeći, u novcu, pri školovanju ili dobivanju zaposlenja, oni se još rugaju i takve obitelji preziru. Čestite obitelji, koje se u svom obiteljskom životu drže i prirodnih i Božjih zakona, smatraju manje vrijednim, nemodernim, glupim, nesnalažljivim i zato ih zapostavljaju i preziru.

To je otprilike isto kao kad bi netko hvalio otmičara, propalicu i ubojicu, a kudio poštena čovjeka i govorio:

— Vidiš kako je onaj čovjek pametan i snalažljiv, a ti lud, koji nikad ništa nećeš imati!

Čemu zakoni koji propisuju pravednost i poštenje, ako kršitelji zakona imaju veći ugled i veću vrijednost nego ljudi koji te zakone opslužuju? No, ne dajmo se zavaravati. Iza svakoga zakona stoji njegov zakonodavac. Ni jedan zakonodavac ne stoji skrštenih ruku kad se njegovi zakoni krše. Zakonodavac je već unaprijed predvidio kazne za prekršioce zakona.

Zar mislite da to vrijedi samo za zemaljske zakone i zakonodavce?

Zar mislite da će Bog ostati ravnodušan i nezainteresiran da li se Njegovi zakoni vrše ili krše? Zar mislite da će mu to biti svejedno?

Onaj, koji je rekao i naredio: — NE UBIJ! — zar će ravnodušno gledati kako se ubijaju nevina dječica?

Onaj, koji je rekao: — NE SAGRIJEŠI BLUDNO! ... NE ČINI PRELJUBA! — zar će ostati ravnodušan i po strani, kada toliki od svetosti bračne sobe načiniše bludilište? Ili od svojih stanova načiniše odaje za grupni seks?

— Ne! Neće ostati po strani. Nego će takve kazniti. I bolje da ta kazna bude ovozemaljska, nego tek na drugome svijetu. Neka će majka-nemajka oboliti od raka ili druge kakve teške bolesti, te brzo otići za svojim pobačenim čedom. Druga neće oboliti, ali će joj grižnja savjesti zagorčati premnoge dane na zemlji. A pod stare dane naći će se u samotinji i bijedi, dok će joj ista smrt biti zdvojna i preteška.

Čestitim roditeljima dat će Bog zdravlje, mirnu savjest i zadovoljstvo. Uživat će u djeci svojoj i pod svoje stare dane, gledajući ih kako divno napreduju, kako staju na vlastite noge, kako lijepo privređuju, kako se rado navraćaju u roditeljski dom. Širit će im se roditeljsko srce od zadovoljstva i duševne sreće gledajući sve to već ovdje na zemlji, dok ih glavna nagrada čeka tek u vječnosti.

ŠTO VELI CRKVA ZA ABORTUSE?

Oni koji prouzrokuju abortus ili pobačaj — bilo da to čine NAGOVARANJEM ili POMAGANJEM, ili ZASTRAŠIVANJEM (zastrašuje muž ženu da će je ostaviti ako ne abortira, zastrašuje liječnik ženu da će podleći ako ne abortira i sl.) — krivi su najgadnijem umorstvu. Počinjaju teški zločin. A povrh svega upadaju u kaznu IZOPĆENJA iz svete Crkve.

Neka je i sama pomisao na abortus daleko od tvoje duše!

Iz pisma jedne majke

Ovo su misli izvađene iz pisma jedne majke koja je imala i podigla 12 djece. Radi štednje prostora ne donosimo cijelo pismo nego samo nekoliko misli:

— Djeca iz brojnih obitelji redovito su odgojenija, društvenija i milosrdnija nego djeca iz malih obitelji. Pitat ćete zašto? Zato, jer su rasla u ozračju koje izvanredno pogoduje razvoju tih vrednota. Takva su djeca uvijek zadovoljna onim što im se pruži, međusobno se vole, nisu sebična, jedni drugima pomažu ...

Nije kriva samo oskudica

— ... Ne može se sve svaljivati samo na besparicu i stambenu neudobnost. Koliko ima obitelji koje plivaju u raskoši, a ipak nemaju djece. Oko djece treba brige i napora. To je glavni razlog zašto mnogi od njih bježe... Molim vas, zar se ijedno životno djelo može ostvariti bez brige, bez truda i napora? ... Danas se često može čuti obijesno dobacivanje, da samo lude žene koje ne znaju iskoristiti život, rađaju brojnu djecu ... Ako je smisao života samo u uživanju i užitcima, onda takvi imaju pravo! No, ako život ima neki drugi viši smisao, onda takvi nemaju pravo! U tome je stvar...

Šta je zdravlje?

— ... Ako promatramo mlade jednodjetetne ili dvodjetetne majke, lako ćemo opaziti kako su mnoge od njih u stalnoj nekoj živčanoj napetosti. I same se tuže na nervozu i živčanu rastrojenost. Pitam se: od čega su izgubile živce? A nisu se namučile ni rađanjem ni njegovanjem brojne djece. Najčešće je tu samo jedan odgovor:

— One su izgubile živce upravo radi izbjegavanja djece. Od mnogih prekinutih snošaja, od počinjenih abortusa, od gomile progutanih pilula protiv začeća i ostalih lijekova. Sve im je to zatrovalo organizam. Ne govorim to sama od sebe. O tome sve više i sve češće govore i liječnici. Pa nije li onda točno da se i sama priroda osvećuje onome tko krši zakon Božji i Božje zapovijedi?

— ... Morale bi sve žene biti na čistu da je ono što je bilo protuprirodno i grešno prije deset ili pedeset godina, jednako protuprirodno i grešno i danas ... Zar sprječavanje začeća, a pogotovo ubijanje već začetog djeteta nije protuprirodan i grešan čin? ... Na žalost mnoge današnje žene neće to da uvide i shvate! Izlažu se i tjelesnoj i duševnoj pogibelji samo da ne postanu majke.

JEDNO PITANJE SAVJESTI

— Da li svaki bračni odnos mora imati kao jedini cilj začeće djeteta?

Gornje pitanje postavio je jedan vjernik »Glasu koncila« još prije par godina. Evo njegovog dopisa:

— Pred svaki veliki blagdan uhvati me strah i muka jer imam običaj te dane pristupiti svetim sakramentima. Meni je 36 godina. Oženjen sam i već imam troje djece. Žena i ja živimo u skladnom braku, ali ... Svaki put kada trebam pristupiti na svetu ispovijed hvata me strah i pitam se kako će reagirati svećenik kad mu kažem da ne želimo imati više djece, jer nam je to nemoguće. Po našim primanjima

ne spadamo u vrh, stan nam je pretijesan i za nas petero. Mi se više ne možemo u svojoj savjesti odlučiti za veći broj djece. A želimo živjeti dostojno ...

Ivica iz Zenice

Pitanje poput Vašega bilo je dosta često na stranicama našeg lista (»Glas koncila«), zbog toga nećemo davati opširan odgovor. Jedna od bitnih stvari jest da Vi u svojoj savjesti radite onako kako treba i živite u ljubavi. Ipak, čini se da ste u Vašem dopisu nedorečeni i da se u stvari u njemu krije pitanje Vaših spolnih odnosa, odnosno mjestu koje u tim odnosima treba dati ljubavi, a koje rađanju djece.

Najkompletniju i najbolju informaciju o tom pitanju možete naći u Koncilskim dokumentima koje je kod nas izdala »Kršćanska sadašnjost«. O tom govore mnogi dokumenti na raznim mjestima, posebno u dokumentu »Gaudium st spes« (Radost i nada). Tamo u broju 48 čitamo: da su ustanova ženidbe i bračna ljubav po svojoj naravi usmjereni na prokreaciju (rađanje) i odgoj. Nema dakle sumnje da je odnos među bračnim drugovima usmjeren prema rađanju djece.

No odmah slijedeći broj istog dokumenta govori o vrijednosti ljubavi koju jedan od bračnih drugova iskazuje drugoj osobi, koja je vrijedna i duboko ljudska, prožeta željom da ispuni ljubavlju voljenu osobu. U svakom slučaju ta ljubav je nesebična i prvenstveno usmjerena prema drugom, da usreći drugoga. Tu ljubav i Krist blagosivlje posebnim uzdizanjem te ljubavi (sakramenat ženidbe). Ljubav u bračnom životu je istaknuta kao najljepši ukras i bogatstvo i treba je njegovati i čuvati.

Tako jaka ljubav dobiva svoju puninu, jer je savršena, na najsavršeniji način, u novom biću, u djetetu. No to nije jedini i bitni cilj te ljubavi. Svaki ljubavni odnos u braku ne mora uroditi takvim plodom, što ne znači da ta ljubav nije u sebi bila i savršena i dobra i lijepa i sveta. Ako bi bila egoistična, ako bi joj prvenstveni cilj bio sebično zadovoljenje nagona, onda bi bila negativna, loša, zla. Kad se nešto sveto i savršeno iskvari, onda je to loše.

Poznati moralist B. Haering govoreći o tom pitanju kaže: »Narav seksualnog je usmjerena na ljubav ... To je od Boga blagoslovljena sila usmjerena na razmnožavanje ljudskog roda. Spolni užitak, tu ujedno ljubavnu sreću istinskog užitka usadio je Stvoritelj u ljudsku narav da bi se prevladao strah pred tegobama koje dijete donosi sa sobom roditeljima i da bi se sačuvala ljubavna privlačnost bračnih drugova. Naravni odnos između muža i žene u svojoj potpunosti je posvećen sakramentom ženidbe. Spolna požuda nije tim posvećenjem isključena. Ona je dobra i dostojna čovjeka ako je prožeta duhovnom ljubavlju osobe i konačno nadnaravnom ljubavlju.«

Završimo koncilskim navodom:

— Bračna i obiteljska zajednica je ... zajednica ljubavi ... duboko zajedništvo života i ljubavi.

Sada bismo mogli dati još samo kratak odgovor na pitanje postavljeno još na početku ovog članka:

— Da li svaki bračni odnos mora imati kao jedini cilj začeće djeteta?

— Jasno je da ne mora. Bračni odnosi — kako smo vidjeli — služe i za međusobno dokazivanje ljubavi među supružnicima. Također služe i stišavaju požude, što nipošto nije za zanemariti.

Ako se Crkva uprisutnjuje u obrani i promicanju ljudskog dostojanstva, ona to čini u skladu sa svojim poslanjem koje ne može, premda je religiozno a ne društveno ili političko, odustati od promatranja čovjeka u cjelini njegova bića ... Crkvi doista nije potrebno utjecati se sustavima i ideologijama da bi ljubila, branila i surađivala u oslobođenju čovjeka. U samom središtu poruke koju ona čuva i razglašuje, nalazi nadahnuće za djelovanje u korist bratstva, pravednosti i mira, protiv svakog podjarmljivanja, ropstva, diskriminacije, nasilja, nasrtanja na vjersku slobodu, na čovjeka, na život.

Ivan Pavao II, govor na otvorenju III. gen. konferencije latinskoameričkih biskupa u Puebli, dne 28. siječnja 1979.

Ribareva Jana

Po cijelom kraju na sto milja
Ljepote takve nij'
Ko lijepa Jana pokraj Save
Ribara starog kći.

Ko drijenak su joj pune usne
Ko trska vitak stas,
Ko riba ima bistre oči,
Ko ševa milen glas.

A vesela je — cijeli vrbik
Od njene pjesme pun,
Kad starcu ocu mrežu plete,
Il' tjera uz kraj čun.

I pjeva Jana: »Lude ribe!
Ah, u vas mozga nij'.
Ne boji vam se muške mreže
Ribara starog kći!«

I starac otac ribe lovi
Al' lijepa Jana, da
Mladića trista nehotice
Ulovit za čas zna.

Al' Jana pjeva: »Lude ribe!
Ah, u vas mozga nij'
Ne boji vam se muške mreže
Ribara starog kći!«

I minu vrijeme — tihom noći
Na brijeg se tisnu čun,
I nešto šapće — tužno dršće
Nad vrbljem mjesec pun.

Iz grada ribe lovit došo
Gospodin lijep i mlad,
Poljubio je — ostavio.
Oj, Jano, što ćeš sad?

Ko trnule su sad joj usne,
Ko vrbi zguren stas,
Ko zimsko nebo mutne oči
Ko kukavici glas.

Do Save sjedeć Jana tepa:
»Oj sretne ribe vi!
U vama nema vrele krvi,
A ja sam ljudska kći.«

Moj ribar teško mrežu vuče,
Ne, to ti riba nij':
U mreži blijeda, mrtva leži
Ribara lijepa kći.

A. Šenoa

BRAK BEZ DJECE

Ljudi bilo koga staleža ili zvanja pozvani su na vječno uživanje u nebu, na vječni život. A taj vječni život postizavaju pošteno živeći ovdje na zemlji i savjesno vršeći dužnosti svoga staleža.

Oženjeni će se spasiti rađajući i podižući djecu, kako to traži prirodni i Božji zakon. Sveto pismo veli: »Žena će se spasiti rađajući djecu.«

Međutim, događa se da pokoji brak nema djece. I to bez ikakve svoje krivnje. Žena može biti po prirodi nerotkinja ili je muž po naravi svojoj nesposoban da postane otac. Nisu krivi što nemaju djece. Često i sami radi toga mnogo trpe. Što da reknemo o takvim bračnim drugovima?

Takvi bračni drugovi neka se međusobno tješe i neka nastoje da međusobnim poštivanjem i ljubavlju jedan drugome olakšaju i poljepšavaju dane života. Neka tu svoju nemalu i doživotnu žrtvu velikodušno Bogu prikažu. Takvim se bračnim drugovima preporučuje da pomognu odgojiti koje tuđe siromašno dijete i na nj prenesu svoju nedoživljenu roditeljsku brigu i ljubav.

***

Do sada smo govorili o bračnim drugovima koji bez svoje krivice ostadoše bez djece. Ali ima ih i takvih koji neće i ne žele djecu. Ili ako se već i odluče za dijete, onda najviše jedno ili dvoje. Šta da o njima reknemo?

Ako muž i žena svojom krivicom nemaju djece, neće ih, pitamo se: KAKVU SVRHU IMA NJIHOV ŽIVOT? Za koga rade? Kome će ostaviti svoju imovinu? Kakva će im biti starost? Tko će im se naći pri ruci u starosti, u bolesti, u iznemoglim danima, pri umiranju? Tko će ih pokopati? Tko se za njih Bogu pomoliti? Tko svetu misu naručiti? A kako će izgledati njihov susret sa Vječnim Sucem na sudu Božjem?

Takvi se bračni drugovi svojevoljno lišavaju velike roditeljske sreće. Jer, obitelji sa više bistre i zdrave djece obično su sretne. Djeca svršavaju nauku, dobivaju radna mjesta, pomažu jedan drugome, pomažu i roditelje i obilaze ih, paze i njeguju. Takva djeca skoro redovito služe na čast i svojim roditeljima i domovini i Crkvi.

TEŠKO JE ODGOJITI JEDINCA ILI JEDINICU

Jedno dijete u obitelji zadaje više brige i jada nego da ih je sedmero. Jedinci i jedinice nisu naučili raditi. Mjesto njih sve rade roditelji. Takva djeca ne znaju pregarati niti se bilo čega odreći, jer redovito sve imaju štogod zažele. Nemaju društvenog — socijalnog — osjećaja, jer nemaju ni brata ni sestre. Nikada ni s kim nisu morali dijeliti ni roditeljsku ljubav ni poklone. Sve što bi roditelji donijeli ili stekli, uvijek je bilo samo njihovo. Za njih je moralo biti, pa makar se roditelji pri tome satrli i uništili radeći.

Iskustvo pokazuje da su mnogi roditelji požalili što su rodili samo jedno dijete. Kad roditelji ostare, razmaženi jedinci i jedinice za njih ništa ne mare, niti su spremni da se za njih žrtvuju. Kakvo čudo! Ta nikada u životu nisu iskusili što znači žrtvovati se za drugoga ili se nečega odreći.

Još nešto pokazuje iskustvo: da u životu najčešće stradaju upravo jedinci i jedinice. Radi razmaženosti i mekušnosti nisu otporni, pa ih životni udarci prije slome nego djecu iz brojnih obitelji. Koliko puta se dogodi da je od ove ili one bolesti umro ili u nesreći stradao baš jedinac ili jedinica, a tamo gdje ih je bila puna kuća, svi su ostali živi i zdravi. Zamislite si ovo: dođe rat, tebi nastrada tvoj sin jedinac — sve si izgubio, sve ti je nastradalo. A njemu poginu dvojica, ali još mu ostaju petorica. Zato što ih je imao sedmero, lakše će podnijeti i takav gubitak.

Kad se dogodi pa umre jedinac ili jedinica, tada roditelji padaju u očaj, krive čitav svijet za nesreću. Hule i na samoga Boga. A najbolje bi tada učinili — i najpravednije — da sami sebi pripišu krivicu, da se povuku u se, da počnu s pokorom i da gorko okajavaju svoj grijeh protiv prirode.

Kako je došlo na svijet jedno ili dvoje djece, tako je moglo doći i više njih. Jedno ili samo dvoje djece u obitelji gotova je optužba protiv roditelja. To je redovito dokaz da su ti roditelji poduzimali nešto protiv djece, da su se čuvali djece. A svako sprečavanje rađanja djece bilo na koji nedozvoljeni način grubo je kršenje prirodnog i Božjega zakona. Bog je postavio zakone da ih ljudi poštuju i opslužuju, a ne da ih krše i gaze. Svako izigravanje, kršenje i gaženje svojih zakona Bog će kadli-tadli kazniti.

ODGOVORNO RODITELJSTVO

Jedan naš dobar vjernik i praktičan katolik (iz posve razumljivih razloga ne spominjemo mu ime), oženjen čovjek, živio je skromno sa ženom i s petoro djece. Moralo je to biti više nego skromno jer je samo on bio u radnom odnosu a sedmoro ih je od toga živjelo. Evo šta mi je on sam pripovjedio i povjerio:

— Kad smo vidjeli da — radi svoga siromašnog stanja — više ne bismo smjeli imati djece, onda smo se ja i moja žena sporazumjeli da ubuduće nećemo imati spolnih odnosa. Da nam to bude lakše ostvariti i da ne dovodimo jedno drugo u napast, zdogovorili smo se da ćemo spavati odvojeno, ona u sobi s djecom, a ja u kuhinji.

— Ženo, hoćeš li moći tako? — pitao sam je.

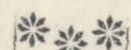
— Ja hoću, samo ako mogneš ti — odgovorila je.

— Lijegao sam kasno navečer — nastavio je svoj izvještaj N. N. — tek kada sam bio do kraja umoran. Nikakve mi misli nisu smetale. A za zimskih noći, kada se dulje počiva u postelji, ako nisam mogao spavati, ili bi štogot čitao ili se Bogu molio.

Pokušao sam tome čovjeku pomoći, pa sam mu govorio o metodi periodičnog uzdržavanja od spolnih odnosa: samo u dane kada je žena sposobna za oplodnju da se uzdržavaju od spolnih izljeva ljubavi, dok u ostale dane u mjesecu mogu, bez opasnosti od novih trudnoća, normalno spolno općiti.

— Znam i ja za to, velečasni — odgovorio mi je. — Čitao sam o tome i slušao od drugih ljudi. Ali nije to ono pravo i stoga nisam mogao prihvatiti takvo postupanje.

Zastidio sam se pred tim čovjekom. On je tražio ono idealno i nije se htio zadovoljiti nekim polovičnim rješenjem. Ta metoda periodičnog uzdržavanja od spolnih odnosa u dane kada je oplodnja moguća izgledala mu je kao izigravanje prirode i stoga za njega neprihvatljivo rješenje.

Pravi kršćanski bračni drugovi koji već imaju po njihovom sudu dosta djece ili bar za sada ne mogu prihvatiti novo rađanje sporazumno će po svojoj najboljoj savjesti i svjesni svoje odgovornosti pred Bogom stvoriti ispravan sud i donijeti odluku o prihvaćanju ili neprihvaćanju daljnje djece. Pri donošenju takve odluke bračni će drugovi imati pred očima svoje osobno dobro i dobro već rođene djece ili djece za koju predviđaju da će se još roditi. Prosudit će i materijalne i duhovne prilike svog stanja. Imat će pred očima dobro svoje obiteljske zajednice, dobro svoga naroda i Crkve. Sve to imajući u vidu na njima — bračnim drugovima — je teret i dužnost, pa i glavna odgovornost da donesu sud o broju djece u svojoj obitelji.

— Ali kršćanski supruzi neka budu svjesni da u načinu svoga postupanja NE MOGU RADITI SAMOVOLJNO, nego su uvijek obavezni slijediti svoju savjest, koju treba uskladiti s Božjim zakonom, slušajući pri tome crkveno Učiteljstvo, koje taj božanski zakon pravovaljano tumači.

(Tako nam poručuje Crkva u svom koncilskom dokumentu »Crkva u suvremenom svjetu«, broj 50).

U krajnjoj liniji, stvar je roditelja, da dobro promislivši, odluče koliki će biti broj njihove djece, uzimajući na sebe odgovornost pred Bogom, pred samim sobom, pred djecom koju su već rodili, pred zajednicom kojoj pripadaju, slijedeći glas svoje savjesti, prosvijetljene Božjim zakonom i potpomognute pouzdanjem u Boga.

(»Populorum progressio« broj 37.)

Upozorenje čitaocima:

Vjerujemo da ste sačuvali prošlogodišnji kalendar. Uzmite i pročitajte sve što se tamo govori o pobačaju. Zatim članak »Kako živjeti u braku bez grijeha?« I članak »Kako regulirati broj djece? Sve je to u vezi i s ovogodišnjom temom.

IX. ZAPOVIJED BOŽJA

Ne poželi tuđeg ženidbenog druga!
Ne poželi žene bližnjega svoga!

Šestu i devetu zapovijed obrađujemo zajedno, jer stvarno pripadaju skupa. U šestoj zapovijedi zabranjuju se grijesi bludnosti, misli se prvenstveno na izvanjske grijehe. A deveta obuhvaća unutrašnje grijehe bludnosti (želje, planovi). Do sada smo uglavnom dodirivali teme koje se odnose na šestu zapovijed, a preostale stranice ovogodišnjeg kalendara posvetit ćemo devetoj zapovijedi Božjoj.

Nekada smo učili da deveta zapovijed glasi: NE POŽELI ŽENE BLIŽNJEG SVOGA! (2 Mojs 20,17). Tako izražena ta zapovijed mogla je nekoga dovesti u dvoumicu da ta zapovijed vrijedi samo za muškarce, stoga je svakako bolje formulirana ovako kako je sada navodimo: NE POŽELI TUĐEG ŽENIDBENOG DRUGA!

RAZBLUDNI NARAŠTAJ

Davao se film »Deset zapovijedi Božjih«. Berlin. Vrijeme prije Drugoga svjetskoga rata. Oduševljena publika gleda i ne može se dovoljno načuditi monumentalnim snimkama staroga Egipta i prvim biblijskim scenama Staroga Zavjeta. Dolazi na red scena u vezi Mojsijeva rođenja — faraonova kćerka ga spasava. Publika oduševljena i opet plješće. Dalje se rađaju scene: građenje egipatskih piramida — pljesak. Izlazak izabranog naroda iz Egipta — pljesak. Mojsije sa zakonskim pločama — pljesak.

Sada slijede Božje zapovijedi po redu... Iza svake zapovijedi pljesak... Četvrta zapovijed — pljesak. Ta tko ne bi odobravao i želio da ga djeca poštivaju! Peta zapovijed — i opet odobravanje. Kako i ne bi? Jer upravo ova zapovijed štiti i mene i moj život. Šesta zapovijed. No šta je sada? Nema aplauza. Tek tu i tamo po koji slabi pljesak, dok ostali promatrači miruju... Deveta zapovijed — publika mirna. Nigdje ni jednog znaka odobravanja, a na licima prisutnih grimasa dosade i neodobravanja. Kao da javno žele reći:

— To je ipak previše! Zar tako nešto tražiti od današnjeg čovjeka? Zar da tuđu ženu ne smijem ni poželjeti? Niti je čestito pogledati? A oni koji se jednom pred oltarom zakleše na vjernost zar da kroz cijeli život ostanu kao lancima vezani jedno uz drugo? Čak i u najintimnijim mislima ostati vjeran i čist? Zar to nije previše? Zar da današnji moderni čovjek dvadesetog vijeka tako nešto prihvati i razumije? Ne, ne. To je ipak previše!

— A što bi taj današnji čovjek htio? Da li možda ublaženje šeste i devete zapovijedi?

— Ne! Nikakvo ublaženje, nego dokinuće! Treba ih brisati! Treba da nestanu s lica zemlje! To je smisao današnjeg shvaćanja slobode. Rezultat seksualne revolucije.

— E, pa hvala na takvoj slobodi i na toj revoluciji.

Mors sola — samo smrt

Ivan Vaza, finski vojvoda bio je oženjen s Poljakinjom Katarinom iz kraljevske kuće Jagelovića. Ta njegova žena zaista je zaslužila da je radi njezine velike vjernosti svom bračnom drugu ne zaboravimo.

Erih, brat Ivanov, bio je švedski kralj. Ivan se s bratom zavadio, nije ga htio priznati za kralja, stoga bude osuđen na smrt. Dugo se je opirao i branio iz svog dvorca Abo, no konačno ga svladaše. Erih ga, bojeći se ostale braće da ih ne izazove svojom prevelikom strogošću, pomiluje na doživotnu robiju. Tako stigne vojvoda Ivan u štokholmsku tamnicu, gdje je trebao izdržavati svoju tešku kaznu.

Čim je Katarina saznala za sudbinu svoga muža, smjesta se zaputila u Štokholm i zatražila da bude primljena kod kralja. Pošto nije mogla promijeniti presudu i osudu svojega muža, zamolila je kralja da joj dozvoli da može dijeliti sudbinu svoga muža, to jest da i ona s njim bude u tamnici.

Kralj se veoma začudio takvoj njezinoj molbi, te je pokušao da je odvrati:

— Ne znate što tražite i kamo mislite poći, plemenita gospo! — rekao je kralj.

— Znam, Vaše Veličanstvo — odgovorila je Katarina.

— Ne znate da on, vaš dosadašnji muž, više neće vidjeti ni sunca ni mjeseca?

— Dobro znam.

— Znate li Vi da se s njim više ne postupa kao s princom, nego kao s pobunjenikom i izdajicom?

— Znam, Vaše Veličanstvo, ali bio on slobodan ili u tamnici, kriv ili nevin, on ostaje moj muž i moja je dužnost da zajedno s njim dijelim njegovu sudbinu.

Kralj Erih, dirnut njezinim riječima, pokušao joj je pomoći na drugi način. Obećao joj je da će joj dati pristojnu plaću tu u Štokholmu, gdje će moći živjeti pristojno i kako odgovara njezinom staležu, da će joj omogućiti posjećivanje muža od vremena do vremena u tamnici.

— Zašto bi Vi žrtvovali svoju mladost i svoju slobodu? Ta ništa Vas više ne veže s Vašim bivšim suprugom. Moje je, bar, mišljenje — bio je kralj uporan — da je s doživotnom presudom razriješen i Vaš brak i sve Vaše obaveze prema njemu... Da ste slobodni i na novi brak pomišljati...

Dok je kralj govorio ove zadnje riječi, Katarina je užurbano skidala svoj prsten s ruke, svoj vjenčani prsten. Čim ga je skinula pruži ga prema kralja s riječima:

— Pogledajte, Veličanstvo, šta piše na ovom prstenu i prestanite dalje s nagovaranjem!

Kralj je čitao ugravirane riječi na prstenu. Bile su to samo dvije kratke riječi: »Mors sola« — što bi hrvatski značilo: »Samo smrt!« Kralj je razumio i prestao s daljim nagovaranjima. Udovoljio je Katarininoj molbi. Bilo joj je dopušteno dijeliti sudbinu svoga muža.

Sedamnaest godina provela je vojvotkinja Katarina ni kriva ni dužna u tamnici sa svojim mužem Ivanom Vazom. Tek iza smrti kralja Eriha bili su oslobođeni.

PRELJUB

Umrtvite zemaljske sklonosti udova: bludnost, nečistoću, požudu i zle želje... zbog kojih dolazi srdžba Božja. (Kol. 3,5)

Preljub je grijeh bludnosti kojim se povrijeđuju dvije zapovijedi Božje: i šesta i deveta.

— Šta je preljub i kada on nastaje?

— Preljub nastaje spolnim općenjem među osobama od kojih je barem jedna vezana bračnim vezama.

Ako je samo jedna osoba vezana bračnim vezom onda je to jednostruk preljub. Ako su obje osobe vezane bračnim vezom onda je to dvostruki preljub.

Nečiste želje su uvijek onakav i onoliki grijeh, kakav je i koliki grijeh željeno djelo. Željeni predmet (ovdje je to tuđa

žena) daje ćudorednu oznaku unutrašnjem činu. A sva moralnost i jest od njega, jer vanjski čin nema svoje posebne moralnosti. To vrijedi za svaki čin, pa i za svaki grijeh. A za bludni grijeh je to posebno naglasio sam Spasitelj kad je rekao: — Svaki koji pogleda ženu s požudom, već je s njom učinio preljub u srcu (Mt 5,28).

Žena se svojom slobodnom voljom odlučila za svojega muža, s njim se vjenčala, njemu se na vjernost zaklela, pa s njim treba i da živi sve do smrti. Nije joj dopušteno misliti, željeti i ogledavati se za tuđim muževima, a ni drugim muškarcima nije dopušteno da raspiruje svoje strasti i želje za njom.

Pravednost traži: SVAKOME NJEGOVO. Mužu samo njegova žena, a ženi samo njezin muž. O grupnom seksu ne može biti govora ni pomisli među onima koji misle na kraljevstvo nebesko.

Pazi na srce svoje!

Velika je razlika između Božjih zakona i ljudskih zakona. Ljudi gledaju samo na vanjsko vršenje zakona. Ako si platio porez, poreznik je zadovoljan. Zakonu je zadovoljeno. Baš nekoga briga jesi li to platio draga srca ili psujući i preko volje. Obavio si neki posao koji ti je bio naređen. Čovjek od zakona ne pita da li si radio posao s veseljem ili si pri tom mrmljao i rogoborio. Glavno je da je posao završen.

Kod Boga nije tako. Bog traži više. Kada se Božje zapovijedi izvršavaju i obdržavaju, treba to činiti ne samo iz vana nego treba imati u nutrini, u duši, čiste i iskrene nakane. Misli, riječi i djela — sve treba da je u skladu s voljom Božjom i Njegovim zakonom. Tada je tek djelo koje činimo zaslužno pred Bogom. Jedno misliti, drugo govoriti, a treće činiti — toga Bog ne priznaje i ne odobrava. Bog želi da mu čovjek služi rado, s voljom, »i svim srcem svojim, svom dušom svojom«. Bog gleda i na naše misli. Nije nimalo ravnodušan kakve su nam želje.

Stoga Krist i veli: Čuli ste da je kazano: »Ne čini preljuba!« A ja vam kažem da svaki koji promatra s požudom ženu već je učinio preljub u srcu svome. (Mt 5,27—28). Nije preljub samo vanjski i potpuni čin s tuđim bračnim drugom, nego je preljub i sama želja u srcu za tuđim bračnim drugom.

— Zašto je to tako strogo?

— To je jedino logično. Želja i vanjski čin su jedno. Nije vanjski čin nastao sam od sebe. Najprije se rodila u srcu zla misao, koja se pretvorila u želju za tuđom ženom.

Preljub je teški prekršaj Božjeg zakona. Nekada se dokazani preljub kažnjavao smrtnom kaznom, a današnji državni zakoni ga uopće ne kažnjavaju, (bar je tako kod mnogih »naprednijih« zakonodavstava). Međutim, bez obzira na civilna zakonodavstva, Bog zabranjuje preljub i sigurno će ga kažnjavati.

Preljub je grijeh bludnosti. Preljub je nepravda, dvostruka nepravda. Nepravda prema Bogu i nepravda prema oštećenom bračnom drugu. Sve kada bi oštećeni bračni drug svojevoljno pristao na nevjeru svoga bračnog druga, ipak bi to bio teški grijeh, pošto se radi o neotuđivom pravu, o pravu na tijelo svoga bračnoga partnera. Toga se svoga prava ne možemo odreći u korist nekog trećega. Ni privremeno, ni povremeno.

NEČISTE ŽELJE

Isus veli: — Čuli ste da je kazano NE ČINI PRELJUBA! A ja vam kažem: da svaki koji promatra s požudom tuđu ženu već je učinio preljub u svom srcu s njom.
(Mt 5,27—28)

Ima želja koje su grešne. Ako uzmemo Bibliju i otvorimo prvu knjigu Starog Zavjeta, poglavlje 20, a redak 17 — tu ćemo pročitati slijedeće:

— Ne želi kuće bližnjega svoga! Ne želi žene bližnjega svojega, ni sluge njegova, ni sluškinje njegove, ni vola njegova, ni magarca njegova, niti igdje išta što pripada bližnjemu tvojemu!

Tako Bog preko Mojsija govori čovjeku. Što ne smiješ imati to ne smiješ ni željeti. Tuđa žena ima svoga muža kojemu pripada. I oženjeni čovjek ima ženu kojoj pripada. To je tuđe, to je za tebe zabranjeno voće koje ne smiješ ni poželjeti.

Pazi! Ne radi se tu o tek naletjeloj misli koja nam često bez ikakve naše želje u glavu dođe. Bez naše VOLJE nema ni dobra ni zla. To je ono bitno i na to moramo paziti. Govor je o željama, a ne o pustim mislima. To trebamo dobro razlikovati.

— Šta su, dakle, nečiste želje?

— Nečiste želje jesu VOLJNI ČINI, kojima se netko priprema da u budućnosti izvrši bludno djelo.

A želju ćemo pretvoriti u djelo čim nam se za to pruži prilika. Onaj odlučujući momenat je **rađanje želje u srcu.** Tu je početak grijeha, tu je i početak preljuba, a ono ostalo je samo njegovo vanjsko izvršenje. To je samo ostvarenje ili upotpuna želje. Tako je i sa drugim stvarima. Čim si ti odlučio ubiti čovjeka, ti si pred Bogom postao ubojica, dok ćeš pred ljudskim zakonom postati krivac tek kada to u djelo provedeš. Ako si u duši odlučio zapaliti susjedovo sijeno i kuću, ti si već u duši postao palikuća. Ako si odlučio ukrasti volove, već si postao kradljivac u duši, makar da to još nijesi izvršio.

Neuredne želje ili zle požude, koje u običnom govoru nazivamo strastima, krive su svemu zlu što ga ljudi čine. Iz zlih misli i želja — iz opakoga srca — rađaju se svađe i tučnjave, ubojstva, krađe i otimačine, preljubi i nepravde svake vrste. Zato je sveta dužnost svakoga čovjeka voditi kontrolu nad svojim mislima i željama: ČUVATI SVOJE SRCE!

MOGU LI SE PROMIJENITI?

Vjernost u braku ugrožena prijateljstvom s radnog mjesta. Kako se postaviti?

Jedna udata žena ovako iznosi svoj problem:

— Život mi je tmuran poput sivih zamazanih gradskih ulica. Beznadna sam. Osjećam se stara i iscrpljena kao da mi je blizu svršetak. Dani su mi strašni: umor na radnom mjestu i kad se vratim kući, dosadan muž i ukućani, osamljenost, strah pred budućnošću, bol zbog toga što je X s kojim sam radila iskreno volio svoju ženu, što mu se nisam usudila približiti. Pred prijateljicom često plačem.

— Vidim kako mi lice danomice sve više stari. Nekada me zahvati strah da ću svršiti ove godine. Htjela bih pomagati starcima u susjednoj ulici, ali od toga ništa. Život mi se gubi u tisuću sitnica. A ja uvijek samo mislim na sebe, nemarna u poslu, s velikim težnjama da budem voljena, da plačem da se glupo smijem, da me svi razumiju, da mi pomažu.

— Sedam godina sam radila sa X-om na istom radnom mjestu. Zavoljela sam ga. Nisam mu to rekla. Uvijek sam željela da mu se približim. Puštala sam maha osjećanjima, mašti, sanjarila sam, bez obzira na Božji zakon. Hvatala sam samotne prilike da mu nešto progovorim, dadnem. Bio mi je neuporedivo draži od mog muža. Jednoga dana je stradao u automobilskoj nesreći. Moja je samoća sada strašna. Potajno plačem. Sve mi je glupo, prazno, apsurdno.

— Mogu li se promijeniti? Pokušala sam, ali bez uspjeha. Nastojala sam zaboraviti i prebaciti se na druge probleme, ali nije išlo. Tražila sam i Boga, ali ga nisam nalazila. Sad više nemam ni pravih suza. Tupa sam, a od muža se sve više udaljujem.

Marijana

U gornjem pismu iznešen je problem jedne moderne žene. Evo kako joj je odgovorio dr. Ivan Fuček, profesor moralne teologije u Zagrebu:

— Izgleda mi da ste melankoličan tip. Za svakoga vrijedi, a za tugaljive posebno: samoga sebe treba prihvatiti onakva kakav već jesam, dakako, ne izolirana od okolnog svijeta nego ugrađena u konkretne prilike obitelji, kuće, okoline, radnog mjesta, svih međuodnosa. To je važan princip životne filozofije. Dakle, i za vas: prihvatite se kakva jeste i pokušajte na sebi učiniti što se može. Vrijeme mnogo toga liječi. Radimo li na sebi, postajemo zreliji, uravnoteženiji, osjetljiviji za druge, otvoreniji pozitivnim vrijednostima života. A život je zadatak koji valja riješiti. Ne

smijemo dopustiti da nas pregazi, slomi, pokopa. Nije sve tako crno kako se ponekad ukaže. Dobrom voljom i Božjom pomoći može se mnogo toga postići. Zato kršćanski optimizam!

Jasno, vi ne možete fizički postati druga osoba; ponovno se vratiti na svoju šesnaestu ili dvadesetu. Vaša visina, izgled, fizičke osobine nisu u vašoj vlasti. Lice, oči, nos — protiv vaše volje — pomalo stare. Kozmetika nešto mijenja, ne mnogo. Skine li se koji kilogram, ne znači puno. Sve se to postizava s dosta napora i s malo koristi.

Ne možete mijenjati ni sposobnosti svoje naravi: takve ste prirode, ćudi, inteligencije, naobrazbe... Sigurno, teško je prihvatiti sebe manje nadarena, manje duhovita, profesionalno manje spremna. Htjeli ste mnogo toga postići, ali nije uspjelo. Zarobiše vas sitnice, velite. Godine se nanizale a rezultati jadni. Nekad vam se činilo da će biti lako, ali ste pred poteškoćama klonuli, pali u malodušnost.

Tragedija je što se nikako niste pomirili s činjenicom da ste takvi i da ne možete biti drugačiji ni fizički, ni sposobnostima, ni karakterno. Je li netko melankolik, nikad neće postati posve vedar i spontan nasmijan tip. Radi li netko na sebi ustrajno, godinama, postati će prijazniji, manje drugima težak, s više ljubavi i otvorenosti, dobrohotnosti, mekoće i finoće. Ali karakter nikad neće posve promijeniti. Sve se može usavršiti, ništa kompletno promijeniti.

Ipak razlikujte! Na moralnom području čovjek se zaista može, nekad i mora, kompletno promijeniti, postati drugi, novi čovjek, onakav kakva je propovijedao Isus Krist Gospodin. Ukoliko netko kroz dulje vrijeme sa stanovitom upornošću radi na sebi, može mnogo postići. Može zaista postati bolji i prema sebi i prema drugima, otvoreniji, velikodušniji, čovjek koji se daje drugima. Inače je opasnost da s godinama sve više tone u egoizam, da se sve više vrti oko sebe, bolesno samo misli na sebe i svoju »malu sreću« za kojom plače jer nije onakva kakvu si je zamišljao. To stanje ide do prave bolećivosti, samoživosti, tuposti.

Spominjete radno mjesto i ljubav prema pokojnom X-u, mužu tuđe žene. Radi se o pravoj prijetećoj napasti našega vremena, koju mnogi olako shvaćaju: dnevno osam sati na radnom mjestu jedno uz drugo, tuđi muževi uz tuđe žene, mjesecima, godinama. To je prava napast koju valja uočiti i za koju se treba izgraditi. Tuđa žena i tuđi muž žive na radnom mjestu velik dio svoga života (najsvježiji dio) da za bračnog druga, za kuću, za djecu ostaju još samo umorni i teški popodnevi i kratki večernji sati; sati koji se odvijaju nakon službenog napetog vremena, kad se dnevna nervoza nakupi, kad nastaje opuštanje, kad dolazi do praskanja, pogotovo jer kod kuće redovito čekaju mnogobrojni poslovi, umjesto zasluženog odmora, počevši od spremanja ručka, uređivanja stana, pranja rublja i slično. Večer se ispuni kojim izlaskom, posjetom, TV programom, i dan je krcat, preko mjere nabijen.

U tih osam radnih sati godinama jedno uz drugo sve izađe na vidjelo; svatko se očituje kakav jest, ništa ne ostaje skriveno. Žena, ako je kod kuće neshvaćena, ako joj muž nije onakav kakvog si želi, počima tuđeg muža s kojim radi doživljavati kao jedino biće koje ju savršeno poznaje. Pred njim si sve dozvoli: on je jedini na svijetu koji zna sve njezine tajne, zanose, potištenosti, ludosti, čitavu skalu osjećaja, misli, reakcija, stavova. Kuće su im daleko. Kontrole nema. Među njima se pomalo stvara nova svojevrsna zajednica. Ta se »veza na radnom mjestu« produbljuje i proširuje u svim nivoima i pravcima na račun »one zakonite veze« kod kuće s bračnim drugom, s djecom, s obitelji.

Nisu li im načela čvrsta, nije li takvo prijateljstvo na višem nivou, moguća je teška podvojenost osjećaja, volje, podvojenost ljubavi, života — kao svojevrsna razdvojenost ličnosti. Time se dolazi do uvjerenja da su se stekla »prava« jednog prema drugome, koja u stvari ne postoje. NITKO NEMA PRAVA IZGRADITI LJUBAV NA SVAKODNEVNOJ OSAMSATNOJ ODSUTNOSTI ZAKONITE LJUBAVI!

Pokušajte ponovno otkinuti svoje osjećaje od pokojnoga X-a i iskreno se u svježini ljubavi predati svome mužu, dužnostima obitelji, potražiti one starce u susjednoj ulici i donijeti im malo sunca, potražiti Krista Gospodina i novo prijateljstvo s Njim, pa makar u početku to bilo i uz cijenu težeg odricanja. Bez toga ne ide! Treba se nastojati promijeniti. Violinist, klavirist, sportaši dugo uvježbavaju. Jeste li vi dugo uvježbavali? Gospodin ne ostavlja ni jednog čovjeka ako on ne napusti Njega.

ČUVAJTE SVOJ BRAK!

Jedna žena pošteno priznaje:

— Imala sam divnog muža, divno dijete, sređen brak, udoban stan, kola i uopće uzevši bila sam zadovoljna... Ali zaljubila sam se u kolegu sa posla.

Tako je kod mnogih zaposlenih žena. Tako se dogodilo i kod mene. Upala sam u pravi kovitlac. Kod kuće sam imala divnog muža i dijete. Lijepo smo živjeli, svuda išli. Nisam znala što to znači vidjeti pijanog muža, znala sam u svakom trenutku gdje se on nalazi, bila sam sigurna da me ne vara. U poduzeću gdje radim gledala sam koliko se neke moje kolegice muče i trpe u braku, a meni su sve zavidile.

I tako da ne dužim, zaljubim se u jednog kolegu. Znam da je to za mene bilo zabranjeno voće, ali zabranjeno je najslađe. Nađosmo se jednom, pa još jednom, pa još jednom... Dok me muž jednog dana nije ulovio.

Ni riječ mi nije rekao. Šamar nisam dobila. Rastali smo se i ja sam ostala pored čovjeka u koga sam se zaljubila. Trpjela sam strahovite kritike od mojih najbližih. Moj muž je sve to užasno teško podnosio. Danima je bio na bolovanju, ali mi nije prijetio.

I šta sada? Onaj u koga sam se zaljubila postao je sasvim drugi čovjek. Sve se promijenilo odkad se viđamo redovno. Nije više bilo onog »lijepog straha«. Ubrzo sam uvidjela da sam načinila životnu grešku. Užasno patim za svojim mužem kome sam nanijela bol i nepravdu. Tek sada uviđam da je mom bivšem sretnom braku najviše on doprinosio. Omrznula sam svog bivšeg ljubavnika. Uvidjela sam da je sve ono bilo lažno. Najteže mi je bilo kada mi je moj muž pri rastanku rekao: »I ja sam susretao mnoge žene koje su bacile oko na mene i pokušale da me pridobiju. Ali znao sam da se oduprem i da ne nasjednem lažnim osjećanjima.«

Nesretna

— *Zašto smo donijeli gornje pismo »Nesretne«?*

— *Vjerujemo da se danas mnoge zaposlene žene nalaze u sličnim opasnostima. Možda — ako pročitaju ove retke — da se zamisle i trgnu na vrijeme.*

Ljudi! Ne budite obijesni! Ne tražite kruha nad pogačom! — kako bi rekao naš narod. Ako nije baš veoma potrebno da se i žena zaposli, čemu se izlagati tolikim nepotrebnim opasnostima. Zar nije sretan brak veća vrijednost, nego li malo više novca o prvom u mjesecu? Stoga, gdje to nije posve neophodno, žene, ostanite u svojim domovima! Budite žene, majke i domaćice, vjerne supruge i čestite odgojiteljice svoje dječice!

Brak treba njegovati

— Brak nije kao komad namještaja koga kupiš, doneseš u stan i tu stoji i služi ti. Brak je kao živo biće koje zahtijeva njegu. Treba raditi na održavanju braka, unositi sebe u zajednički život, biti spreman na neprestano davanje, a ne samo na primanje, stalno biti spreman na ustupke... — izjavio je ne tako davno jednom našem listu dr. Marijan Košiček, poznati zagrebački psihijatar i seksolog.

Kada bi se brakovi malo više njegovali i kad bi se malo ozbiljnije sklapali, bilo bi manje nesretnih brakova i manje rastava.

Da budemo jasniji što se onoga »ozbiljnijeg sklapanja braka« tiče, evo bar jedna napomena:

Nije svaki mladić sa navršenih 18 godina (ni djevojka također) zreo za brak. Čovjek mora imati određena psihička svojstva da bi bio zreo za brak. Svatko ne može biti dobar šofer, pa isto tako svatko ne može biti ni dobar bračni drug. Takav čovjek ne unosi u brak onu hranu koja je braku potrebna. Ono malo energije i privremene zanesenosti što su je imali kad su se »zaletili« u brak, brzo se iscrpi. A tada — ako se brak ne njeguje — dolazi do zasićenosti, međusobne dosade i krize.

— Treba održavati svoju seksualnu i emotivnu privlačnost — veli dr. Košiček. Događa se da se muž tako odnosi prema ženi u braku kako se nikada ne bi odnosio prema nekoj drugoj ženi. Dolazi do toga da često nemaju o čemu razgovarati. Događa se da žena ne održava svoju urednost koju je ranije održavala itd. Ponavljam: i braku kao i svakom živom biću potrebna je njega.

Ne gubi poene!

Želio bih svim mladim ljudima koji se vole — pogotovo bračnim drugovima, onim mlađim kao i starijim — doviknuti »NE GUBI POENE!« O kakvim se poenima ovdje radi i kako se gube vidjet ćeš iz slijedeće zgode:

— Htjela bih znati zašto si mi večeras manje simpatična. Da, skoro odbojna. Pokušat ću ti to razjasniti, premda sumnjam da ćeš me shvatiti.

— Proveli smo cijeli dan zajedno. Cijeli dugi dan, koji se meni činio tako kratkotrajan. Zadali smo jedno drugom obećanje: da će nam od sada sve misli biti istovjetne. I da će se naše duše potpuno sliti u jednu... To je san koji su mnogi snivali, a ne vjerujem da ga je itko uspio potpuno ostvariti...

— Kad si se malo zamorila, zaželjela si predvečer da sjednemo ispred one kavane na uglu novoga trga. Kavana je blistala od raskoši. Dok smo sjedjeli za stolom, pred nama zastane neki muškarac od kojih četrdesetak godina. Čovjek umorna lica i prosjede brade. Desnom rukom drži ručicu mališana, a lijevom privinuo u naručje čedo još nejako da samo hoda. Oči ovoga čovjeka govorile su više nego jasno, dok je razgledao unutrašnjost kavane:

— Kako je lijepa ova raskoš! O, kako je sve to lijepo! Kao da je sve zlato sirotinje sabrano na ovim zidovima!

I oči mališana govorile su slično:

— Divno li je sve to i predivno!

Pjesnici vele da od radosti ljudska duša postaje dobra, a srce raznježeno. Te su večeri, bar što se mene tiče, pjesnici imali pravo. Ne samo da su me te oči siromaha ganule, već se čak malo i zastidjeh tih čaša i boca pred nama što su bile veće od naše žeđi. Tada pogledom potražih tvoje oči, draga, da bih u njima pročitao istu misao. Pa zaronih duboko u te prelijepe plave oči, tako čarobne na toj ljetnoj mjesečini, a ti najednom prozbori:

— Oni tamo odrpanci što su razgolačili oči upravo su mi odvratni. Ne bi li htio zamoliti konobara da ih najuri?

A ja se zgrozih na te tvoje riječi.
Prije samo dva sata obećasmo si da će nam i misli uvijek biti istovjetne. A sada to...
Kako je teško, anđele moj, da se ljudi razumiju!
Kako duboki jaz postoji čak između bića koja se vole...
— Razumiješ li sada, draga, zašto si mi večeras manje simpatična?

ZID ŠUTNJE

Svim bračnim drugovima trebalo bi doviknuti: — Ne podižite između sebe kineski zid šutnje!

Da li je to stoga što su suviše govorili ili stoga što su premalo — tko bi to znao. Jasno je samo da se ljubav istrošila, vrijeme ju je izglodalo. Izdaju je navike. Romeo je otrbavio, a Julija se prepustila vremenu. Ovo dvoje ljudi, nijemih poput riba, šutke se promatra ... i uzajamno potapa.

*

On se vraća s posla. Kratak pozdrav i rastresen poljubac... Tek što je skinuo kaput, već pali televizor. Za vrijeme večere pokušavaju voditi neki zanimljiv razgovor. Ali ne uspijeva im. Zatim žena isprema stol i uzima svoje pletivo. Muž prelistava novine a jednim oko je na nekoj nogometnoj utakmici, što se prenosi na prvom programu ili na filmu s drugog programa, prisiljavajući djecu da šute kad previše zagalame.

Tako prolazi večer, za vrijeme koje su supruzi jedva izmijenili desetak riječi.

— Je li ovo karikatura? Da li je ovo neka izuzetna scena? Mnogi ne misle tako:

— Ne možete si ni zamisliti koliki je broj ljudi koji odlaze ujutro iz kuće, a vraćaju se navečer tako da se gotovo cijelog dana nisu vidjeli, a kad dođu kući odmah gledaju televiziju i idu spavati šuteći.

— Zašto je to tako? Da li zato što si nemaju više šta reći?

— Više zbog toga što im se čini da više ne bi mogli reći ništa što bi drugoga interesiralo. Pa onda više ni ne pokušavaju.

Redovito slušam kako se žene koje su kod kuće tuže da im se muževi nimalo ne zanimaju za ono što se događa kod kuće, da ih čak ne slušaju kad se vrate kući. Odmah imaju osjećaj da se radi o nevažnim stvarima. Sve što one žele reći izgubi time svoju vrijednost, tako da na kraju više o ničemu ne govore.

SRCEM SE NE KAŽE NIKAD NIŠTA GLUPO

— Istina je da male, sitne kućne stvari uglavnom i nisu tako silno interesantne...

— No nisu ni one iz ureda ili tvornica... Ali u ovom našem svijetu je rad van kuće, rad što ga obavlja muškarac, toliko vrednovan da se njemu čini posve prirodnim da o njemu silno mnogo govori. Žena, koja je ostala kod kuće, osjeća se manje vrijednom iako je preko kontakta sa svojom djecom, sa susjedima, preko radija itd. doživljela mnoge vrlo zanimljive stvari.

Nedavno me je posjetio jedan bračni par intelektualaca. On je visoki intelektualac, radi na odgovornom mjestu i posao ga jako zanima. Ona, nakon što je prekinula studije kad su došla djeca, sada opet preuzima svoje izvanjske aktivnosti, ali ovaj puta kao amater. Silno je patila što je njen suprug nije ozbiljno uzimao i govorila je kako se neprestano osjeća »izvan događaja«, i na kraju krajeva nekako izvan života.

— Možda je to jedan od razloga zbog kojeg žene žele raditi izvan kuće. Možda tako imaju što pričati na večer i možda su u tom slučaju rado slušane?...

— Mnogo se muškaraca naviklo na šutnju svojih žena! A sad kada oni više nisu jedini koji u kuću donose ne samo novac nego i informacije, pripovijesti, zgode, novosti, onda se počinju zatvarati u sebe, postaju nekako otsutni ili naprotiv agresivni...

— Ima međutim ljudi koji si objektivno nakon nekog vremena nemaju baš bog zna što reći!

— O muškarcima se govori kao o onima koji baš nisu mnogo razgovorljivi...

— ... a o ženama da su brbljavice. Ja osobno mislim da to uopće nije točno. Iznenađen sam koliki broj muškaraca prilikom konzultacija pokazuje silno veliku želju za komuni-

kacijom. Tradicionalna slika muškarca ne daje ovome pravo da se izražava...

— Ali mnogo se bračnih parova tuži kako nema vremena za razgovor!

— Valja priznati da suvremen život, posebno onaj gradski, izaziva istinska »otuđenja« i stvara nepremostive napetosti. Toga su osobito svjesni oni koji rade na prigradskim savjetovalištima. Tako sam upoznao jedan bračni par u kome žena ne radi ali je muž onaj koji je neprestano nekako nadiđen, uzdrman, koji po cijele dane nailazi na nekakve zapreke. »Izgubio je svoje mjesto« pa sada stalno živi u strahu da nije na nivou zadatka ili da je izgubio položaj i važnost. Nikad nije kod kuće, uvijek zakašnjava na posao... vraća se iscrpljen, sruči se u fotelju i tu zaspi ili pak izaziva sukob kako bi rasteretio svoju živčanu napetost.

Na kraju je kćer iz toga braka pokušala samoubojstvo. Otac s tim nije želio imati nikakve veze pa se je majka sama oko nje neprestano brinula.

— Ja — kaže suprug — nikad nisam kod kuće. Kad dođem, onda ne znam što se prije toga događalo. Nedostaju mi pojedinosti da bih znao čitavu stvar. Zato ne mogu ništa reći...

— Da li je na selu u tom pogledu drukčije?

— Na selu je to ipak različito. U gradskom životu postoji posvemašnje kidanje između profesionalnog i obiteljskog života. Na selu velik broj žena (i djece također) nema neke određene predodžbe o tome što muškarac radi: one ne znaju mjesto gdje radi, koji su ljudi u to umiješani, ne poznaju mašine ni samo zanimanje.

Na selu obitelj i rad nisu odvojeni ili su manje odvojeni negoli u gradu. Bračni je par uvučen u jedno kao i u drugo pa zato nije potrebno razgovarati da bi se razumjeli. Zato nije potrebno ni komunicirati. Ono što rade zajedno to posluží umjesto riječi.

— Zar vi ne mislite da si neki zapravo skrivaju istinu? Zar ne mislite da je ovaj nedostatak vremena samo dobra isprika?

— Da. Postoji praznina. Neki bračni parovi imaju tako organizirano življenje da si ne mogu govoriti.

Ovdje mislim na jedan bračni par koji živi u braku 12 godina. Ona je socijalna radnica i u svoj posao ulaže 80 posto

svojih snaga. On je viši tehničar koji gubi 4 sata dnevno na prijevoz. Na kraju dana su crknuti od umora i šutljivi. U stvari iza ove fasade stajalo je veliko nezadovoljstvo i strahovita agresivnost.

Morao se dogoditi jedan iznenadni »nesretan slučaj«, avantura žene s jednim kolegom, pa da sve pukne i postane jasno. Nakon određenog nagovaranja ovaj se par odlučio da pokuša obnovu svoga braka. Supruzi su zaključili da nije nemoguće preseliti se, kako bi se uvečer ranije nalazili.

I nakon toga su ukinuli gledanje televizije za vrijeme obroka.

DA LI ŠUTNJA UVIJEK NEŠTO GOVORI?

— Šutnja uvijek predstavlja opasnost. Ljudi ne rade slučajno baš ove stvari a ne neke druge. Postoje neke stvari o kojima se u nekim brakovima nikad ne govori. A ponekad i među ljudima koji inače bez prestanka govore... Ali se uvijek zaustavljaju na rubu muke ili sukoba.

Na primjer:

Najčešće se šuti u području seksa. Govoriti, izreći svoje nezadovoljstvo i svoje poteškoće — misle da bi značilo dovesti u opasnost stabilnost braka kao i dovesti u pitanje daljnje postojanje bračnih parova kao partnera.

Na početku bračnog života ostavljali su utisak kao da sve ide najbolje. Mnoge stvari nisu nikada bile izrečene. Dijalog u samom seksualnom odnosu, u trenutku toga odnosa nikad nije uspostavljen, zbog čega postaje još teže o tome kasnije govoriti. Tako se nastanjuje šutnja, a kasnije sudioništvo u šutnji. Otkriti ono što se osjeća dovelo bi do strašnih posljedica — barem si tako svatko zamišlja.

Ukinuti i savladati ovu šutnju jedna je od najtežih zadaća bračnog savjetnika jer iznad stida, poteškoća, iznad govora, stoji strahovita težina straha i muke.

GOVORILI STE I O SUKOBU...

— Često kod bračnog para postoji prešutni dogovor o izbjegavanju govorenja o stvarima koje izazivaju napetost. Drugim riječima, duboko neprihvaćanje suočavanja sa suko-

bima. Na primjer: neslaganje u odgoju djece, nerazumijevanje među obiteljima.

Ima i takvih muževa koji svojim ženama ne kažu da su bez zaposlenja. Ima žena koje svojim muževima ne govore o tome da imaju neke dugove. To ne bi bilo prihvatljivo s obzirom na sliku što je imaju o sebi. Šutnja štiti...

Ali malo po malo komuniciranje postaje sve siromašnije. Svemu tomu još moramo dodati televiziju...

DA LI JE IDEALAN ONAJ BRAČNI PAR U KOME SE SVE KAŽE?

— Ljubavni san u kojem se **»sve može reći«**, u kojem svatko postaje providan i ništa drugome ne skriva, samo je mit. Među mladim bračnim parovima nailazimo na takvu žeđ da si sve kažu, da se posvema stope, ali to se pokazuje ne samo nemogućim nego i opasnim. Posvemašnja komunikacija, savršeno dijeljenje postaje vrlo brzo zagušljivo. Svaka osoba u braku ima potrebu za svojim vlastitim prostorom, za svojom distancom u odnosu prema drugome. Šutnja je znak te distance, čuvar osobnosti i ona je nužna u braku koji želi potrajati.

IMA DAKLE I POZITIVNIH ŠUTNJI?

— Naravno. Nije potrebno uvijek, pod svaku cijenu sve reći... Mislim na neke slučajeve izvan bračnih avantura. Ima supruga koji se pod izlikom iskrenosti žure da to što prije objave svom bračnom drugu. Tako se oni zapravo rasterećuju i na drugoga prenose svoj osjećaj krivnje. Ili ih pak u tome vodi stanovit sadizam. Ima slučajeva u kojima je šutnja odgovoran i dinamičan stav.

To je slično kao kod bolesnika: da li da mu se kaže istina o njegovoj bolesti?

— Pred stanovitim poteškoćama neke se osobe bolje brane govoreći, a druge ne govoreći. To nema veze s »dobrom i zlom« iz morala. Potreba za šutnjom ili njeno odbacivanje stvar su instinkta. Pri oblikovanju bračnog para, u stvari, često vidimo da baš »Šutljivac« izabere neku »Pričljivu« ili, kao što kažu psiholozi, »ekstrovertirani« tip uzima »introvertiranog«.

U slučaju poteškoća u komunikaciji ovakav tip bračnog para uglavnom se lakše izvuče nego onaj u kome obje osobe osjećaju velike poteškoće kod izražavanja ili pak naprotiv neprestano govore...

Šutnja je pomalo kao mač: može biti i najbolja i najgora!

(preneseno iz »KANE«)

Stranci za istim stolom

Ljubav je temelj svakoga čestitoga braka. A tu ljubav — taj temelj — treba čuvati, treba je svakodnevno dokazivati.

Jedna žena, rastavljena, iza loma svoga braka mnogo je razmišljala o razlozima zbog kojih je došlo do neuspjeha u braku. Evo nešto iz tih razmišljanja:

— Tako smo divno počeli. Iskreno smo se voljeli. I djecu rodili. Ali... Godinama se nismo iskradali na male odmore sami za sebe, bez djece. Naš seks je postao ritual spavaće sobe, gotovo bez ikakvog značenja, osim kao sredstvo za popuštanje napetosti. Nikada nismo izašli **sami** na večeru ili ručak. Nikada nismo stigli da kažemo jedno drugom: »Tko si? Kako si?«

Kasnije kada su djeca odrasla, te već napustila kuću, nas dvoje ostali smo da zbunjeno zurimo preko stola jedno u drugo. Bili smo kao stranci za stolom u tuđoj zemlji...

I SITNE PAŽNJE SU VAŽNE

Jedan se čovjek tuži ovako:

— U braku sam 25 godina. Imamo dvoje već velike djece. Djeca su nam dobra. Ali u naš brak uvukao se crv sumnje... Bit ću otvoren: radi se o pretjeranoj ljubomori moje žene. Toga je bilo i ranije, ali ne kao posljednjih par godina. Nema među nama razgovora a da ona ne spomene neku ženu koja i ne postoji. Ili mi predbacuje: »Ti mene više ne voliš. Druge su bolje za tebe« i tome slično. Ako sam na poslu, onda mi predbacuje »Bio si kod neke«. Ako sam ranije stigao kući, onda: »Sigurno čekaš neku«. Ako se netko javi na telefon pa pođem da uzmem slušalicu, onda sumnja da je to sada upravo »ta i ta«. Jednom riječju: sve je kod nje pretjerano i neizdrživo. Svaku sitnicu pretvara u ljubomoru. Prati mi kretanje na poslu i inače i uvijek prijeti:

— Uhvatit ću ja tebe!

— Volim svoju ženu i cijenim je. Ali među nama dolazi svakodnevno do manjih ili većih čarki. Ona ne može dokazati da je varam, a ja ne mogu dokazati da je ne varam. U duši sam mnogo razočaran. Jednom riječju: ona je previše ljubomorna. To nam oboma zagorčava život. Ako postoji neki lijek ili bar dobar savjet, molim vas, recite nam šta da radimo.

N. N.

Odgovor na gornje pismo mogao bi biti slijedeći:

— Vjerojatno da vaša žena ima nekih razloga za takvo svoje ponašanje. Ne, ne kažemo da ste je prevarili s nekom drugom ženom, ali zar nema toliko drugih prevara koje nisu baš bezazlene. Zar nije prevara, kada ona očekuje da ćete izaći negdje zajedno, a vi odete sami. Ili kad zaboravite na godišnjicu braka, a ona je očekivala cvijeće; na njezin rođendan ili imendan, a ona očekivala bar mali poklon? Zar nije bar mala prevara vaše spavanje nedjeljom popodne, kada se njoj ide na šetnju? Ili to što niste ni primjetili da je obukla novu haljinu ili njeno uljepšavanje kod frizera, makar da je to učinila upravo radi vas, da vam se dopadne, da vas privuče, da vas obraduje?

— Morate joj ubuduće obratiti punu pažnju. Počnite da je ponovno izvodite, kao onda kada ste je tek osvajali. Otputujte nekud zajedno na sedmicu dana, vodite je u kazalište ili u kino, pričajte joj o svojim problemima, tako kao da od nje očekujete savjet, svejedno što vam savjet nije potreban. Na taj će način vaša žena ponovno steći dojam da učestvuje u vašem životu, da nije iz njega izbačena kao nevažni statista koji je odigrao svoju ulogu i sada više nije potreban.

Zar cijeli život s jednim muškarcem?

Mnogima to izgleda suviše monotono, dosadno. Pogotovo onima koji više misle na seks, nego na ljubav. Devetnaestgodišnja djevojka Sheila također je bila skeptična u tom pogledu. Evo kako joj majka, Margaret Lane, kuša objasniti radost ljubavi s jednim jedinim čovjekom:

Draga Sheila,

Žao mi je što si sinoć otišla ostavivši nas obje s osjećajem srdžbe i nerazumijevanja, a posebno mi je žao što sam tako potpuno zakazala objašnjavajući ti svoje stajalište kad si mi povjerila da voliš Douga i da želiš s njim živjeti.

— Slijedeće će se godine zacijelo pojaviti netko drugi — rekla si tako veselo kao da namjeravaš zamijeniti stare skije novima.

— Zašto ne bih tokom godina uživala više različitih odnosa, a ne cijeli život žrtvovala samo jednom? — rekla si.

Kad si pošla natrag u internat, provela sam ostatak večeri pitajući se mogu li majka i kćerka uopće i raspravljati o nečemu drugome a ne samo o širini poruba na suknji. One su upravo tako bliske kao strankinje koje su se tek upoznale na nekom aerodromu i polijeću različitim avionima.

Možda je to zato što majke i kćerke osporavaju jedna drugoj ono što priznaju svakoj drugoj ženi — dinamičnu snagu spolnosti.

Ti mene ne promatraš kao ženu normalnih želja i potreba već samo kao majku. I dok se ja neiskreno divim tvojoj odraslosti — i pri tom se dobro sjećam vlastite strastvene uzbuđenosti s devetnaest godina — slutim kako duboko u sebi odbijam i samu pomisao na tebe kao odraslu osobu. Svih tih godina što poznajemo jedna drugu nikad se nisam osjećala nespretnijom nego sada. Kako bih ti objasnila što je to ljubav — što znači biti zaljubljen — u jednoga čovjeka svih tih godina što sam voljela tvoga oca? A ti veliš »jednolično i dosadno«?

Sjećaš li se kako se one godine, što smo je proveli na obali, nikad nisi zasitila našeg malog komadićka mora? Uvijek isto, pa ipak uvijek drukčije. Ljeti bi ronila ispod dobro znane površine mora, otkrivala sve moguće vrste blistavih riba i slikovitih špilja, za koje nisi ni slutila da postoje. Kad smo u rujnu zaključili da je prehladno za ronjenje, bila si očajna. Rekla si samo:

— A tek sam počela istraživati!

Slično se ja osjećam, pa i poslije svih tih godina što poznajem tatu. Treba vremena da bi se istraživalo duboko pod površinom, gdje je sakriveno ono najbolje u moru — ili u čovjeku kojeg voliš.

— Vjernost je zastarjela stvar, majko, — rekla si sinoć. Želim da moj odnos s Dougom bude posve slobodan. Bez obaveza bilo s koje strane. Ništa što bi nas vezalo.

Ti si razumna mlada osoba i mnogi tvoji prigovori braku stoje. To je veoma riskantan pothvat i ne treba u nj nerazumno srljati. Neuspjelih brakova ima i suviše. Treba istraživati i iskušavati nešto bolje. Ali, nešto uistinu bolje, a ne samo drugačije.

Istina, s obzirom na sve pritiske današnjice, mnogi brakovi propadaju. No, u ovome času ne bih se mogla ni prisjetiti nekoga ljudski vrijednoga napora koji ne bi bio skopčan s rizikom. Tvoja prijateljica Jenny želi postati glumicom. Ti si se opredijelila za dizajn. Obje se izlažete riziku neuspjeha. Hoćete li dopustiti da vas rizik zaustavi? Jedino ozbiljno osiguranje protiv neuspjeha jest uklanjanje svakoga rizika. A kakav bi to život bio?

Ipak najviše me zabrinjava što ta vrsta dogovora između muškarca i žene, što je ti želiš, obuhvaća — čini se — upravo one faktore koji upropašćuju brak i razaraju zadovoljstvo u spolnoj vezi. Nije vezivanje JEDNOGA muškarca za JEDNU ženu — pri čemu će se oboje više brinuti o sreći drugoga nego o vlastitoj — to što razara odnos. Razara ga upravo pomanjkanje takvoga povezivanja, razara ga upravo taj stav »ja sam tu zbog sebe«. Bez vezivanja seks postaje mehanički, bezličan, lišen svakog zbiljskog ispunjenja.

— Vjerovati da postoji samo jedan pravi čovjek za mene ravno je besmislici iz bajke — rekla si.

Slažem se. Kad bi uznastojala, sigurna sam da bi mogla izgraditi zadovoljavajući odnos sa svakim razmjerno prikladnim čovjekom. No, bi li ti to uspjelo baš s mnogima? Ili bi možda otkrila da je svaki od njih prikraćen za ostale? Budeš li spavala u deset kreveta umjesto u jednome, hoće li ti život biti puniji, uzbudlji-

viji? Ili ćeš biti poput onih ljudi koji strane zemlje što ih »poznaju« računaju prema broju pliširanih i suvremenih hotela u kojima su spavali? Oni su izbjegli svim neugodnostima. Ali i svim zadovoljstvima koja ostaju u trajnoj uspomeni.

Govoriš kako ti je potrebna sloboda da bi se mogla riješiti ugaslih veza onda kad radost počne blijediti. I ganuta sam tvojom željom da uvijek zadržiš ono svoje svježe mlado lice, gipko i vitko tijelo kakvo je sada.

Nitko nikad ne ostari toliko da mu ne bi bilo potrebno fizičke bliskosti — nježnoga dodira, ohrabrujuće ruke. I koliko god se to tebi činilo nemogućim i nevjerojatnim, spolna želja traje u većine zdravih ljudi do sedamdesete pa i poslije. No, potreba za drugarstvom još je i veća. Za života bake i djeda svijet se promijenio više nego u tisuću godina prije njihova rođenja. Većine njihovih prijatelja već odavno nema. Pripadajući jednom drugom vremenu, oni su stranci u svojoj vlastitoj zajednici. No, još imaju sebe.

Da bismo održali vlastitu ravnotežu u ovom promjenljivom svijetu, potrebno nam je ono što Alvin Toffler naziva »zonama stabilnosti« — nekakav dio života koji se ne mijenja. Treba nam netko tko nas je poznavao kad smo bili mladi i tko će nas poznavati kad budemo stari — tko znade što smo, što smo bili, što nam treba, o čemu sanjamo.

U tvojoj sobi nalazi se poster što si ga bila postavila na svoj šesnaesti rođendan, sa stihovima Fredericka Perlsa:

»Ja činim svoje, a ti činiš svoje.
Nisam na ovome svijetu zato
da bih živio prema tvojim očekivanjima.
A ti nisi na ovome svijetu zato
da bi živio prema mojim.
Ti si ti, a ja sam ja.
I, nađemo li srećom jedno drugo,
bit će nam predivno.«

Te su riječi možda i odgovarale tvome uzrastu od 16 godina. Imale su vedru slobodu onoga što bi trebalo pripadati mladosti. No, isto onako kako si prerasla spravljanje kolača od blata, prerasla si i taj poster. Čovjek, međutim, nikad zbilja ne odraste — bez obzira na godine — sve dok nije spreman preuzeti odgovornost za sreću nekoga drugoga. Prava prisnost između muškarca i žene moguća je samo onda kad su oboje dosegli taj stupanj zrelosti. Pokušaj da se živi prema očekivanjima drugoga, prema snovima drugoga, ravan je skoku preko ponora usamljenosti — toga najstrašnijeg oblika ljudske opstojnosti.

Ne želim te zavaravati. Čak i za dva razmjerno zrela bića što duboko vole jedno drugo, brak je, poput svega u životu, zapanjujuća smjesa. Srdžba i uvreda. Briga za vlastite rane i još dublja za rane drugoga. Zajedno proslavljeni uspjeh. I podijeljeni promašaj. I podjednako — šala. Nježni, ponekad luckasti način da se iskaže ljubav.

Meni je to tata, najtočniji od svih ljudi, kad ujutro zakasni na posao jer se zaustavio i ubrao ružu (i jednom okrvavio novu kravatu, ubovši se na trn), da bi mi uljepšao dan. I mislim da je upravo to — ova trnovita ruža ili sve što znači — ono što ti želim iz dubine srca.

Voli te Majka

Očajna bez muža

Jedna mlada ostavljena žena ovako opisuje svoju muku:

— Prve godine braka muž me napustio bez ikakva razloga. Od tada sam osamljena, bez ikakva društva. Kamogod idem, osjećam se suvišna i sirota. Jer svi oni imaju svoje obitelji, a ja ništa od svega toga. Ne zanima me ni film, ni televizija, ni žensko društvo. Ranije sam voljela tuđu malu djecu, a sada više ni to. Mislila sam da pođem u samostan, ali se plašim da se ne obrukam — jer nigdje ne mogu izdržati više od par dana. Živci su mi posve popustili.

— Kad sam u stanu, plačem. Ulicom hodam pognute glave i suze mi same od sebe teku... Pomišljam da si nađem »kućnog prijatelja« i da pokušam ne bi li mi on povratio volju za životom i smirio me. Znam da bi to bio grijeh, da bih tako griješila protiv šeste Božje zapovijedi (i protiv devete, jer sam vjenčana!). Ali

i ovako griješim: želim sebi smrt, osvetu mužu koji me je ostavio, bavim se samoubilačkim mislima. Ne znam si pomoći. Dajte mi utjehe!

»Ostavljena« u tuđini

Evo kako joj je odgovorio čovjek kome je u ruke došlo ovo tužno pismo »Ostavljene«:

— Vaš je slučaj jedan od dokaza koliko je TEŠKO, riskantno i ODGOVORNO živjeti po vjeri u današnjem svijetu koji doživljava duboko preoblikovanje, upravo lomljenje svojih dosadašnjih čvrstih oblika. U starom evropskom društvu, koje se nazivalo kršćanskim, žena je bila formalno zaštićena nerazrješivim brakom. Tjeskobe i živčane lomove mogla je doživljavati zbog muževljeve nevjere, ali je to krila u sebi i unutar kućnih zidova, tješeći se vjerojatno da je to normalno, da tako i drugi žive.

Danas nije moguće slomljene brakove držati zajedno izvanjskom pravnom ili moralnom prisilom. Kršćanski je brak, po Isusovoj uputi, neopozivo doživotno uzajamno darivanje bračnih drugova. Kad se u tome jedna strana iznevjeri, druga se strana doista nalazi u nezavidnom položaju, teško i doživotno kažnjena bez vlastite krivice. Da je čak i ona kriva, nijedan je ljudski sud ne bi doživotno osudio.

Crkva za svoje vjernike NAČELNO ni u PRAKSI ne može odustati od evanđeoskog zahtjeva nerazrješivosti. Ali je u spletu suvremenih prilika doista teško ocijeniti kada je bila riječ o pravom nerazrješivom braku, a kada o nepromišljenosti ili prijevari. Stručnjaci za crkveno pravo već godinama traže kako bi obnovljeni budući crkveni zakonik stvarnije izrazio evanđeoski zahtjev u okviru sadašnje bračne situacije. Postoji nada da će budući crkveni zakonik dati više mogućnosti i više zaštite prevarenima i odbačenima.

Razumije se da je to Vama ostavljenima slaba utjeha, jer Vi svoju muku živite sada, danas. Preostaje Vam s pouzdanjem u Boga živjeti svaki svoj dan. Bila bi ipak zabluda držati da je nemoguć život bez bračnih odnosa. Čovjek mora biti strpljiv sam sa sobom, pa i sa svojim slabostima i pogreškama. Ne možete se nadati izvanrednoj Božjoj pomoći ako čovjeka koji vam je učinio zlo mrzite, želeći mu smrt. Što god se dogodilo — sačuvajte poniznost i pouzdanje u Božje milosrđe. Problemi koji nas danas tjeraju u paniku, vremenom se rješavaju kao sami od sebe. Dajte vremena i svojim živcima i Božjoj milosti.

Toliko njoj, a šta da reknemo njemu — krivcu tolike tuđe muke? Često postajemo krivci tuđim grijesima, a da o tome ni najmanje ne vodimo računa. Trebalo bi se na vrijeme pitati:

1. Ako ostavljeni bračni partner zbog seksualne neizdrživosti počini bludnost, zar neće dio toga grijeha pasti i na našu dušu?

2. Ako se ostavljena žena nađe noseća, pa se u toj svojoj novonastaloj situaciji odluči za abortus, zar neće i nas savjest koriti radi toga ubojstva nerođenog i nevinog stvora?

3. A ako se u svom očaju odluči na samoubojstvo, zar ćemo moći biti mirne savjesti?

Kad bi o svemu tomu mislili prije razlaza, vjerujemo da bi bilo manje »Ostavljenih« i napuštenih.

ČUVAJTE SE LJUBOMORE

Mnogi smatraju da je ljubomora nužno povezana uz ljubav, pa i više: da je dokazom ljubavi. Često se može čuti i ovakav savjet:

— Nastoj partnera učiniti ljubomornim, pa ćeš vidjeti koliko te voli.

Taj opasni savjet mnogi ljudi i prihvaćaju. A nije to dobar savjet. Ljubomora nagriza povjerenje u ljubav, te može doseći goleme razmjere i uzrokovati pravo očajanje, nepromišljene postupke, teške posljedice, duševne poremećaje, pa čak i ubojstva.

Ljubomora može proistjecati iz težnje da ljubav bude trajna i doživotna. Poput budnog čuvara, ljubomora nastoji osigurati trajnu odanost i vjernost obaju partnera u bračnoj zajednici. No, ljubomora se zna pojaviti i tamo gdje nema prave ljubavi. Ona može biti posljedica nezadovoljenoga spolnog nagona, ili odbijanja spolne želje. Napokon, ljubomora može biti i plod čovjekove bolesne psihe.

Katkad i razlika u temperamentu može biti uzrokom ljubomori. Povučena i tiha osoba često je ljubomorna na ži-

vahnog i bučnog partnera. Ona zavoli takvog partnera i u njemu nalazi dopunu vlastite ličnosti, ali u braku često pogrešno tumači njegovo ponašanje i postaje ljubomorna.

Temelj toga složenog i mučnog osjećaja ljubomore gotovo su uvijek bojazan i nesigurnost od mogućeg gubitka voljene osobe i istodobno strah od ponižavanja vlastite ličnosti. Pri tom u ljubomori prevladavaju SEBIČNOST i borba za prestiž, a ne prava ljubav.

Što je veći dio sebičnosti u ljubavi, to je i ljubomora jača.

Ljubomorna osoba neprekidno nadzire ponašanje voljene osobe i često najmanju nestvarnu sumnju u njenu vjernost osjeća kao uvredu vlastite ličnosti.

Svi ljudi ne osjećaju i ne izražavaju ljubomoru podjednako. Osjećaj ljubomore i reakcije na nju ovisni su o ličnosti, temperamentu, o socijalnoj zrelosti, sredini i drugim činiteljima. Socijalno zreli, mirni i sređeni partneri manje su skloni ljubomori. U nastupu ljubomore neki su ljudi agresivni, grubi i čak skloni tjelesno napasti partnera, a drugi se povlače i postaju duboko nesretni.

Odgoj i iskustvo važni su činitelji u nastanku ljubomore. Čovjek odrastao u obitelji gdje je postojala nevjera u braku obično ima nezdravo shvaćanje o ljubavi i sklon je ljubomori. Mišljenje okoline također može pridonijeti razvitku ljubomore. Priče o lijepim suradnicima lako mogu uznemiriti ženu, koja često neopravdano smatra da je njen muž prema njoj postao ravnodušan.

Zaključujemo da ljubomora nije sastavni dio ljubavi i ne javlja se u prirodnim, zdravim odnosima zrelih partnera. Ona je opravdana ako ukazuje na opasnost za mir i sreću bračnih drugova ili ako je reakcija na gubitak ljubavi i veza s voljenom osobom. U ostalim slučajevima ljubomora ometa i razara ljubav i prijateljstvo među partnerima, često je uzrok nepodnošljivosti, pa stoga često može ljubav pretvoriti u mržnju popraćenu grubostima. Zato od početka zajedničkog života partneri moraju čuvati svoju ljubav od i najmanje ljubomore. Samo prava, iskrena ljubav netaknuta ljubomorom osigurava sretan i skladan život u braku.

Ne pravite od svog doma pakao!

Crv ljubomore rastače brak. Neprestano ponavljanje svojih sumnji može uništiti ljubav kod partnera i dovesti do uništenja braka.

U braku su već više od šest godina. Imaju troje zlatne dječice i sve uslove za lijep i sretan život. A mira i sreće u njihovom domu nema. I to zahvaljujući njenoj bolesnoj ljubomori. Objektivno govoreći, nikakav razlog za ljubomoru ne postoji, ali je to nešto jače od nje i ova mlada žena muči i sebe i svoga muža, a posljedice toga osjećaju i djeca.

— Sjećate li se, kako vas je duboko povrijedilo kada je vaš muž, još u početku vašega braka, posumnjao u vas? Kako ste bili očajni i revoltirani kada je pomislio da ste ga prevarili? »I danas to pamtim« — pišete u svom pismu. Jasno da pamtite, jer ste bili ispravni, jer nije bilo ni povoda ni razloga da vas za bilo što optužuje.

Prema tome, znate kako se čovjek osjeća kada je nepravedno optužen. Razmislite kako je njemu pri duši kada mora da sluša svakodnevno vaša predbacivanja, pretpostavke i sumnje.

Veoma detaljno i pošteno ste u svom pismu proanalizirali sve njegove reakcije i postupke i zaključili da nema nikakvih temelja vašoj sumnji. Zašto onda tako i ne postupate? Ja znam da je ljubomora bolest, ali bolje nego bilo koji liječnik možete pomoći sami sebi. Imate divnog muža, čovjeka koji vam je privržen, koji svaki slobodan trenutak posvećuje vama i djeci, koji je u svakom pogledu ispravan — ne kvarite svoj život bez potrebe! Zabranite sebi da mu bilo što na tu temu govorite. Jednostavno, kako se to kaže: izbrojite do deset prije nego što izgovorite svoje sumnje. Umjesto mirne luke i kutka raja vi od svog doma pravite pakao.

Dalje pišete kako je vaš suprug tih čovjek, da vam nikada ne govori nježnosti. Ali priznajete i sami ono što je glavno: nježno se ponaša. Nisu svi ljudi jednaki i ne postupaju isto. Netko mnogo govori o svojim osjećanjima, a ima ih koji to jednostavno ne mogu i ne znaju. Međutim vas to ne treba da sprečava da mu kažete da ga volite, da ga obasipljete nježnostima i pažnjom, jer on to zaslužuje. Nije bitno koji od partnera pokazuje svoju ljubav, važno je da ljubav postoji. Umjesto da se mučite i ispitujete: da li vam je i kada vam je posljednji puta rekao da vas voli — recite to vi njemu, pa ćete se oboje bolje osjećati. Po kom to zakonu treba sam muškarac da bude taj koji će govoriti o ljubavi? Da li ste vi njemu rekli da ga volite, da ste sretni što imate svoj dom, dječicu i njega? Opustite se i čuvajte svoj brak! Imate puno razloga za to!

ČUVAJTE SE ANONIMNIH DOSTAVA!

Ima dosta zlih ljudi na svijetu kojima smeta tuđa sreća, da bi je razorili služe se nepotpisanim pismima, tobože prijateljskim telefonskim upozorenjima i slično. Treba se čuvati da ne nasjednemo takvim »prijateljskim« upozorenjima, inače može nastati veliko zlo. U tom smislu dobro će nam — kao ilustracija — doći događaj o kom u sarajevskom »SVIJETU« piše M. Tripković, pod naslovom »Zavist«. Prenosimo ga u cijelosti:

Pune dvije godine otkako su se uselili u novu kućicu koju su podigli na lijevoj obali naše rječice, važili su za primjeran bračni par. Muževi iz susjedstva ukazivali su na svoju susjetku kao na primjernu suprugu i domaćicu, a ove svojim muževima na susjeda kao na idealnog muškarca, kakvog bi svaka žena poželjela.

On, tridesetpetogodišnji markantan čovjek vesele naravi, trgovački putnik u jednom preduzeću, putovao je svojim kolima, sklapao poslove i isporučivao kupcima robu i tako zarađivao više nego što je zarađivao generalni direktor preduzeća u kom je bio zaposlen.

Zahvaljujući tolikoj njegovoj zaradi, na koju su se nadovezale uštede od dnevnica i plaćena kilometraža koju su njegova kola prevalila, njegova, nekoliko godina mlađa supruga, nije morala biti zaposlena. U novoj kući i oko nje na placu, pretvorenom u ružičnjak i baščicu, uvijek je bilo dovoljno posla, koji je ona predano obavljala.

Od trideset dana njen muž je dvadeset provodio na putovanjima, obilazeći razne krajeve naše zemlje. Ali, zato su onih preostalih deset dana provodili veselo, kao dva zaljubljena goluba koja su se nadmetala u pažnji i nježnosti prema svom partneru.

Tako je, kao što rekosmo, bilo pune dvije godine.

Onda, gotovo prekonoć, dogodi se nešto i sve se izmijeni u odnosima do tada primjernih supružnika.

Glasne svađe, psovke, zveket razbijenog posuđa, šamari i plač susjetke sve više su dopirali iz nove kuće i sve češće su susjedi viđali kako njihov komšija izlijeće iz kuće praćen vriskom i proklinjanjem svoje supruge.

— Ovaj će je jednog dana ubiti — govorili su susjedi.

— Ona će ga sigurno priklati na spavanju — pretpostavljali su drugi.

— Oni će se poubijati — zaključili su treći i s obzirom na ono što će se ubrzo dogoditi, oni su bili najbliže istini.

Do tada povučena žena potraži utjehu kod svojih susjetki i otvori im srce i dušu, što one jedva dočekaše. Tako znatiželjno susjedstvo saznade da su uzrok njihovih sve češćih uzajamnih svađa bili PISMA i TELEFONSKI POZIVI, kojima je anonimni izvjestilac iznosio i jednom i drugom bračnom drugu »nepobitne dokaze« o nevjerstvu onoga drugoga.

Gori crv sumnje zavidni susjed — a istraga će utvrditi da je to bio jedan od njih — nije mogao da ubaci među do tada složne i sretne supruge.

— On će me ubiti. Ja sam sigurna da će me jednog dana ubiti — jadala se žena susjetkama pokazujući sve veću mržnju i strah prema čovjeku koga je doskoro neizmjerno voljela.

— Ona je potpuno poludjela — govorio je njen muž svojim najboljim prijateljima. — Ponekad joj vidim takvu mržnju u očima, kakvu čovjek ne viđa ni kod svog najvećeg neprijatelja. Ako mi se što desi, znajte da je ona to uradila.

Tako su se oni uzajamno optuživali. Jaz je postajao sve dublji, a mržnja sve veća. Svakog časa moglo je nešto da se dogodi. A to se najprije dogodilo trgovačkom putniku.

Tog jutra, kada je kretao na put, učini mu se da nožna kočnica na njegovom »OPEL« — karavanu ne hvata ponajbolje. Pomisli da će izdržati do servisne radionice, koja se nalazila pedesetak kilometara dalje, i nastavi put.

Da je put bio ravan, to bi se i dogodilo. Međutim, na jednom mjestu on se prilično strmo spuštao prema okuci sa čije se jedne strane nalazila okomita padina duboka više od stotinu metara, bez i jednog jedinog drveta ili ma kakve zapreke.

Trgovački putnik shvati da njegov automobil leti sve brže, a da je njegova nožna kočnica potpuno otkazala. U takvim slučajevima trebalo se pažljivo pomoći ručnom kočnicom. Na njegovo zaprepaštenje i ona je bila potpuno neispravna.

U posljednjem trenutku čovjek skrenu u stranu ispred same krivine. Kola udariše snažno u brijeg i — na njegovu sreću — zaustaviše se zahvaljujući samo jednom kamenu koji se bio obrušio na kolovoz i na njemu ostao.

— To je ona kučka uradila — prosikta čovjek sa neiskazanom mržnjom.

Tu svoju predpostavku on će saopćiti te večeri kada se, poslije privremene opravke automobila, vratio u naš grad i sastao se sa svojim prijateljima.

— Ali neka ne misli da će mi doći glave i da će u mojoj kući uživati sa svojim ljubavnikom — dodade on prijeteći.

— Budi čovjek pa reci da li je tačno to što se priča da i ti imaš ljubavnicu? — upita jedan.

— Zdravlja mi, nemam! — odvrati trgovački putnik, pa dodade:

— Ali ne znači da je u ovakvim prilikama uinat neću naći.

Tog dana i te noći koju je proveo kod kuće, trgovački putnik nije rekao svojoj ženi ništa o onome što mu se desilo na putu, zbog čega je morao da se vrati da bi generalno opravio kočnice.

Slijedećeg dana njegova supruga se pohvalila susjetki kako je protekao jedan dan bez svađe, u kome je njen muž, najzad popravio ogradu na stepenicama koje iz predsoblja u prizemlju vode pet metara naviše, prema spratu na kome su bile spavaće sobe.

Narednog dana trgovački putnik je definitivno otputovao na svoje dvadeset dnevno putovanje.

Dvije susjetke, koje je njegova supruga, pošto je on otputovao, pozvala da dođu u toku popodneva na kavu, našle su zaključana vrata, iako se iznutra čula muzika sa tranzistora.

Smatrajući da je njihova susjetka nekud otišla, dvije žene su navratile sat kasnije. Tranzistor je treštao i dalje, a vrata su bila zaključana.

Da bi zadovoljila svoju znatiželju jedna od njih je navratila još jednom oko dvadeset sati, znajući da njena susjetka nikada ne propušta jednu televizijsku seriju koja je počinjala tačno u to vrijeme. Međutim, ni ovog puta nije imala sreće. Kuća je bila u mraku, sa tranzistora se čula muzika, a vrata su bila zaključana.

Kada se to isto ponovilo i slijedećeg jutra dvije žene su telefonski pozvale SUP i izrazile zabrinutost da se njihovoj susjetki nešto dogodilo.

I nas je dočekala muzika sa tranzistora. Pošto se na naše zvonjenje i lupanje nitko nije odazvao, Crkvenjak je razbio prozorsko okno u prizemlju, otvorio prozor i ušao u kuću. Malo kasnije smo čuli kako iznutra otključava vrata, što znači da je našao ključ u bravi.

— Žena je mrtva — rekao je kratko. — Ograda na stepeništu je popustila i ona je nesretno pala na glavu.

Ušli smo u pretsoblje. Po neprirodnom položaju glave, moglo se lako zaključiti da je žena prilikom pada slomila vratne pršljenove, zbog čega je došlo do smrti.

Crkvenjak, koji je dugo zagledao ogradu, pozva me u stranu i reče:

— Možda griješim, ali sam sklon da povjerujem da je neko olabavio šrafove na metalnim spojnicama, koje su vezivale ogradu za stepenište.

— Onda, da pronađemo njenog muža — rekoh.

Bilo je to lako poželjeti, ali teško sprovesti u djelo. U preduzeću u kom je radio znali su samo generalni pravac prema teritoriji koju je trebalo da obradi. Najzad, bilo je to nešto i mi smo izdali potjernicu za njim, koristeći i registarski broj njegovog automobila.

Pronašli smo ga tek četvrtog dana. Dotle je njegovo preduzeće o svom trošku sahranilo njegovu suprugu, jer se od njene smrti do sahrane nije javio nitko od rodbine.

Doveli smo ga u njegovu kuću. Ispričali smo mu sve što smo znali o njemu i njegovoj ženi i izrazili sumnju da je on, olabavivši zavrtnje na spojnicama, zapravo ubio svoju ženu.

Iz njega je provalila neopisiva mržnja. Ispričao je kako je ta ista žena pokušala njega da ubije i priznao da je učinio onako kako smo mi pretpostavljali.

— Mogu li da se prethodno obrijem? — upitao je Crkvenjaka kad mu je ovaj rekao da se spremi i da pođe s njim.

— Požurite! Ostavite vrata od kupatila otvorena — odvratio je Crkvenjak.

Čuli smo kako je nešto jako lupnulo u kupatilu, pa smo i Crkvenjak i ja poletjeli prema vratima.

Na podu, preko razbijenog lavaboa, ležalo je nepomično, modro tijelo trgovačkog putnika. Iz šaltera, o gajtanu, klatio se električni aparat za brijanje.

— Ne diraj! — dograbi me Crkvenjak i povuče nazad.

— Brzo ljekara!

Ljekar je ubrzo došao, ali je mogao samo da konstatira smrt od udara struje.

Naš tehničar je otkrio da je netko — a taj netko mogla je biti samo supruga trgovačkog putnika — oba provodnika struje, koji su povezivali šalter i aparat za brijanje, bio ogolio do žice na onom mjestu gdje oni prolaze kroz metalne kanale prema unutrašnjosti aparata.

Nekoliko dana kasnije istraga je otkrila susjeda koji je »radi šale« pisao anonimna pisma i telefonirao im. Sigurno je da će biti primjerno kažnjen, ali ta kazna neće moći da vrati u život dva mlada ljudska bića koja bi još uvijek živjela sretno u svom domu i služila za primjer svojim susjedima.

LJUBOMORA I PRELJUB

Kako ljubomora može čovjeka dovesti do preljube najbolje će nam pokazati slijedeće istinito pismo:

Radim kao vozač putničkih kola, u braku sam punih deset godina i imam dvoje djece. Međutim, moja žena još od prvih dana braka ispoljava veliku ljubomoru. Iskreno vam kažem da je nikada nisam prevario, mada sam imao za to mnogo zgoda.

A onda, kao po zdogovoru, oboje smo, maltene istovremeno, krenuli u avanturu izvan braka. Poći ću od sebe.

Rekao sam i sada tvrdim da sam to učinio zbog njene ljubomore i smatrao sam da je to za mene veliko olakšanje. Velim u sebi: »Kad mi već ne vjeruješ i kad me neprestano sumnjičiš, neka bar imaš zašto.« Žena me je i dalje jednako optuživala. A ova druga koju sam upoznao nije mi donijela ništa nova. U odnosima je bila, za pravo čudo — ista kao i moja žena. S njom sam se sastajao godinu dana, a onda sam — plašeći se posljedica u braku — naglo i bez razloga pre-

kinuo. Otada, a to je više od tri godine, nisam ni poželio bilo koju ženu osim svoje.

Ja sam se tako smirio. U međuvremenu smo podigli kuću, jer mi i žena radi. Nedavno sam osobno od žene saznao da je i ona, zbog sumnje na moju nevjernost, i sama našla čovjeka i imala odnose s njim. U njega se bila zaljubila toliko da je jedno vrijeme pomišljala i da me ostavi. Tako je dvije godine išla s njim. Išla je s njim čak i na nemoguća mjesta.

Kada mi je sve kasnije priznala, oprostio sam joj. Smatrao sam da razvod ne donosi ništa dobra, ni njoj, ni meni, a pogotovo ne djeci. Osjetio sam da mi nije sve rekla, bio sam uporan i saznao da joj se već dvije godine udvara jedan drugi čovjek, prati je svugdje tako da ne može više da odoli. Opet sam je shvatio. Znam je dobro kao odličnu majku, dobru ženu i radnika. Znam da je pošla za mene kao nevina djevojka, iako sam ja ranije bio oženjen.

Poslije sedam dana došla je s posla i rekla mi da ju je onaj čovjek pozvao na sastanak i to večeras u 18 sati. Pitao sam je bez većeg uzbuđenja, da li želi da ide, što mi je ona potvrdila. Onda sam donio odluku da bi bilo glupo da joj branim, jer bi ona to mogla učiniti bilo kada i da ja ne znam, te sam joj dozvolio da ide.

Otišla je, bila s njim, a poslije mi svaki detalj opisala. Odmah sam osjetio da je smirena i da mi je zahvalna za sve što sam joj učinio.

Odnose s tim ljudima je prekinula, mada je i sada pozivaju na sastanke. Ja je volim i ne želim razvod, ali mi je teško to što mi se čini da ona odnose sa mnom drukčije doživljava. Do sada sam bio miran, pratio sam sve s razumijevanjem, ali me ponekad hvata strah od eventualnih posljedica. Na nju je prvi čovjek ostavio nezaboravne utiske, što mi ona i priznaje. Tako da osjećam kako je sa mnom u braku drže samo djeca, a da sam joj ja u životu postao suvišan.

Do sada sam mogao sve da razumijem i shvatim, ali više ne mogu. Šta da činim? Kako da joj priđem da shvati kako je sve to prolazno?

Suprug koji prašta N. N.

Mnogo toga nije valjalo u životu toga čovjeka. Ni kod njega ni kod njegove žene. Priznaje i sam da mu se žena smirila. No ipak ga muči ljubomora. Sada je došao na njega red da bude ljubomoran. Trebao bi se sjetiti kuda ga je odvela ženina ljubomora, pa neka se sada čuva da ne bude s njim ponovno isto. Bilo bi vrijeme da konačno počnu živjeti i jedno i drugo po Božjem zakonu. Čuvati vjernost jedno drugomu bar ubuduće i imati malo povjerenja jedno u drugo, a ne sebi zagorčavati život izmišljenim nevoljama.

Nije Bog dao Devetu zapovijed zato da nas prikraćuje u životu, nego da nas sačuva od mnogih zala!

POVRATAK ZAROBLJENIKA

Kako ljubomora bez ikakvog osnova zna prouzrokovati mnoge nevolje, vidjet ćemo iz jedne tužne ljudske sudbine kako ju je opisao francuski akademik i književnik Andre Maurois:

Ova je priča istinita. Dogodilo se 1945. u nekom francuskom gradiću što ćemo ga zvati Chardeuil, iako mu to nije pravi naziv. Priča počinje u vlaku kojim su se francuski zarobljenici vraćali kući iz Njemačke. Bilo ih je 12 u odjeljku koji je određen za 10 osoba. Bili su užasno stisnuti, iscrpljeni od umora, ali uzbuđeni i sretni, jer su znali da će konačno nakon pet godina odsutnosti ponovno vidjeti svoju zemlju, domovinu i obitelj.

Gotovo su svi tokom putovanja bili zaokupljeni slikom neke žene. Svi su s ljubavlju i nadom mislili na nju, a neki i sa strahom. Hoće li je naći istu? Vjernu? Koga je sve vidjela i što je radila za vrijeme tako duge samoće? Hoće li biti moguće ponovno živjeti zajedno? Oni koji su imali djecu bili su manje zabrinuti. Njihova se žena morala baviti njima, a dječja će prisutnost i radost olakšavati prve dane.

U jednom kutu odjeljka sjedio je visok mršav čovjek čije su oči grozničava sjaja na strastvenom licu pokazivale prije španjolsko nego francusko porijeklo. Zvao se Renaud Leymarie, rodom iz Chardeuila u Perigordu. Dok se vlak kotrljao u noći i povremeno se čuo zvižduk lokomotive, razgovarao je sa susjedom.

— Ti si oženjen, Suturnin?

— Jasno... Dvije godine prije rata oženio sam se... dvoje djeee... Žena mi se zove Marta. Želiš li je vidjeti?

Saturnin, veseli čovjek niska rasta, lica puna ožiljaka, izvukao je iz unutrašnjeg džepa otrcan, masni novčanik i ponosno pokazao fotografiju.

— Vrlo je zgodna — rekao je Leymarie. I nisi zabrinut?

— Zabrinut?... Lud sam od radosti. Zašto bih bio zabrinut?

— Zato što je lijepa, zato što je bila sama, zato što je toliko drugih muškaraca...

— Nemoj me nasmijavati! Za Martu nikad nisu postojali drugi muškarci... Uvijek smo bili sretni kad smo bili zajedno... I kad bih ti pokazao pisma što mi ih je pisala pet godina...

— Oh, pisma! To ništa ne dokazuje... I sam sam primao lijepa pisma. Pa ipak sam zabrinut.

— Nisi siguran u svoju ženu?

— Jesam... Barem sam bio... možda više od bilo koga drugoga... Bili smo u braku šest godina i nikada nije bilo ni najmanjeg oblačka.

— Onda?

— To ti je pitanje čovjekove prirode, stari moj... Spadam u one koji nikada ne mogu vjerovati u sreću. Uvijek sam govorio samome sebi kako je Helena previše dobra za mene, suviše lijepa i pametna... To je obrazovana žena koja sve zna... Samo dotakne neku tkaninu i već se pretvorila u haljinu... Uredi seosku kućicu, a ona postane raj... I onda sam razmišljao kako je kod nas bilo mnogo izbjeglica, a među njima toliko boljih od mene... Možda i stranaca, saveznika... Najljepša žena u gradiću sigurno im je pala u oči.

— Pa onda? Ako te voli...

— Da, u redu, stari moj, ali zamisli što znači pet godina samoće? Chardeuil nije njena domovina, nego moja. Ona ondje nema nikakvih rođaka. Iskušenje je, dakle, moralo biti vrlo jako.

— Ali ti si, kažem ti, zaista smiješan! Previše razmišljaš. I onda, pretpostavi da se zaista nešto desilo. Što to predstavlja ako ona o tome više ne misli? Ako joj samo ti nešto značiš... Vidiš, ako bi mi na primjer netko pričao da je Marta... Ja bih odgovorio: — Ni riječi više o tome! Ona mi je žena. Bio je rat. Bila je sama. Sada je mir... Počinje se i opet od početka.

— Nisam kao ti — primjeti Leymarie. — Osjetim li pri povratku kući da se dogodila i beznačajna sitnica...

— Što bi učinio? Ubio je? Pa nisi valjda lud?

— Ne, ništa ne bih učinio. Niti bi ikada čula ikakav prigovor. Napustio bih je, živio negdje drugdje pod drugim imenom. Novac i kuću bih joj prepustio. Meni to nije potrebno, imam svoj zanat. Izgradio bih si novi život. Možda je to glupo, ali takav sam: sve ili ništa.

Začuo se pisak lokomotive; šum kotača na skretnici; ušli su u neku željezničku stanicu. Oba čovjeka zašutješe.

Načelnik Chardeuila bio je istodobno i učitelj. Bio je to valjan čovjek očinskih osjećaja i dalekovidan. Pošto je jednog prijepodneva dobio obavijest ministarstva da će se Renaud Leymarie vratiti 20. kolovoza Jugozapadnim transportom, zaključio je da tu vijest osobno prenese njegovoj ženi. Ona je radila u svom vrtu kad je stigao. Bio je to najljepši vrt u čitavom gradiću s ružama penjačicama s obje strane ulaznih vrata.

— Dobro znam, gospođo Leymarie, da ne spadate među žene koje valja obavijestiti da im se vraćaju muževi kako bi oboma uštedjeli opasno iznenađenje... Ali, ne samo to, dopustite mi da kažem da su i vaš život i vaša povučenost izazvali ovdje sveopće divljenje... Čak i brbljavice koje obično nisu tankoćutne prema drugim ženama nisu našle ništa što bi vam mogle prigovoriti.

— Oh, nešto se uvijek može naći, gospodine načelniče — odgovorila je smiješeći se.

— Tako sam i ja mislio, gospođo, tako sam i ja mislio... Ali vi ste ih potpuno razočarali... Ne, glavni je razlog zbog kojeg sam vas obavijestio to što sam želio prisustvovati vašoj radosti i uvjeravam vas da mi je to zaista zadovoljstvo; onda, pomislio sam, sigurno mu želite prirediti lijep doček... Kao i mi svi, nemate baš svakog dana nešto dobro za jelo, ali za ovakvu priliku...

— Imate tisuću puta pravo, gospodine načelniče. Priredit ću Renaudu lijep doček... Dvadesetog, rekli ste? Što mislite, u koliko će sati biti ovdje?

— Iz ministarstva su mi javili da će vlak u 23 sata napustiti Pariz. Takvi vlakovi voze sporo. Na stanici u Triviersu mora sići, znači, preostaju mu 4 kilometra pješice. Ovamo može stići najranije oko podne.

— Dočekat će ga odabrani ručak, gospodine načelniče... A sigurna sam da ćete razumjeti zašto vas ne pozivam da ga podijelite s nama... Ali vrlo sam vam zahvalna što ste me posjetili.

— Svi vas vole u Chardeuilu, gospođo Leymarie... Naravno, niste odavde, ali smo vas usvojili.

Dvadesetog ujutro ustala je Helena već u šest sati. Nije ni oka sklopila. Dan prije očistila je čitavu kuću, izribala kamene pločice, istrljala pod da sjaji, a vrpce kojima su prozorske zavjese bile skupljene po strani nadomjestila novima. Onda je otišla Martialu, frizeru u Chardeuilu, da joj uredi kosu, a uveče je otišla u krevet s mrežicom kako bi joj kosa ujutro bila u redu. Pregledala je svoje rublje i s mnogo ljubavi uzela ono svileno što ga za vrijeme duge osamljenosti nije nosila. Koju haljinu da obuče? Nekoć mu je bila najdraža plavo-bijela prugasta od kineske svile. Obukla ju je i zaprepašteno ustanovila da joj pojas labavo visi niz tijelo omršavjelo zbog oskudice. Ne, obući će crnu haljinu koju je sama sašila i ukrasiti je ovratnikom i šarenim pojasom.

Prije nego je priredila jelo, razmišljala je što je sve on volio... Tada u Francuskoj 1945. nedostajalo je svega i svačega... Neki čokoladni kolač? Da, to je naročito volio, ali nije bilo čokolade. Srećom imala je nekoliko svježih jaja iz svog malog kokošnjaka, a on je uvijek tvrdio da ona pravi bolje omlete od bilo koga. Volio je ne sasvim pečeno meso i prženi krompir, ali mesar iz Chardeuila baš je prije dva dana zatvorio dućan... Međutim, imala je još jednog pijevca, i njega će ispeći. Susjeda joj je saopćila da u obližnjem gradiću trgovac mješovitom robom još prodaje čokoladu »ispod tezge«. Odlučila je da ga potraži.

— Ako krenem u osam sati, mogu se u devet vratiti... Prije toga ću sve prirediti, tako da nakon povratka samo spremim jelo.

Iako vrlo uzbuđena, bila je ipak potpuno obuzeta neobuzdanom radošću. Vrijeme je bilo tako lijepo, jutarnje sunce nikada nije blistavije obasjavalo ovu dolinu. Pjevajući počela je prostirati stol: crveno-bijeli kockasti stolnjak... U mladom kućanstvu njemu se uvijek radovao... Boca pjenušava vina... Prije svega cvijeće. On je veoma volio cvijeće na stolu i uvijek je govorio kako ga nitko ne zna tako lijepo staviti u vazu.

Napravila je trobojni stručak: bijele ivančice, makove i različak s nekoliko stručaka raži. Zatim, prije nego je napustila kuću, naslonjena na bicikl, dugo je promatrala kroz otvoreni prozor blagovaonicu. Da, sve kao da je bilo savršeno. Nakon tolikih nesreća, Renaud će bez sumnje biti iznenađen kad nađe svoju kuću i svoju ženu tako malo promijenjene... Kroz prozor je vidjela sebe u ogledalu. Možda je malo premršava, blijeda, ali tako očito zaljubljena... Bila je beskrajno sretna.

— Hajde — rekla je samoj sebi — valja krenuti... Koliko je sati? Već je devet. Ovo mi je sve oduzelo više vremena nego što sam pretpostavljala... Ali, načelnik je rekao da će vlak stići oko podne. Vratit ću se mnogo prije.

Kućica Leymariova bila je osamljena i nalazila se na kraju gradića, tako da nitko nije vidio mršava vojnika blistavih očiju koji je neprimjetno ušao u vrt. Ostao je trenutak ovdje, zaslijepljen svjetlošću i srećom, opijen ljepotom cvijeća, slušajući zujanje pčela. Zatim je tiho pozvao:

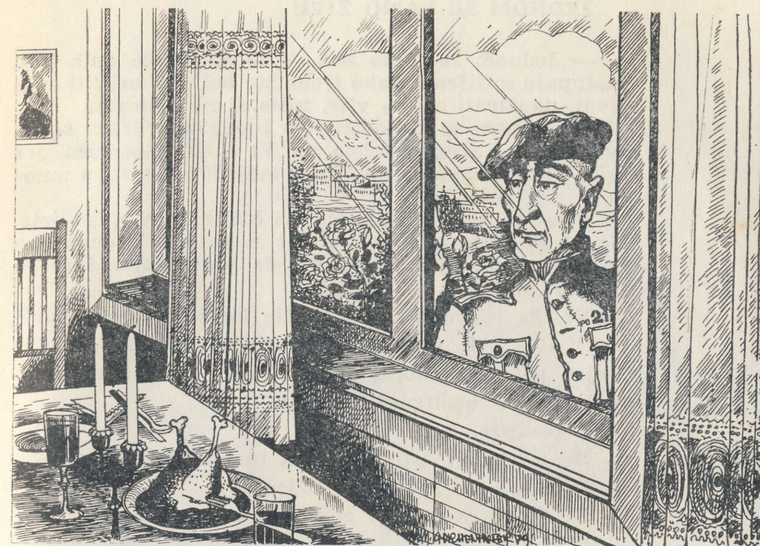
— Helena!

Nitko se nije odazvao. Nekoliko je puta pozvao:

— Helena! Helena!

Uplašen tišinom, on se približio i kroz prozor ugledao stol priređen za dvoje, cvijeće, bocu s pjenušavcem. Osjetio je žestok bol u srcu i morao se nasloniti na zid:

— Oh! — pomislio je. — Ona ne živi sama!

Kad se Helena sat kasnije vratila, neka joj je susjeda rekla:

— Vidjela sam ga, vašeg Renauda, trčao je cestom. Zvala sam ga, ali se nije ni okrenuo.

— Trčao je? Ali u kojem pravcu?

— Prema Thiviersu.

Odjurila je načelniku, ali on nije ništa znao.

— Bojim se, gospodine načelniče. Vrlo se bojim... Renaud je, usprkos svojoj krutoj vanjštini, vrlo ljubomoran i osjetljiv čovjek. Vidio je dva tanjira. Nije mogao shvatiti da sam čekala NJEGA. Moramo ga odmah pronaći, gospodine načelniče. Moramo. Bio bi u stanju da se nikada više ne vrati. A ja ga toliko volim!

Načelnik je poslao čovjeka na biciklu na željezničku stanicu u Thiviers, obavijestio žandarmeriju, ali je Renaud Leymarie iščezao. Helena je ostala cijelu noć kraj stola gdje je cvijeće zbog vrućine već počelo venuti. Ništa nije ni okusila.

Prošao je jedan dan, zatim tjedan, mjesec dana. Već je prošlo više od dvije godine od onog nesretnog dana, a ona ništa nije čula o svome mužu.

Napisao sam ovu priču u nadi da će je on pročitati i vratiti se.

André Maurois

JEDNOM SE SAMO ŽIVI!

— Jednom se samo živi — to je parola onih koji zastupaju mišljenje kako treba što bolje iskoristiti ovaj život, nauživati se što više, ništa si ne uskratiti.

— Jednom se samo živi! — Stoga ne obaziri se na zapovijedi Božje, posebno na VI i IX zapovijed, jer ćeš — budeš li se držao tih zapovijedi — ostati u mnogome prikraćen!

Tako umuju i zaključuju svi bludnici ovoga svijeta. Ne samo današnji, nego i oni iz prošlih vremena, a tako će umovati svi bludnici do posljednjeg čovjeka na zemlji.

No, da takvo umovanje nije logično, lako je uvidjeti: Baš zato što se SAMO JEDNOM ŽIVI, moraš živjeti pametno, moraš dobro paziti da živeći ovaj zemaljski život postigneš VJEČNI.

Dobro promisli!

— Zar se isplati uživati — pa recimo 50 godina — a onda žaliti za to kroz svu vječnost?

— Što je tih jadnih 50 godina prema vječnosti?

— Ili, možda ne vjeruješ u drugi život?

— U vječnost?

— Sumnjaš li u to?

— Zar Isus laže?

— Zar nas Crkva vara?

O svemu tomu dobro razmisli, a onda uredi svoj život prema tome!

Živi tako da se iz tvog života vidi:

da vjeruješ u drugi život, u vječnost,
da si vjernik,
da si kršćanin,
da za tebe još uvijek važe zapovijedi Božje — VI i IX zapovijed — također!

— Ovo je, naime, volja Božja: Vaše posvećenje to jest da izbjegavate bludnost, da svaki od vas zna steći svoju vlastitu ženu s posvećenjem i poštovanjem, ne sa strašću i požudom, poput onih, koji ne poznaju Boga. (I Sol. 4,3—5)

Blagoslovio te Bog, dragi čitaoče, i pomogao svaki tvoj napor u nastojanju oko dobra, bilo tvoga vlastitoga, bilo dobra bližnjega!

ONI SU NAS ZADUŽILI

NADBISKUP DR. MARKO ALAUPOVIĆ

(1885—1979)

Nadbiskup dr. Marko Alaupović pokopan je u našoj katedralnoj crkvi, kako je to i predviđeno crkvenim zakonom. Prije nego je njegovo tijelo spušteno u grobnicu, sadašnji nadbiskup je obavijestio sve prisutne da je želja — mogli bismo reći i zapovijed — pokojnog nadbiskupa da se njemu u čast ne drže nikakvi govori i da se njemu u slavu ništa ne govori. Prigodom sprovoda je poštivana njegova želja. Nadbiskup dr. Marko Jozinović govorio je o njemu tek toliko koliko je bilo najnužnije: dao je podatke iz njegovog života. Skromno je živio, skromno je umro i skromno je pokopan.

Nadam se da se s ovih nekoliko riječi nećemo ni mi ogriješiti ni o njegovu skromnost ni o njegovu želju da se o njemu ne govori. Ove riječi su samo izraz naše zahvalnosti za skromnost kojom je provodio svoj život, kojom je upravljao našom vrhbosanskom Crkvom i kojom je nama svima davao primjer kako se i mi moramo vladati i živjeti.

Po staroj predaji, a i po Grobovniku koji se čuva u fojničkom samostanu, Alaupovići su stara plemićka porodica. Jedan ogranak tih Alaupovića naselio se u Busovači. Ako je to nekad i bilo plemstvo, od toga je, barem u materijalnom pogledu, ogranku u Busovači ostalo vrlo malo. Još do nedavno mogla se u Busovači vidjeti mala, skromna bosanska kućica, rodna kuća našega pokojnika. I veličinom je odavala skromnost materijalnih prilika onih koji su u njoj prebivali. To nije nikad bio razlog da je pokojni nadbiskup ne bi volio i o njoj i o svom busovačkom porijeklu ne bi s ponosom govorio.

U toj kućici i iz te porodice tri brata su postala svećenicima: naš nadbiskup, njegov brat Dragutin, biskupijski svećenik i fra Anzelmo, franjevac, koga su ostala dvojica zvali »ujak«. Sva trojica su bili dugovjeki, učeni, a povučeni da nitko ne bi ni pomislio da se pod tom skromnošću krije čitava riznica znanja i iskustva. To se posebno može reći o nadbiskupu. Mnogo je učio, mnogo je radio, mnogo je svijeta vidio, mnogo iskustava dugim životom stekao i uza sve to ostao jednostavan i namjerno nezapaziv. To mu nije nimalo smetalo da ipak bude pristupačan i blizak svakom onom tko je k njemu dolazio i od njega očekivao razumijevanje i pomoć. Prema prilikama u kojim je provodio svoj život, nikad

nije mogao očekivati da će se naći na čelu vrhbosanske crkve. Vrijeme i ratne i poratne promjene — mirne duše možemo reći: Božja providnost — dovele su ga na kormilo naše nadbiskupije. Nije želio tu čast, bolje rečeno taj križ, jer je stvarno to bio križ preuzeti upravu u dezorganiziranoj nadbiskupiji i vršiti službu biskupa, makar da nije bio biskup. Primio je to svojim poslovičnim mirom i hladnokrvnošću, svjestan da je Bog taj koji upravlja svijetom i njegovom nadbiskupijom. U ustrajnoj i nepokolebivoj molitvi najbolje se očitavala njegova sigurnost i vjera u budućnost. Ništa ga nije moglo navesti da promijeni svoj molitveni red i vrijeme. Pred tim potrebama njegove duše sve drugo je moglo i moralo čekati.

Nešto manje od dvadeset i pet godina upravljao je nadbiskupijom. Kad je preuzeo upravu, dobar dio biskupijskih župa bio je bez župnika, a biskupija je bila bez svojih škola i, barem naizgled, bez mogućnosti da odgoji nove svećenike i bez nade da bi to ikad više moglo biti. A ipak kad je on upravu biskupije predavao drugom, ne samo da su sve njegove župe imale župnika, nego je dosta njih imalo i župskog pomoćnika. To je činjenica koju ne moramo pripisivati samo njegovim sposobnostima i organizaciji, ali moramo ustanoviti da se zbila u vrijeme njegovog upravljanja biskupijom. U to vrijeme Vrhbosanska nadbiskupija bila je jedna od rijetkih biskupija u svijetu u kojoj se u poratnom vremenu broj svećenika i biskupijskih i redovničkih više nego podvostručio.

Primio je najprije biskupsku čast i kao biskup je još neko vrijeme ostao samo generalni provikar, da tek kasnije postane generalnim vikarom, upraviteljem nadbiskupije i na koncu, kad je nadbiskupija i pravno ostala bez nadbiskupa poslije smrti nadbiskupa Šarića u izbjeglištvu, postao je Vrhbosanskim nadbiskupom i metropolitom u bosansko-hercegovačkoj crkvenoj pokrajini.

Nadbiskupska čast i vlast nisu ništa na njemu izmijenili. U poslovima nadbiskupije i dalje mu je glavni savjetnik i pomoć bio Bog, a ljudi su mu bili samo dobrodošli suradnici, svejedno o kojim se ljudima radilo. A suradnike i savjetnike tražio je među oba klera i pokušavao da u toj suradnji pronađe najbolji put, put koji najbolje odgovara i potrebama nadbiskupije, i njegovom mišljenju i sklonostima, a najviše vjernicima za koje se morao brinuti. Razumljivo je, da je bilo slučajeva kad ni braća po biskupskoj službi nisu razumijevala njegove postupke. On je smatrao da ti postupci najbolje odgovaraju prilikama u njegovoj biskupiji i da je on taj koji o tom mora donositi sud i odluke. I on ih je donosio, svijestan i prigovora i teškoća koje iz toga mogu proizaći. Pokazalo se da je imao pravo.

U vrhovnu upravu svete Crkve imao je neograničeno povjerenje. Od drugih biskupa se očekuje da sa navršenom 75. godinom podnesu ostavku sv. Ocu. Njemu je u tim godinama podijeljena nadbiskuska čast. Malo kasnije se pitao da li je potrebno da i on ponudi svoju ostavku. Ipak se složio s odgovorom onih koji su mu rekli da je u Rimu bila poznata njegova dob kad je imenovan

za nadbiskupa. Složio se s tim. A složio se i s tim kad je sveti Otac 1968. imenovao drugog administratora za nadbiskupiju, dra Smiljana Čekadu. Nije mu bilo lako, ali nije dao da to itko primijeti. Tješio se tim što je već davno želio da se povuče u samoću i da se preda čitanju, molitvi i razmatranju. Uvijek se nadao da će naći vremena da pročita ono mnoštvo knjiga što ih je skupio kroz svoj dugi život. Bog kuša one koje voli i koji su mu odani. Njemu je uz slab sluh pripustio i slabost očiju, tako da nije mogao ništa čitati, a to mu je bila najveća radost i užitak u životu. To ga je skoro potpuno osamilo ali ga nije slomilo. Predao se potpuno Božjoj providnosti i tu je nalazio snagu da snosi teškoće svoje starosti i bolesti i da nijednog časa ne izgubi vedrinu koju je od mladosti sa sobom nosio.

Oni koji su bili blizu njega u njegovim posljednjim danima kažu da je svoje patnje olakšao riječima: »Bogu hvala, Bog će dragi na me pogledati ...«

Dne 18. travnja 1979. godine Gospodin ga je pogledao i ujedno je otvorio njegove oči da i on svoga Gospodina vidi »licem u lice«!

Zahvalimo Gospodinu što nam ga je dao kao dar svojoj Crkvi.

U SPOMEN FRA BONI ŠAPINI

(29. VI. 1909—14. III. 1979)

Ovaj naš kalendar imao je u svom tridesetgodišnjem životu svega dva urednika. A imao je više ljudi koji su pisali u pojedinim godinama njegov glavni sadržaj. Samo jedne godine to su učinila dvojica, a inače je svake godine to činio jedan, uz manje priloge drugih. Na taj način postizavala se jedinstvenost u načinu prikazivanja stvari, jer se nastojalo da svako godište obrađuje samo jedan predmet. Svakako nije neskromno ako kažem da je kalendar stekao neki ugled i svoje čitaoce, i da je na njih vršio pozitivan uticaj u vjerskom odgoju i pouci. Ušao je u mnogo kuća gdje to svećeniku nije bilo moguće i u njima je boravio i onda kad to svećeniku nije bilo moguće.

Međutim, osim urednikovih briga i osim briga onih koji su pisali glavni sadržaj kalendara, ostajalo je još mnogo toga i što je, uz glavni sadržaj, trebalo napisati. A pogotovo je bilo mnogo toga što se moralo učiniti da bi kalendar bio pripremljen za tisak, i da bi bio tiskan. A onda je dolazio posao otpremanja, briga da svakom tko ga je tražio stigne na vrijeme i neoštećen. I odmah po tiskanju briga da onim koji su ga tiskali bude na vrijeme isplaćen njihov rad, a onda opet poslije toga da ga na vrijeme isplate oni koji su ga primili. Mnogo je tih obaveza i poslova bilo tehničke bilo novčane naravi koji se moraju posvršavati u vezi s kalendarom. Među njima ima i vrlo teških, a i neugodnih. Recimo, kako potaknuti neuredne platiše da izvrše svoje obaveze? Kako osigurati da svi naručioci dobiju dovoljan broj primjeraka, a da

ipak kalendar ne ostaje na skladištu. Organizacija otpreme, uskladištenja i sve moguće neprilike i nesporazumi što se pri tom mogu dogoditi, sve te, često nevidljive poslove, njihovu organizaciju i izvođenje skoro kroz čitavo vrijeme izlaženja kalendara radio je sa svojim pomoćnicima fra Bono Šapina, čovjek koji je umro u proljeće godine 1979. i kojemu je posvećen ovaj kratki spomen.

Ne mogu jamčiti da smo mu uvijek rekli hvala poslije izlaska pojedinog godišta kalendara. A mnogi su se sjetili da mu prigovore za svaku pogrešku što se nužno događala u toku čitavog procesa oko kalendara. Svi prigovori organizaciji oko tog posla upućivani su njemu i sve što je prigovarano kalendaru uglavnom je on primao na svoja leđa. Pošteno je da barem sada priznamo da je on bio taj koji je kroz toliki broj godina nosio glavni i najdosadniji dio posla.

Sad se istom vidi koliko je imao čudnu nadarenost i narav. Mnogi su mislili — i govorili — da je on čovjek teške naravi. S mnogo ljudi je dolazio u dodir. Takvi su bili poslovi i prilike. Ljudi koji su s njim radili redovito su mu ostajali prijatelji. Imao je načina i da im pristupa i da ih prima ljudski i prijateljski. A onom tko ga nije poznavao moglo je ponekad izgledati da njegov nastup nije ni prijateljski ni dobrohotan.

Tokom života bilo mu je suđeno da uvijek ima posla s računima i s novcem. Zato je bilo njegovih poznanika koji su pomišljali da se on pretvorio u računski stroj i u blagajnu. Računski stroj je bio utoliko što su mu računi uvijek bili u redu. Blagajna je opet bio utoliko što nije dozvoljavao da novac ide kuda ne treba i s druge strane što je uvijek udovoljavao točno i na vrijeme svim novčanim obavezama što ih je Udruženje, čiji je on bio blagajnik, imalo.

Novac s kojim je on mogao raspolagati našao se vrlo često kod onih kojim je trebalo pomoći. On ih je znao pronaći, pomoći im i o tom šutjeti. O tom bi se saznalo istom kad bi progovorili oni koje je svojom dobrotom i dosjetljivošću iznenađivao. A njih nije bilo malo.

Kad bi muzej fojničkog samostana — jako lijepo uređen muzej! — mogao progovoriti, znalo bi se kamo je otišao novac što ga je radeći i štedeći kroz život sticao. Oni koji su ga najbolje poznavali nekad su mu u šali govorili da uopće nije važno da on posjeduje novac. Važno je da sav novac prođe kroz njegove ruke. Mislili su pri tom da on sigurno zna kamo će uputiti taj novac da od njega bude najviše koristi. A da je to istina, najbolje svjedoče zbirke maraka, fotografija, umjetničkih slika i numizmatike što su iza njega ostale. Kad bismo fra Bonu sudili po školskim rezultatima ne bismo ni izdaleka imali dojam koji je on svojim kasnijim životom ostavio. Bio je sasvim solidan, ali srednji, đak i student. Njegovi životni rezultati pokazuju da školske ocjene ne

moraju biti i nisu mjerodavne za kasniji život. Marljivost, savjesnost, upornost mogu značiti više nego nadarenost. Po njima se razvija i nadarenost. Kod njega je to bilo očito.

Ono što je radio, radio je savjesno i zdušno. Toliko zdušno da je to izgledalo nevjerojatno u nekim časovima, kad ga je izdvajalo njegovo slabo zdravlje. Čitavog života je, moglo bi se reći, bio težak bolesnik. Ako ga je bolest prisilila na ležanje, on je i tada nalazio nešto korisno čim će se zabaviti. Običavao je posljednjih godina uzimati tzv. godišnji odmor. A na odmor je sa sobom nosio pune kofere posla. Neke vrste poslova izgleda da su mu bili najdraži odmor.

I pred samu smrt spremao se da ode na odmor. A taj odmor mu je trebao poslužiti za to da pripremi najnovije izdanje »Biserja sv. Ante«. Poslije njegove smrti učinili su to drugi. Istina, putokazom što im ga je on dao.

Kad bih morao reći šta mu je bilo najdraže u životu od svega što je radio, lako bih se odlučio: »Biserje sv. Ante«. Sva izdanja »Biserja« u posljednjih skoro četrdeset godina njegovo su djelo. Jedno jedino nije. To je prvo poslijeratno izdanje. I ono je od svih izdanja »Biserja« i najslabije, isto tako kao što je posljednje izdanje »Biserja« najbolje. Na izdanje »Biserja« bio je ljubomoran. Nastojao je, ako je ikako bilo moguće, da u njega unese sve što je najbolje i najsuvremenije. Teško da danas imamo molitvenik bolji od »Biserja«.

Tko zna koliko se pouzdavao u Božju providnost i predavao u Božju volju, neće se nimalo čuditi što je upravo molitveniku posvećivao toliku ljubav i pažnju.

Volio je život i rad, ali nije zaboravljao da je to samo put u vječnost. Kad je već vidio da tijelo slabi i kad su ga drugi pokušavali tješiti da još uvijek ima nade u ozdravljenje, samo je upitao: zar ne vidiš da je ovo rak?

Kako je sve u životu radio zdušno, tako se zdušno pripremio i za taj prelaz u drugi život. Sam je zamolio da mu se da bolesnička pomast i sveta poputbina i nastavio se boriti sa svojom bolešću nastojeći pokazati onim koji su ga posjećivali i da ih primjećuje i da im je zahvalan za njihovu pažnju. Gospodin ga je uzeo k sebi na dan 14. ožujka 1979. godine. Nadajmo se da će mu čitaoci kalendara kojim je on, radeći na kalendaru, iskazivao, makar i nepoznat i neminovan, svoju pažnju, uzvratiti pažnjom sjećajući ga se u molitvama barem onda kad ovaj kalendar budu uzeli u ruke.

NARODNO BLAGO

Na Drini Ćuprija

Pravila se ćuprija na Drini
pravila je tri brata rođena,
sva tri mlada, sva tri oženjena.
Gradila je tri godine dana.
Sve što braća po danu sagrade
sve to vile po noći obore.

Lijeka traže sedam godin' dana
kako bi je mogli utvrditi.
Al' zaludu, nitko ništa ne zna
kako da se ćuprija utvrdi.

Kad nastade i osma godina,
u proljeće, kad poraste trava
naišla je jedna baka stara,
bilo joj je sto godina dana.
Majstorima Boga je nazvala,
oni njojzi pozdrav uzvratiše.
Pita baba te majstore mlade:

— Jeste li se plaho umorili?
O majstori, da vam baka kaže
kako ćete ćupriju utvrdit.
Zazidajte jednu žensku mladu,
ja djevojku, ja nevjestu mladu.
Tako ćete vi most utvrditi,
da ga nitko neće porušiti.

Majstori su baku darovali,
ode baka od'kle je i došla.

Najstariji (brat) zaš'o po selima
da on kupi kakvu siroticu.
Sva obišo sela i gradove,
nitko neće prodati djeteta.

Sve mislio, na jedno smislio
te ovako braći govorio:
— Počujte me, moja braćo draga,
svaki ima svoju milu ženu.
Koja prva ručak nam donese,
pa kad spusti ručak na ledinu,
nju hvatajte, do zida dones'te,
moramo je u zid uzidati!

Braća šute, ništa ne govore
jer moraju starijeg slušati,
u mlađega pogovora nema.

Kad bijaše na prilazu sunce
zapute se svojoj b'jeloj kuli.
Dva starija brata govorili;
svojim ženam' sve su dokazali
što će biti i kako će biti.
Kad ustanu one jutrom rano,
nek izvade svilene marame,
pa nek vežu oko svojih glava,
neka kažu mladoj jetrvici
da je njiha zabolila glava.

— Hajde, seko odnesi im ručak!
Svako jutro mi smo ga nosile,
eto jutros zaboli nas glava.

Njima seka l'jepo progovara:
— Ja kako ću, moje seje drage,
plakat će mi moje djete malo.
Tko će meni d'jete zadojiti?
Valja meni dva sata potrošit
dok ja odem, a i povratim se.

— Neboj ti se, seko naša draga!
Mi ćemo ti d'jete napitati,
zadojiti, a i zabaviti,
dok ti odeš, a i povratiš se.

Ode neva, žalosna joj majka,
da posluša svoje jetrvice
i odnese ručak majstorima.
Spusti neva ručak na ledinu
te doziva majstore na ručak.

Čim majstori do ručka dođoše
dva starija nevu prihvatiše,
odnesoše nevu do ćuprije,
staviše je u zid s desne strane.
Jedan drži, a drugi je zida.
Misli neva da im je to šala.
Do pola je tako zazidaše,
vidi neva da to šala nije,
pa zacvili kao ljuta guja
i zakuka kao kukavica:

— Što radite, moji djeverovi,
kad vas nikad ucvilila nisam,
nit vam kakve ilne napravila?

Oni šute, ništa ne govore,
zazidaše nevu do prsiju.
Neva njima kroz plač progovara:

— Što će biti od mog milog sina,
od Nikole moga jedinoga?
Ostavit' te mi prozor na prsima,
kako mogu proturiti dojke.
Ostav'te mi prozor na očima,
da ja mogu gledati kroz stijene
i dozivat svog Uroša, muža,
kad mi jutrom d'jete donosio
i na večer, kada pride sunce,
da ja mogu d'jete zadojiti
tol'ko dana dokle živa bila
i živila ovako u zidu.

Djeverovi dobri bili ljudi,
ostavili prozor na prsima,
kako mogu izvaditi dojke

i svog Niku mlada nadojiti.
Ostavili prozor nad očima,
da ja mogu d'jete pogledati,
tol'ko dana, dokle budem živa.

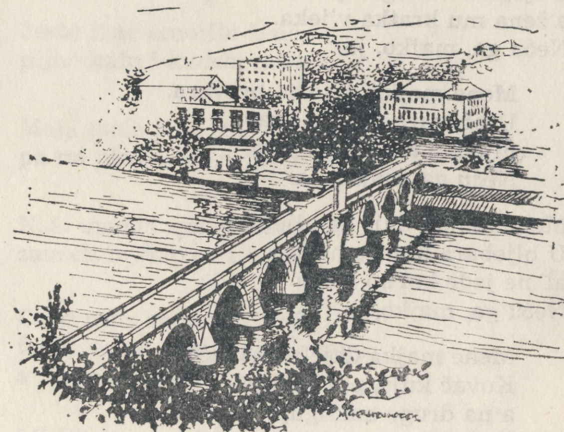
— Moj Uroše, o moj mužu dragi!
Ti ćeš lako mene prežaliti
i lako se s drugom oženiti.
Teško mome Nikolici mladom!
Ko će tebe, Nikola, podgojit,
kad moj Niko svoje majke nema?
Moj Uroše, ti poslušaj mene:
Nemoj tražit ti djevojku mladu,
nemoj tražit koja djecu ima,
već ti traži kakvu nerotkinju,
bolje će ti d'jete odgojiti!
Pozdravi mi moje jetrvice,
nek mi paze moje čedo malo!
Moj Uroše, nemoj zaboravit:
Svako jutro d'jete mi donosi,
i uvečer kada priđe sunce!
Moj Uroše, po sv'jetu proglasi:
»Koja žena svoju djecu goji,
a u prsim' rana je ne peče,
neka dođe ćupriji na Drini,
pa nek gleda kuda voda teče.
Ugledat će od kamena dojke
a iz dojki po kap vode teče.
Nek' nahvata te vode u flašu.
Neka uzme nekoliko kapi
pa natrlja po svojim prsima,
ako su joj posve zdrave,
te nemaju rane ni oštete.

Sve je Uroš l'jepo zapisao.
Svako jutro d'jete donosio
i uvečer kada priđe sunce.
Osmo jutro kad ga je donio,
i uvečer kad je prišlo sunce
progovara svom Urošu mužu:

— Moj Uroše, o moj mili mužu,
zadnji puta zadajam ti d'jete,
nikad više zadojit ga neću!
primakni mi ono nježno lice
do mojijeh nemoćnijeh usta,
da ja njega zadnji put poljubim,
jer ga više poljubiti neću,
niti ću ga više kad vidjeti!

Primače joj Uroš njeno d'jete
do njezinih nemoćnijeh usta.
Triput ga je mlada poljubila.
Kako ga je slatko poljubila,
na djetetu dušu ispustila.

Ako mi se kogod ne vjeruje,
nek otiđe pa neka obiđe
gdje postoji ćuprija na Drini.
Stara priča, novo saopćenje,
Bog nam dao zdravlje i veselje!

DJEVOJAČKE POPJEVKE

Neće za nedraga

Mene moji hoće da udaju,
otišli su kuću da gledaju.
L'jepa kuća, ima dosta zgrada,
samo mi se dragi ne dopada.
— Mila majko, podaj me za draga,
makar nemo ni kućnoga praga!

Ovog hoće, onog neće

Mene majka daje za gospodu.
U gospode časa plitka,
a čorbica dosta ritka,
neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za zidara.
Zidar zida na visoko,
a na druge baca oko.
Neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za ljekara.
U ljekara mnogo l'jeka
a žena mu kratka v'jeka.
Neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za bravara.
U bravara mnogo brava,
nijedna mu nije prava.
Neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za hljebara.
U hljebara mnogo hljeba,
al' ne jede kol'ko treba.
Neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za kovača.
Kovač kuje, pokuckuje,
a na druge namiguje.
Neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za šofera.
Šofer vozi u daljine
može lako da pogine.
Neću ga, majko, ja.

Mene majka daje za seljaka.
U seljaka mnogo njiva,
poviš kuće bašta šljiva.
Hoću, majko, ja.

***

Mila majko, jesam ti vesela,
što mi neće sanduci iz sela.

*

Mila majko, za kog' ćeš me dati
čija će me ruka milovati?

*

Moj dragane, vrati moje stvari,
ja sam d'jete ti si djeda stari!

*

Moj dragane, vodi me od name,
ako nećeš, eto mene same.

*

Jeste li se umorile žene,
pijuć kafu i kudeći mene?

*

Moja mala nosi suknju mini,
pa mi plaši ovce po planini.

*

Naši momci sjeli pokraj zida,
zauzeli mjesto starih dida.

*

Cure naše, mi sirote vaše,
teško vama gledajuć za nama,
a i nama hodajuć za vama.

*

Misliš dragi, mislio i jesi,
kad te nema da ja pitam gdje si.

*

Mislš draga da ja tebe volim,
gdje ja s tobom veselo govorim.

*

Moj dragane, jabuko sa grane,
brala bih te, al' ne sm'jem od nane.

*

Svekrvice i mila i slatka
sviđal' ti se moja suknja kratka?

*

Čuvam ovce i čarapu šaram,
sa svojim se stadom razgovaram:

— Stado moje, samo ćeš ostati,
moji su me rješili udati.
Još sam danas stadu čobanica,
a sutra sam mlada nevjestica.

*

Čuvam ovce, dragi čuva svinje,
pa me zove da pom'ješam s njime.
— Ne smim, dragi, psovat će me nana,
pomješati ovce sa svinjama.

*

Neću, majko, neću za jedinka,
djeverovi to je moja dika.

*

Vedro nebo zv'jezdama se kuje,
sad moj dragi s drugom ašikuje.
Ja sirota, pa me gazda neće,
jer u mene dukati ne zveče.

*

Vedro nebo, naokolo plavo,
o moj dragi, jesi l'se naspavo?

*

Mene dragi neće bez dukata,
a ja njega bez ručnoga sata.

*

(Iz zbirke o fra. Branka Krilića,
Franj. samostan Fojnica)

Savjeti djevojci udavači

**Gledaj momka iskrena, poštena
Samo takvom možeš biti žena.**

**Nemoj momka koji voli piti
Jer sa njime nećeš sretna biti.**

**Nemoj momka koji karte voli
On će postat siromašak goli.**

**Nemoj momka koji mnogo psuje
Jer se psovci nitko ne raduje,
Koji psuje i Boga i sveca
Od njeg' to će naučiti djeca.**

**Nemoj momka koji k misi neće
Već po gradu u to doba šeće.**

**Nemoj momka koji slabo moli
Zadat će ti uvijek nove boli.**

**Nemoj bacat oko na l'jenčinu
Jer ćeš imat samo starješinu.**

**Nemoj momka koji te ne ljubi
Jer se s njime povjerenje gubi.**

**Uzmi momka koji srca ima
S njim ti neće nikad biti zima.**

**Uzmi momka dobrih roditelja
On će uv'jek imat dobrih želja;
Bit će dobar tebi i drugome
I ti s njime presretna dabome.**

Mijo Z. — Šćit

KAZALO

Štampa: IGKRO »Svjetlost« — OOUR Štamparija Sarajevo
Za Štampariju: Ferid Mušić